

ARGIA

IMANOL MURUA

«Oposizioan lan
gehiago egiten da eta
emaitza on gutxi
lortzen»

GARRAIOAK

Euskal aireportuek
zeru garbia dute
begien aurrean

JOXEAN ARTZE

«Ikusten ez den argia
era eder batean
erakustea da
olarkarion eginkizuna»

BERTSOLARITZA

ETB eta Bertsolari
Elkartek doinu
berean asmatzen ez

DANONE LANTEGIA ITXITA

ULTZAMA: NAFARROAKO MENDIALDEAREN GALERA

Sagardoa Euskal Herrian

sagardogile
eta
sagardotegien
MAPA
GIDA
osatua

ESKURA
EZAZU

Urtarrilaren 22ko **ARGIA**rekin dohainik banatuko da

6. Politika kronika. PELLO ZUBIRIA.

8. Imanol Murua, Gipuzkoako Batzarretan EAKo bozeramailea. «Oposizioan lan gehiago egiten da eta emaitza on gutxi lortzen». PELLO ZUBIRIA eta ARRATE ZUBILLAGA.

12. Asteazken zehar. XABIER LETONA

14. Xiringa errege Lettengo erresuman. IÑAKI MÜLLER.

18. Koldo Saratxaga, Irizar karrozeria kooperatibako lehendakaria: «Atzerriko zabalkundean Txina guneetariko bat baino ez da». XABIER LETONA.

20. Danone lantegia ixteak bazterrak nahastu ditu Nafarroako bailara oparoan. Ultzama: behiak antzutzear. MIKEL ALDASORO.

24. Euskal Herriko aireportuen osasun ona agertu dute bidaiari kopuruek eta eskaintzek. Euskal hegazkinak aireratzeko prest. AINHARA ZUAZABEITIA eta ARANTXA ERASUN.

28. Joxean Artze: «Ikusten ez den argia era eder batean erakustea da olerkariaren eginkizuna». JOXEMI SAIZAR.

34. Kultura kronika. J.J. PETRIKORENA.

37. Orain dela 75 urte hil zen Txomin Agirre. Eleberrien aita pontekoa. MAITE ARTOLA.

40. ETBk eta Bertsolari Elkarteak doinu berean asmatzen ez. J.J. PETRIKORENA.

43. Arteszenak antzezlan berria estreinatuko du Arriagan urtarrilaren 13an. «Mephisto», faxismoaren itzala. J.J. PETRIKORENA.

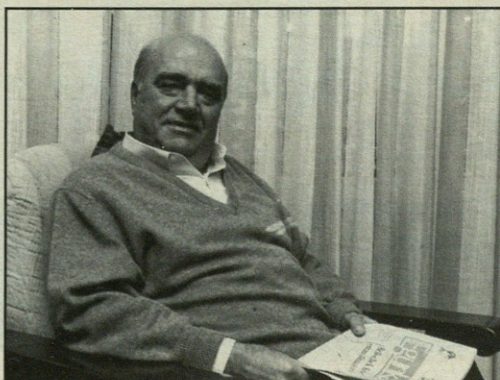
46. Kultura agenda.

48. Argitalpenak.

50. Aukeran. AINHOA GERRA.

56. Denborapasa.

58. Joxi eta Joxean. IÑIGO IRUIN.

POLITIKA: Imanol Murua Gipuzkoako Diputatu Nagusia izan zen 1986tik 1990ra, eta Leizarango autobidearen aferak mikatzu zion gainerantzean aski leun eramango zuen legegintzaldia. EAKo taldearen buru da Gipuzkoako Batzarretan, oposizioan. Sortu berria den Jaurilaritza berrian itxaropen handiak ditu: formula Gipuzkoarako ere nahi luke. /8

BERTSOLARITZA: Lazkao Txikiren omenaldiak aurrez aurre jarri ditu bertsolariak eta ETBko zuzendaritza, «Hitzetik Hortzera» saioaren auziaren harian. Bertsolariek salatu digutenez ETBk ez die programaren erdua eta zuzendaritza zehazterakoan aukerarik eman, eta horren aurrean erantzutea deliberatu dute. Adostasunerako bidea dela bakarra eta Bertsolari Elkarteari bere ordezkaritza onartu behar zaiola diote. Amatiñok, programaren ardura telebistarena dela eta eskuak libre nahi ditu. Testigantzok jaso ditugu. /40

DURANGOKO AZOKAKO ZOZKETA

Durangoko Azokan ARGIAk antolatutako zozketan **MIKEL ARNAEZ MANZANO** Pasaitarra suertatu da irabazle Baqueira Beret-era bi pertsonen-tzako bidai batekin.

ZORIONAK !

DUELA BOST URTE HIL ZEN ANTTON IBARGUREN

BIOGRAFIA BAT MEREZI ZUEN

Larrun 22

ESKURA EZAZU

Kartzelara bere burua aurkeztuko duenari

BARNE sentimendu ezkutu batek eraginda edo, idazki xume hau osatuko duten lerroak idazteari ekin diot, izan ere ezin gera bainaiteke halako ausardia azaltzen duen lagun-intsumiso baten aurrean mutu.

Duela urte dexente intsumiso egin zinenen elkar ezagutu genuen. Garai hartan ez zegoen ez egun dagoen haize gozorik, giro zakarra zen oso intsumisioaren inguruan zebilena, eta militarrei aurre egin ezik (nola-nahiko atxilotetak, gerra kontseiluak...) geure euskal gizartearen sektore zabal bat ere antimilitarismoaz kontzientziarazten nahikoa lan izan genuen, beti ere intsumisioaren zubia ez-biolentziaren eta desobedientzia zibilararen zutabeetan oinarritzen genuelarik.

Zorionez garai haietan ereindako haizearen fruitua jasotzen hasi gara, baina gabiltza tentuz!!! urik gabeko landarea usteldu, kirastu eta sundatu egi-ten baita.

Ureztatze prozesu honetan zu zara lagun, une honetan ttanttarik bustikorrera, eraginkorrera, arestian aipatu lorea tente eta zut mantentzen lagunduko duen iztila.

Duela sei bat hilabete gerrarik gabeko gizarte baten alde lan egiteagatik epaitua izan zinenen epailearen sen-

tentzia zein izango zen askok bagenekien, alegia, 1992. urte baino lehena-goko intsumisioa izateagatik 12 hilabete-ko kartzela-zigorra izango zenuela (ez ahantzi 1992. urtetik aurrera intsumiso egin zirenek 2 urte, lau hilabete eta egun bateko kartzela-zigorra jasaten dutela). Jakin ere bagenekien urtebe- teko kartzela zigorra jasanda ere ez zenuela kartzelara joan behar baldin eta lehenagotik delituren bat buruturik ez bazenuen, eta jakina, hau ez zen zure kasua.

Zu aldiz, askatasuna lortzeko izen- petxo bat besterik ez bota behar zenuenean, epai guzti hauen zentzuaz jabetu zinen, epailearen helburuaz ohartu zinen. Urte guzti hauetan zehar hazitako lorea eihartarazi nahi zuen gure epaile txit-argi-agurgarriak. Ba ote!!!

Intsumisioaren mugimendua zatika- tzea, banatzea asmoa duen errepresio instrumentu berri honen aurrean, zuk, Iruñean beste intsumiso askok egin du- ten lez, askatasuna eskuratzeari uko egin eta ilusioaren lorea ureztatzen duen iturria gehiago irekitzea lortu du- zu.

Gipuzkoan estrategia hau hartzen den lehena izateak nekea eta samindu- ra sortaraziko dizkizu, erori berria duen elurrean bide irekitzen doanaren mo- duan, baina gogoan har ezazu gailurre- ra ailegatzeko garaian aurrean doana- ren poza besteena baino sentikorragoa dela.

Kartzelara zeure burua aurkezteko erabakiarekin barruan dauden beste intsumisoekiko adierazten duzun soli- daritatea, elkartasuna neurtezina da lagun! Kartzelara zeure burua aurkez- teko erabakiarekin, kalean gaudenoi koloreak igoarazten dizkiguzu lagun! Kartzelara zeure burua aurkezteko era- bakiarekin militarrek argudiorik gabe uzten dituzu lagun! Kartzelara zeure burua aurkezteko erabakiarekin ez da lorerik ximelduko lagun!

XABIER BALERDI

INTSUMISIOA, KEM-EKO KIDEA

JABEA: ZERUKO ARGIA, S.A.L.
LEHENDAKARIA: Joxe Mari Irazusta.
ZUZENDARIA: Pello Zubiria.

HELBIDEAK

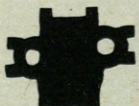
GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 1 eta 2 pabiloiak.
20160 Lasarte-Oria.
Tlf: 37 15 45. Faxa: 36 10 48.
BIZKAIA: Zaballburu 2, 1. ezkerre. 48003 Bilbo.
Tlf: 410 34 34. Faxa: 410 37 15.
NAFARROA: Iratxeko Monastegia 70, 3. ezkerre.
31011 Iruñea.
Tlf: 17 80 78. Faxa: 17 80 77.
IPARRALDEA: Harrobiko Etxea, 64122 Urruña.
Fax-Tlf : 47 17 10

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA:
72562 E.

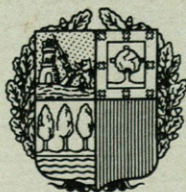
INPRIMATEGIA ETA FOTOMEKANIKA:
Antza, S.A.L.

kutxa fundazioa

fundación kutxa

- gipuzkoa donostia kutxaren
- gizarte-ekintza
- obra social
- de la caja gipuzkoa san sebastián

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Diputazioa

Kultura eta Turismo Departamendua

Aldizkari honèk Nafarroako Gobernuaren
laguntza jaso du

Destrade? Urralburu ulertu dugu

DESTRADÉ espetxean sartu dute, horra urte berriak lapurtarrei ekarri dien albistea. Pirinio Atlantiarretako kontseilari nagusi bat espetxeratzea ez da berri makala. Baina Jean Pierre Destraderen kurrikulumak aparteko politikari bat erakusten digu. 1963tik politika inguruan dabilelarik, 1979an PSFko zuzendaritzan sartu zen eta 84tik 86ra bozeramaile izan. 1976tik 88ra urteetan departamenduko kontseilari nagusi izan zen. Mitterrand agintera iristearekin sartu zen bera diputatu eta 1988ra arte iraun. Kontseilari nagusi da, Hiriburuko kantonamenduan bere botoez gain abertzaleen sostenguaz horretara iritsia.

Politika hirigintzarekin oso loturik landu duen Destrade, Frantziako auzapezen elkartearen eta Parlamentuko lehendakariaren zuzendari tekniko

izan den politikari miarritzarra, nahi edo ez mila aldiz azalduko da Mitterranden agindupean Ipar Euskal Herriak ezagutu duen bilakaera politikoa esplikatzerakoan. Berari loturik dago hiltzorian den presidente frantsesa lehen aldiz hautatzerakoan abertzaleei egindako euskal departamenduaren promesa, aginduaren haustearekin zerikusi zuzena duen legez. Bereganajo dute abertzaleek behin eta berriro, Seaskaren aferan bitartekaria behar zutenean adibidez, eta berak ere jo du abertzaleen laguntza eske. Hamahiru urte pasatu dira handiki zahar eskuin-

darren alternatibatzat ezkertiar berriak aurkeztu eta defenditzen ziren kanpaina haietatik, eta jadanik beti haiei egotzitako bekatu berean harrapatu dute Destrade: 10 milioi liberako zorrak egin eta politikaz estali nahi.

SOZIALISMO mediterraniar osoa dago lapurretaren basan harrapatua, Italiatik Espainiara Frantziara barna. Ikustekoa da noizbait estatalista edo sukurtsalista deitu zitzaion sozialismoak —zein hitz erabili behar dugu labur deskribatuz inor ez mintzeko?— Euskal Herri osoan daraman gainbe-

Urralbururenak bezala Destraderen aferak bere aliantza politikaz hamaika pentsakizun bururatzen dizkio Iparralde eta Nafarroako ezker abertzaleari.

Errege bezperako opari gisan, Jose Antonio Ardanazak Euskal Autonomi Elkarteko gobernu berria aurkeztu du Ajuria Eneko atarian. Atutxa, Garmendia, Ibarretxe, Maturana, Oliberi, Azkuna, Jauregi, Ormazabal, Retegi eta Diaz kontseilariak jadanik lanean hasiak dira beren bulegoetan, koalizioak maiatzeko etsamina gaindituko duen itxaropenean. (Argazkia: Jontxu)

hera. Eta zozoenek ere uler dezaten sorginek nahi balute bezala edo, Des-trade gizarajoa bera ETaren izenaren erabilera faltsuaren haritik tiraka harrapatu duela epaileak, esaten zaigu.

Hemen ETarekin hitz egite hutsa etika demokratikoaren izenean ezinezkoa zela aldarrikatzen zuen zenbait «esku-arrantzan» izugarritzko trebezia erakutsi du. Eskrupuluak, nonbait, politikan gauza batzuetarako bakarrik erabili behar dira, eta desgraziek beti eman dute negozioak egiteko bidea. ETaren kontra gerra zikina antolatu izanaren erantzukizuna argitaratzea edozein politikarientzako izango zen arazo larria. Baina gerra zikina eta lapurreta elkarrekin zihozela azaldu da, eta abertzaleei irenstea gogor egingo zaien arren, Mikel Goykoetxea «Txapela»-ren, Santi Brouarden edo tirokatuta Errobiraino amildu ziren aitona eta haur haien heriotzek baino, horiek guztiak negoziotarako aitzakia gisara erabili izanak galduko ditu zenbait politikari... eta alderdi.

FRANTZIAKO sozialistak urtetarako agintetik urrutiratu diren bezala, Felipe Gonzalezen PSOE azken ostikadatar iristen ari da GAL aferarekin. 1981eko otsailetik hona ezagututako krisirik larriena aipatu da, trantsizio gobernu baten beharra, militarren ezinegona, kapitalak ihesi doazela...

Amedo eta Dominguez «kantari» hasi zirenean, GALen gorabeherak gertutik segitu dituzten batzuek «leherketa kontrolatua» eta mendian behera datorren sutearen kontra biztutako «kontra-ko» aipatu zituzten. Kontra-suak iadanik Garcia Damborenea harrapatua zuen, Barrionuevori harramazkak egin eta txinpartek Ramon Jauregi bera ukitu. Orain Amedo eta Dominguezek isiltasuna lortzeko lan argitaratzeak Rafael Vera ipini du garren erdian. GAL Felipe Gonzalezen aroaren amaiera izan zitekeela esana dago lehendik. Gutxi espero zuten GAL osorik ez azaltzeko biztutako kontra-ko suak Gonzalez bera kixkaltzea.

PELLO ZUBIRIA

G O R D E T Z E K O A K

ETXENIKEK EZ ZUEN HEZKUNTZA SAILBURU IZAN NAHI. Eusko Alderdi

Jeltzaleak Eusko Alkartasunari Hezkuntza eta Kultura artean aukeratzeko eskatutakoan, Garaikoetxearen alderdian sailburu izateko sondu ziren bizpahiruen arteko bat Pedro Miguel Etxenike izan da. Garaikoetxea lehendakari zela konfiantzazko gizona izana, Etxenikek ez du kargua hartu nahi izan. EAri arazoak sortzen dizkio alderdiko idazkari nagusia sailburu izateak, PSERI Ramon Jauregi Lakuara joan izanak ekarri dizkionak bezala.

JOSE ANTONIO URBIOLAREN TARTEA

JUAN CRUZ ALLIREN ETORKIZUNA

«Seduktore baten ametsak»

ZINEMAKO fikzio eta errealtate gordinaren arteko konparaketa bat egiterik balego, Juan Cruz Alli Woody Allenen filme zaharren bertso berriaren protagonista izango litzateke ezbaierik gabe. Nafarroako Gobernuaren presidentearen hasierako keinu eta jarrerak, seduzitzeko duen ahalmenari esker, Nafarroa bere taularatzeagatik bakarrik interpretatzen dutenen bihotza harrapatu zuten beren arrazoi bainaogo.

Zaharkitutako eskuin navarrista bere amets foral eta espainolek ateratzen saiatu zen Alli, eta horretarako kontzeptu berriak bilatu behar izan zituen. Eskura etorri zitzaion lehenengoa nazionalismoarena izan zen eta nazionalismoaren lanabesak erabiltzen saiatu da euskal abertzaletasunaren aurka ekiteko, baina bere ametsak, bere asmoak, gainbehera egin zuen.

Egia da Allik nafar eskuinaren zimendu zenbait astindu dituela,

baina eskutik jokatzeak aukera, azkenaldion baliatu duena, galdu egin du.

Allik, hala ere, Nafarroan Euskal Herriarekin zerikusia duen edozer deabrugabetzen lagundu du, eta nafar bati anti-euskaldunaren oskola kentzen zaionean, nazionalista bat ageri ohi da. Agian, onartu egin beharko da deabru faltsu horiek kanporatzen saiatu behar zena eskuin foral eta espainol horretatik sortutakoa behar zuela, Nafarroan euskaldunekin zerikusia zuen ezer deabrutar egiten zuen horietako batek; baina Allik saio horretan kale egin duela uste dut.

Nafarroan, beste edozein tokitan baino gehiago akaso, egoerak normalizatzea behar-beharrezkoa da. Alliren ekarpena garrantzitsua izan da, baina ez nahikoa.

Amaitzeko, zinemaren sinilara bueltatuz, norbaitek «Bakardadean arriskuaren aurka» ko Gary Cope-ekin alderatu zuen Alli. Sinetsi egin zuela dirudi. Edonoia ere, politikan ez dago Indiana Jones-ik, nahiz eta oraindik batzuek Nafarroa euren «Parke Jurasikoa» bihurtu nahi duten.

Imanol Murua, Gipuzkoako Batzarretan EAko bozeramailea

«Oposizioan lan gehiago egiten da eta emaitza on gutxi lortzen»

Zarauzko alkatetzatik Gipuzkoako diputatu nagusirako bidean, kargu publiko ugaritan lan egin du Imanol Muruak 70ko hamarkadatik. Bere irudia Gipuzkoa eta Nafarroa batzen dituen autobidearekin lotu ohi da, garai hartan bera baitzen Gipuzkoako diputatu nagusia. Gaur egun Zarauzko Lanbide Eskolan irakasle aritzeaz gain, urte askotan bere prentsa arduraduna izan den Karmelo Arrenekin batera Herri Edertu enpresa sortu du artista berriei bultzada eman asmoz.

Nolako harremanak dituzu Eli Galdosekin?

Autobidearen kontuan egin zuten operazioa ikusita, hasieran gogorra egin zitzaidan berarekin hitz egitea. Politikan gauzak ahaztu beharra daudenez -ahaztu ez, baina behintzat pasatu-, lehenengo legealdiko erlazio hotz eta latza bigarrenerako leundu egin zen. Orain harreman nahiko normala dugu.

Eli Galdosek Ardantzari bidali dion eskutitzaz zer diozu?

Garai hartan ere esana nuen Gipuzkoak bakarrik ezin zezakeela autobidearen gaia bere gain hartu, supraprobitzuala izan behar zuela eta Hego Amerikatik seguritatea ekarri behar bazen,

ekar zedila. Hau inongo dokumentutan gorde ez zenez, sarritan gogorarazi beharra izan dut, autobidean sortutako gastuak ugarituz baitzihozzen. Diru hori Gipuzkoa kanpoko instituzioei eskatu beharko litzaieke eta hauek baiezkua emango zutelakoan nago. Kontua izango litzateke seguritatean gastatu diren 1.500 milioi pezeta inguru berreskuratzea. Honen aurrean zenbaitek dio errepidea besterik ez zela; nik diot momentu jakin bat arte agian baietz, baina gero ez. Aurrekontuetan Diputa-

zioak %12a jaisten badu, Gipuzkoa gaizki ibiliko da zorra handiagotuz joango delako. Diru bat agindu bazen -hitzez bakarrik bada ere-, diputatu nagusi baten eginkizuna lehendakariari gogoraraztea da.

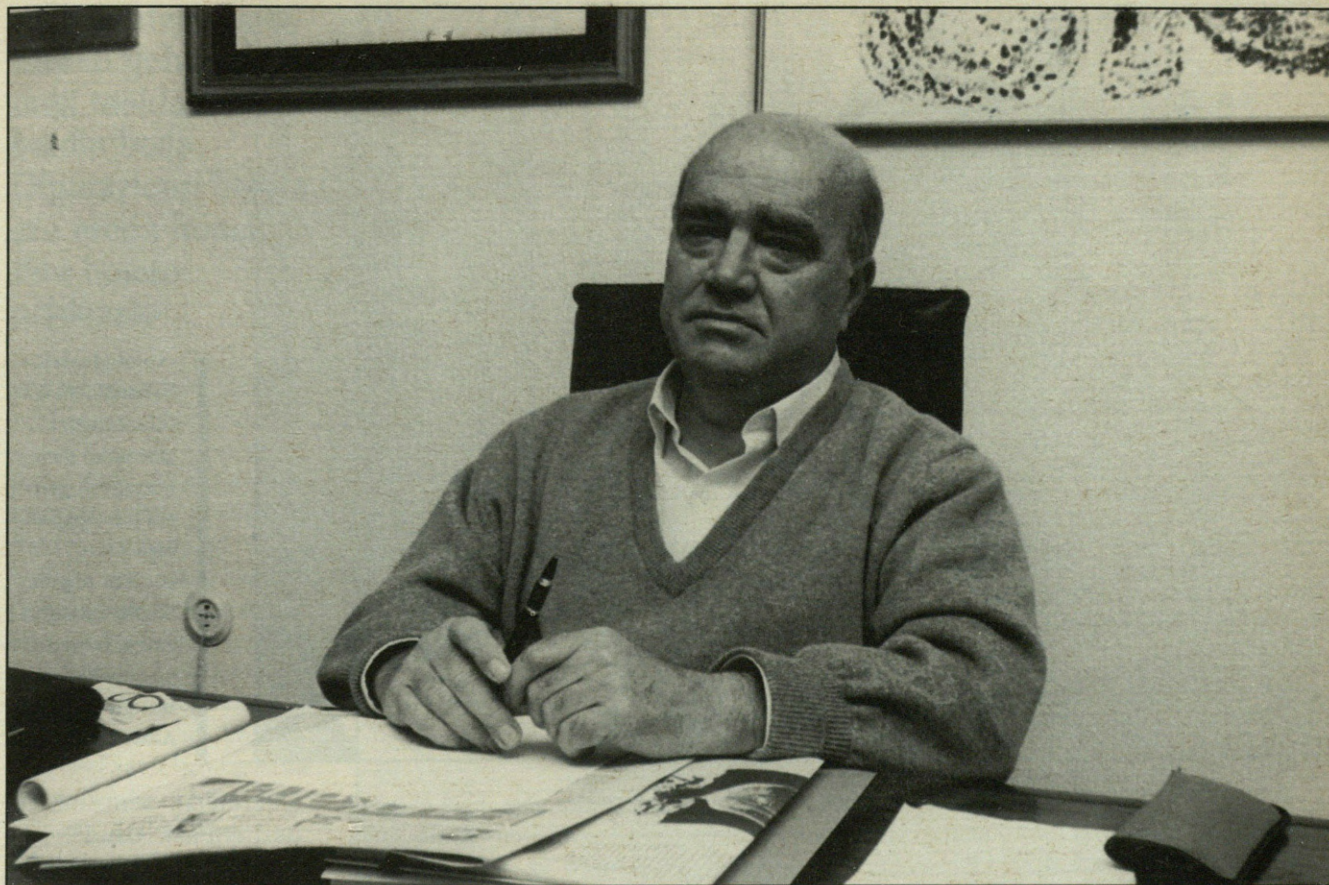
Zergatik dabil Gipuzkoako Diputazioa bain gaizki diruz?

Azken urteotan inbertsio asko egin direlako. Autobidearekin bakarrik, azkenean 30.000 milioi pezeta inguru gastatuko dira. Zorrak gero eta handiagoak dira. Gure garaian zegoen 50

mila milioietako zorra, honezkero 90 ingurukoa izango da. Diputazioak ez du bere konpetentzia diren arloetan bakarrik gastatzen. Gipuzkoako Haziendak jasotzen dituen 1.000 milioitik Diputazio eta udaletxeetarako 150 inguru geratzen dira proportzioan. Jaurlaritzarako aportazioari eta kuipoari Jaurlaritzaren konpetentzietan gastatzen dena gehitzen badiogu, Diputazioari diru gutxi geratzen zaio inbertitzeko.

Jaurlaritza berrian sailak gutxitu dituzte, alde horretatik bide onetik doa. Hurrengo pausoa Diputazioa eratzean ere gastuak murriztea litzateke. Horretarako beharrezkoa iruditzen zait sistema sinplifikatzea, ez baitu zentzurik departamentu baterako bi ardura-dun egotea Donostian, bata Jaurlaritzakoa eta bestea Diputazioakoa. Bata edo bestearen konpetentzia den gaiaren arabera neurtuko nuke. Errepideak historikoki Diputazioaren konpetentzia izan arren, Jaurlaritzari emango nizkieke askotan

«EAJrekin gobernuan egoteak harremanak leunduko ditu, baina alderdi bakarra izateko moduan inola ere ez»

«Gobernura joatearen aldekoa naiz, barrutik kanpotik baino fruitu gehiago atera daitezkeelako». (Argazkia: Alberto Elozegi).

hiru lurraldeek koordinatu beharreko gaia delako.

Planteamentu bonekin bide konfederaletik abiatu ordez, bide zentralistatik goaz.

Bakoitzak bere ikuspegia dauka eta hau da nirea. Diputazio eta Jaurlaritza arteko akordioa egin beharko litzateke karguen banaketan sinplifikazioa lortzeko, eta bide batez, gastuak ere murrizteko.

Posible ikusten al duzu datorren legealdian?

Borondatea baldin badago, bai. Gastuak nondik murriz daitezkeen proposatzen ari naiz eta konpetentziak sinplifikatuz, diru gehiago izango genuke.

Aipatu dituzun zifren arabera, kiebra ez dago urruti.

Une honetan ez dago arriskurik, baina gerta daiteke gutxi barru zorrak ezin ordaindu ibiltzea. Diputazioak baliabide asko ditu, baina... Egoera ekonomikoa ere ez da ona eta hori arazo bat da. Aportazio legea ere ez dago ongi, gastuetan bikoiztasuna ematen delako.

Jaurlaritzara begira, nola ikusi duzu hirukoarena?

Hirukoa ez da batere erraza, baina soluzio bakarra da gobernu sendoa lortu nahi badugu. EAJrekin bakarrik joatea arriskutsua da eta HB

joaten ez dela eta PPK ezetz esanda, PSE-EE geratzen da. Hirukoa itxaropenaz ikusten dut baina aldi berean, hiru alderdiak ongi konpontzea zaila denez, kezkarekin. Alderdi bakoitzetik zein pertsona jartzen den izango da gakoa.

Atzera begiratu eta aurreko hiruko bura da-torkigu gogora...

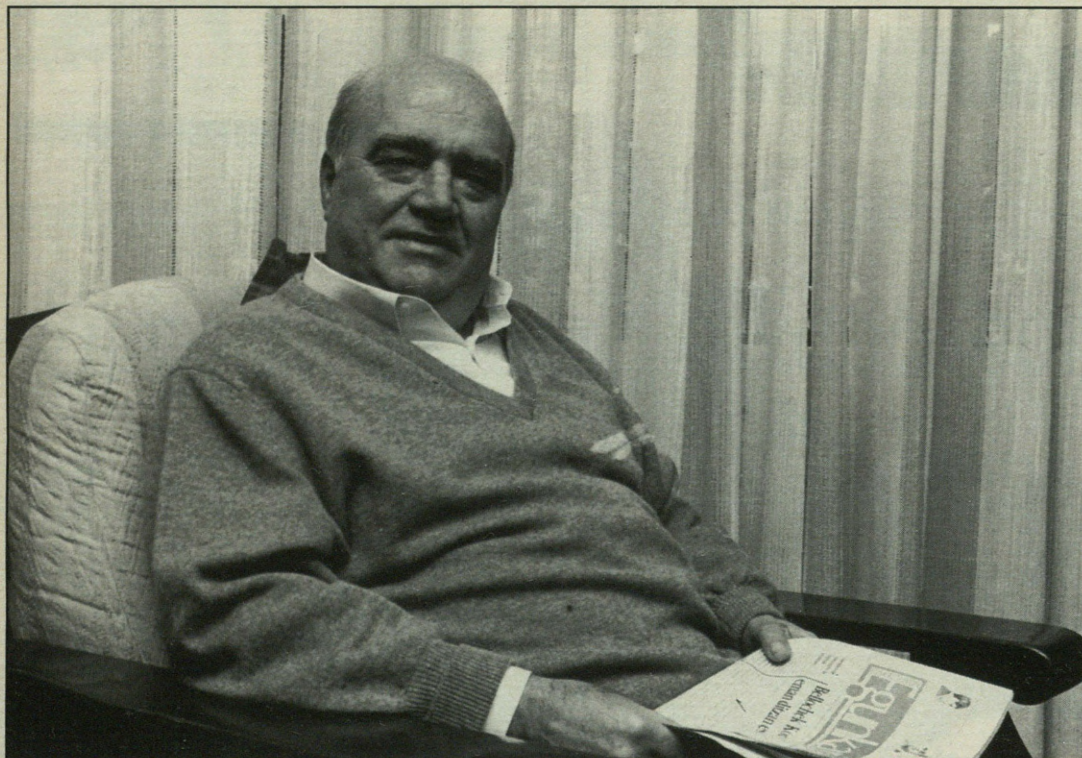
Hark ez zuen zertan hautsi. Orain ere PSE-EE sartu da Jaurlaritzan gehiengoa izango duen gobernu egoteko beste aukerarik ez zegoelako. PPK eta HBk ez

zuten nahi, EAJ eta EA ez ziren bien artean nahiko, beraz hirugarrena behar eta ez zegoen PSE beste aukerarik.

Ba al dago aukera hoberik?

Beste alderdiek nahiko baltute, bakoitzaren programa aztertu eta agian bai. Baina HBk, hasteko, ez du inorekin agindu nahi eta HBrekin ere -biolentziaren historia hori dagoen bitartean- inork ez du agindu nahi. HBk indarkeria baztertuko balu, EA prest egongo litzateke berarekin gobernu osatzeko. Oposizioan geundenean ere, HBk eta EAK egoera berdinean egiten zuten oposizioa. Gauza bat da oposizioa egitea eta oposizioan planteamentu bat egitea gauza konkretu batekin,

«Gauza bat da oposizioa egitea eta oposiziotik planteamentu bat egitea arazo konkretu eta jakin bati dagokionez, eta bestea agintzea»

«Autobidearekin bakarrik, 30.000 milioi inguru gastatuko dira, eta zorrak gero eta handiagoak dira. Gure garaian zegoen 50.000 milioiko zorra, honezkero 90.000ekoa edo izango da». (Arg.: Alberto Eloseggi).

eta bestea agintzera joatea. **GAL auziak ez al du birukoa zipriztinez zikinduko?**

GAL asuntza gobernurako negoziaketan ondoren atera da, baina esaten diren gauzak, egunkarietan azaldu direnak egia badira eta espetxean daudenek erantzukizun osoa dutela frogatzen bada, hirukoa ezezik Espainiako Gobernua ere kolokan egon liteke.

EAJrekin gobernuan egoiteak bi alderdien burbil-

keta bideratzen al du?

Harremanak leundu egingo ditu, baina alderdi bakarra izatera heltzeko adina ez, inolaz ere ez. EAJk bere programa eta bere bidea du eta guk gurea. EAJ saiatu zen Gipuzkoan plataformarekin eta abar, baina horretan ge-

ratu zen gaia. Egia esan, ni plataformaren aurka atera nintzen ez zitzaidalako jatorra iruditzen eta sinesgarritasunik ere ez zuelako. EAJko gizon esanguratsu batek nahi zuena aurrera eramateko sortu zen zerbait iruditu zitzaidan. EAJ eta EA

alderdietan sentsibiltate desberdinak daude. EAn EAJkoa inoiz ere izan ez den jende asko dagoela ez da ahaztu behar. Lortu behar duguna da indar abertzaleek programa bateratuekin gehiengoa lortzea. CiUk egin duenaren antzeko zerbait egitea, alegia.

Zu gobernura joatearen aldekoa al zara?

EAn barruan badaude bakarrik jarraitu nahi dutenak, muturrerago jo eta HB alde- ra jotzearen aldekoak, eta

“**Diputazioaren eta Jaurlaritzaren arteko akordioa beharrezkoa da karguen banaketan sinplifikazioa lortzeko eta horrela gastuak murrizteko**”

ALDA EZAZU BIKOTEA HILABETERO

EROSOAGOA DA ETA

MULTILENS botatzeko lenteak¹

Ukipen lentine abantail guztiak eta hilabetero berriak jatzeko erosotasuna.

Erabili... eta bota. Horren erraza. Eta horregatik, beti ikusmen bikaina, ixurkari bakar bat eta begientzat ziurtasun osoa.

Eta ez dira lentixka arruntak baino garestiagoak!

MULTILENS botatzeko lenteak: Erosotasuna ez baita botatzekoa.

**ZINKUNEGI
OPTIKA**

MULTIOPTICAS

Hernani, 4 - DONOSTIA

«**Maiatzera arte
hiruko gobernua
ongi moldatzen
baldin bada,
Diputazioari begira
ere eredu honek
ditu boletu
gehienak**»

EAJ ingurura hurbilduko liratekeenak. Beste alde batetik, batzuek Gobernura joatea bultzatzen duten bitartean, besteek nahiago dute oposizioan segi. Ni Gobernura joatearen aldekoa naiz, barrutik kanpotik baino fruitu gehiago atera daitezkeelako. Oposizioan lan gehiago egiten da eta emaitza onak gutxi dira. EAJrekin erlazioetan beti egon da malgutasuna. Orain elkarriketa erabakitzeko garaian pragmatismo piska bat egon da, baina birkontsideraziorik ez.

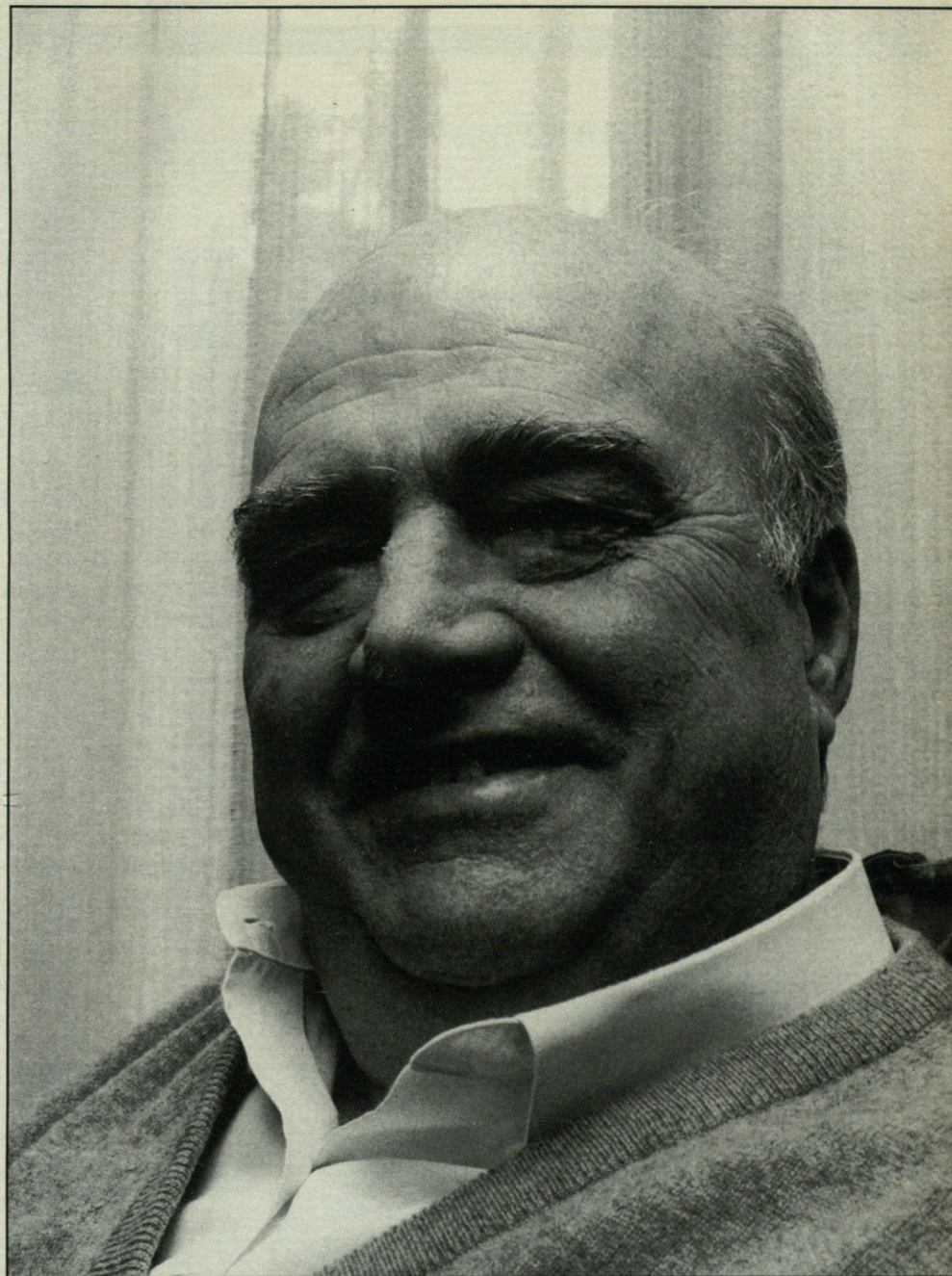
**Oposiziotik ateratzeko-
tan edozer gauza ona al
da?**

Edozeinekin ere ez zara joango... Jarri ditugun baldintzetatik dexente betetzen dira eta Gobernuan duintasunez sartu gara.

**HBrekin lan egiteko au-
kera ez al da ia galdutzat
ematen?**

Badakigu HBrekin ditugun adostasunak ez-adostasunak baino gehiago direla, baina ados ez gauden puntuak oso sakonak direnez, ez dugu akordio batera iristerik.

Puntu hauetariko bat istitutzioena da. Guk aukeratu-tako Legebiltzarra onartzen ez duen alderdi batekin ezin dezakegu adostasunik lortu. Bigarren puntua giza eskubideak, biolentzia, gogorkeria, hilketa izango lirate-

«Nahiz eta gobernu osaketa batere erraza izan ez, hirukoa da gobernu sendoa lortzeko konponbide bakarra». (Argazkia: Alberto Elósegui).

ke. Ideologian -estatutuetan azaltzen den bezala- nazionalistak gara eta independentistak. Horrek ez du esan nahi independentzia lortzeko pertsona bat hiltzea onartzen dudarik. Hori ezin dezaket onartu ez nik, ez nire alderdiak.

Gipuzkoan, zein kiniela

**egin dezakegu Diputa-
ziorako?**

Maiatza arte hirukoa ongi moldatzen bada, boletu gehienak berriro ere hirukoak izango ditu.

**Hurrengo diputatu na-
gusia zu?**

Nire zikloa pasatu dela ulertzen dut, eta zentzu horretan

nahikoa esan diot alderdiari. Nik ez dut pauso bakarra ere emango diputatu nagusi bezala joateko, baina alderdiak baietz erabakitzen badi, pentsatu egin behar.

PELLO ZUBIRIA

ARRATE ZUBILLAGA

H I R U M U N D U

■ EURO KARTA PARISEN
GATIBU

EZ askatasunik, ez berdintasunik ezta anaitasunik ere inposaketa nagusitzen denean. Frantziako gobernuaren izpiritu jakobinoa agerian geratzen da behin eta berriz, Frantziako herri eta hizkuntzen eskubideak mahaiaren gainean agertzen direnean. Greziarekin batera, Frantziak Euro Karta sinatzeke jarraitzen du baina egoerak ezin du luzez iraun. XXI atarian jarrera horiek ez dute arrazionalitate izpirik, areago herrien eskubideen aurkako jardunak, Europan zein mundu zabalean dakartzan ondorioak ikusita. Alabaina, dirudenez, Frantziako jakobinismoaren enbor sendo eta zaharrean ere brintzak ageri dira eta oraingoan ahots guztiak ez dira doinu berdinekoak izan.

■ ITALIAKO BOTA BURU
BARIK

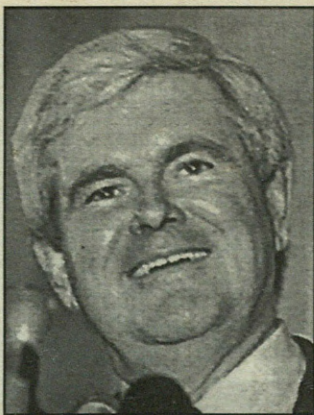
LEGA Nord, PDlko komunista ohiak eta PPIko kristau-demokratek Berlusconi-ren dimisioa behartu zutenetik, Italiak buruzagitza barik jarraitzen du. Oscar Luigi Scalfaro estatu buruak aste honen amaierarako lehen ministro berria izendatu edo hauteskunde berriak deitu beharko ditu. Hauteskundeak deitzen badira Berlusconi eta Gianfranco Fini bere alitatu neofazistak garaipen politiko garrantzitsua lortuko dute, eta Scalfarok beste lehen ministro bat izendatzea lortzen badu, Berlusconiaren apurkako gainbeheraren hasiera izan liteke. Ezuzteko gisa, alderdi politiko berri bat, Antonio di Pietro Esku Garbien Fiskal ohi ospetsuak sortutako Esku Garbiak alderdi politiko berria.

■ ENBAXADAK GIA-REN
HELBURU ALGERIAN

DAGOENENKO amaitu da GIA talde islamista erradikalenak Algerian dauden zenbait estatuetako diplomatikoei alde egiteko emandako epea. Frantzia, Alemania, Erresuma Batua, Errusia, Estatu Batuak, Kanada eta Jugoslavia ohiko diplomatikoeak orain arte ere jasan dute talde honen erasoak baina aurrerantzean areagotu egingo dira. Baita gainerako atzerritarren aurkakoak ere, batez ere europarrak edo amerikarrak badira. Algeriako gobernuak urte berri honen amaierarako gerrilari islamistak bere kontrolpean edukiko dituela iragarri arren, Erroman oposizioa egiten ari den gailurrak gobernuaren nahi hori errealitatetik inoiz baino urrunago dagoela adierazten du.

Errusiako armada larrutik ari da ordaintzen Txetxeniarren inbasioa eta bereziki Grozni hartzeko egiten ari den saioa. Txetxeniarrek, gogor eusten diote Grozni erraustu hartan eta beren erresistentziak Errusia barnean ere gero eta tirabira gogorragoak sortzen ditu. Ieltsinen egoera gero eta larriagoa da eta armadaren barneko tentsioek kolpe militarren zurrumurrua gero eta ozenagoa egiten dute.

Haize Neofazistak

NEWT GINGRICH, EEBBeta-ko Ordezkarien Ganbarako lehendakari berria da, Clinton eta bere lehendakariordearen ostean, EEBBeta-ko kargurik garrantzitsuenak. 51 urterekin, Ronald Reagan eta George Bushen prestatutako uztaren biltzaile bikaina, Estatu Batueko ultrasenatari kristauaren baloreen gidari eta bozkailu bihurtu da. 40 urtetan lehenbiziz, EEBBeta-ko lehendakari batek Legebiltzarra bere aurka izango du. Hots honek esan gura du, Clintonen edozein asmo aurrera ateratzeko molde berriko fazista hauekin negoziatu beharko duela, edo geratzen zaizkion bi urteetako agintaldian Ordezkarien Ganbara eta Senatuarekiko enfrontamendua gero eta gogorragoa izango dela. Hots, Clintonen zeregin gaitz samarra dauka bere egitarauaren alderik aurrerakoiaren aurrera ateratzeko. Gingrichek ordezkatzeko duen pentsamoldeak, estatua ahalik eta biluzien uzten saiatuko da, egitarau sozial gehientsuenak amaituko dira, eta zergen gutxitzea eta familia balore ultrakontserbatzaileak bultzatuko ditu.

MUNDUA EZ DA BIRIBILA

Integrismoa

A **FRIKAKO** iparraldean hasi eta Txinako mugetaraino, Mendebaldean astindu eta aspaldiko deabruak berpiztu dituen hotsa barreiatzen ari da. Jainko bakar eta orojakilearen ikurra hartuz, ezer gutxi galtzeko dutenen oihuak ordezkatu ditu garai bateko askatasunerako mugimenduak. Izugarrikeria bortitzena zilegi dute idatzitakoa betearazteko bada, bizitzak ez du ezer balio helburu sakratuen bidean. Alfangeak moztu ditu blasfemoen luma eta lepoak, jaungoikoa delako egiaren jabe eta adierazle bakarra. Urrutitik izututa, indar horren sustarretan gehiegi arakatu gabe, mendebaldeak Frantzia kultoa, irakiar edo turko 'basatiak' edo Errusiar galduak bultzatu edo justifikatu ditu derrigorrezko borroka horretan. Batzutan demokrazia aldarrikatuz, okerrera baino hobexegoa onartuz bestetan, bere lasaitasunaren bila beti.

ITSASOA tarteko baina eremu beretan aldiz, beste jainko baten jarraitzaileak, horrenbeste min eta odol gabe agian, beste jainko baten banderak astintzen hasiak dira. Jabe-gor pribatua, gizabanakoaren mugagabeko askatasuna, justizia gogor eta errukigabea, ahalik eta estatu txikiena, azal garbiak, armen indarra eta familia dituzte hauek ezinbesteko arau eta zorionaren atariko. Iragan gabeko herrian, mundua bezain zaharrak diren irudi eta ereduak berrendartzen ari dira. Gizakia gizarte osatzera bultzatu zuen elkartasuna mespreziatuz, indartsuenen erreinuan lekuri ez duten ahulenak baztertuz, atzeritar alfer eta arriskutsuak uxatuz, azalean eta jatorrian idatzita omen dauden baloreak gorai patuz...

JUANJO SAN MIGUEL

Kazetaria

LEHIA da hitza, lehiarako gaitasuna helburua, nagusi eta paregabe bihurtzea azken gailurra. Beste guztia ametsa, historiaren gorpila galdu duten inozoen jardun zentzugabea.

Historiaren amaieraren iragarlearen jarraitzaileek atzera jo dute, agortutako horretan egia aurkitu nahian. Fededun itsuenaren kemenaz etorkizunera eraman nahi gaituzte orain, gure erru eta akatsez damutu eta gaur eta hemen benetakoa den bakarra onartu eta gurtu dezagun.

Xiringa errege Lettengo erresuman

Letten izeneko geltoki ohia arazo politiko nazionala bihurtu da Suitzan. Drogen arazoa Danteren infernuaren pareraino larritu da bertan. Drogazaleak baldintza ez-duin eta ez-gizakiarretan lehertzen doaz. Egoera honi jarraitzen zaizkion argazki eta telebistako informeak, Zurich txukun eta aurreratu honen ospea narriatu dute. Letten drogen politika hutsal, arranguratsu eta baldarraren ikur bihurtu da.

LETTEN-EN mila lagun biltzen dira egunero droga 'gogorak' salerosteko. Zurich hiri aberats honen merkatalgunetik gertu, agerian funtzionatzen duen Europako drogen merkatu handiena da.

Drogen arazoa ez da gaurko kontua Zurichen. Drogen salmenta ibaiaren ondoan egiten zen orain dela hamar urte; gero alde zaharrean. Ondoren Platzspitz ingurura hurbildu zen jendea, «xiringatxoaren parke» ospetsu hartara. Drogen inguruko arazoa neguan berotzen zen, drogamenpekoentzako egon-tokiak eta laguntzarako azpiegitura antolatuta behar baitzen. Bakan samar zegoen Platzspitz parke hartan garatu zuen drogen arazoak egun duen dimentsioa. Irudi arazo eta herriko gobernu

ezkertiarren aurkako eraso politikoek plazaratu zuten gaia.

Parkea itxi eta, ustez, baztertuta zegoen miseria; biolentzia eta ezintasuna, ordea, begibistan gelditu dira. Drogen 'mobida'k industri-auzune ohiaren kaleak eta bazterrak bereganatu zituen. Legez kanpo dauden trafikari atzeritarrek plaza eta eskolen inguruetara jo zuten hasiera batean. Drogen demasiak salmenta erazorrotzak sortu ditu dagoneko. Klean dabilen jendearekin harrotzeaz aparte, auzunearen bizitza sozialaren hondamena erakarri

dute trafikariek. Banden borrokak, arazoak 'kitatzea' eta hilketak daude horren lekuko.

Drogazaleen aldea ere *in situ* bizi behar da. Hor daude, drogak saltzen eta aurkitzeaz dituzten zainak zulatzen. Batzuen tente ibili ezinak eta koma egoerak dotoz gero. Hilzorian dauden berpizte saiaketak behin baino gehiagotan tranbiaren zain dagoen jendearen artean. Iluntzean bi-ziaren kolore hotza iragartzen da etxeurre eta peoretan, argi ultravioletak edonon, drogazaleek zainak topa ez ditzaten. Gauean,

■ Merkatua libanoar eta albaniarren esku dago; kokaina gramoa 13.000 pezetan saltzen da, heroina gramoa 7.000tan

bestalde, hil-bizirik dauden nesken prostituzioa.

Zuricheko bostgarren auzunea hondamendira joan da bi urtetik hona, *ghettoa* bihurtuz. Bizi-kalitatea galtzerakoan, beldurra eta ezintasuna egin dira nagusi, haurrak dituzten artean batez ere. Auzokideak auzunetik alde egiten hasi dira.

Lettenen bertan neguak ez du oraindik eraginik izan erabiltzaile kopuruan. Bestela ere ez dela aldaketa handirik izan, aitortu digu metadona-tabletak eskaintzen dituen *junkie* batek.

**Drogazale eta
droga-saltzaileek
Lettengo geltoki
zaharra euren
menpe hartu
dute; auzoko
egoera gero eta
larriagoa da,
bertako bizilagun
zein
drogazaleentzat**

Poliziak ez du biderik egiten kanpoko trafikariekin. Guztiz zaila baita jende hori atxilotzea, oso ondo eraturta eta Poliziaren ekintzez aldeztu aurretik ohartuta daude eta. Beren gunez jabetzen dira Polizia aldentu bezain laster. Egungo giroak oldakorra dirudi. Gure solaskideak droga aluminio orriskan erretzen dutenei atxikitzen die. Baina merkatuak berak badu horretan zerikusirik: droga eta trafikari gehiegi daudenean, salerosleen arteko ordezkatzeko-liskar eta borrokak dira ondorioak.

Arratsalde honetan, hartzaile baino droga-saltzaile gehiago dagoela antzematen da. 'Mobida'ren bazterrean ghanatarrak ari dira drogak eskaintzen. Merkaturua libanoar eta albaniarren esku dago. Kokaina gramoa 13.000 pezetan (542 bat libera) saltzen da eta heroina

**Zuricheko
bostgarren
auzunea pikutara
joan da bi urtetik
hona**

gramoa 7.000 pezeta truke. Zorabioa da nagusi, begi kordokariak bezero eta paisanoz jantzitako poliziei so. Hogeitaka urteko palestinarra dugu horrela, jagole. Dioenez, orain dela hiru egun etorri zen Siriatik. Lettenera zuzenean. Baina hau ez zaiola batere gustatzen: *«Switzerland not good place»*.

Goi mailako postua betetzen du dotore jantzia doan libanoar batek. Honek ere ez ditu hogeita hamar urte bete. Galderei zalu erantzuten die etorri balda-

rreko frantsesez. Bere ustez, azken hilabeteetan ez da gauza handirik aldatu, eta Poliziarekin ez du arazorik. Letten ixteko erabakiaren zurrumurruek irribarre errukitsua sortarazten diote. Letten ezin dela gelditu, handiegia baita. Atzerritarren aurka bozkatu diren legezko neurriak berari bost.

Letten otsailerako itxiko dela iragarri da, bertan eta bostgarren auzunean dabilen drogen mundua barreriatuz. Dagoeneko, drogen errepresioak eta es-

Atzeritarren aurka

ABENDUAREN hasieran, Suitzako botoemaileen % 72k 'Lex Letten' ezizenaz apostrofatu den Atzerri legea onartu zuen. Xedapenik beroena kanpotarrak egotzi arteko atxilotze luzapenean datza. Garai bateko babes legean sartu ezin zen klausula berragertzen da drogaren aurkako gudua dela eta. Poliziaren esku dago, pertsona susmagarriei leku zehatzetan egotea debekatzea.

Kanpoko hamaika trafikarientzako egindako lege honek izango du eraginik Suitzan bizi diren gainontzeko atzeritarrengan. Azken hauen aurka hedatua den mesfidantza eta xenofobiari amore eman zaio, kritikoen iritziz, egungo drogen hondamendia sortarazi duten eragileei kasurik egin gabe. Prebentzio eta laguntzarako zerbitzuak eta azpiegitura kolokan daude herri eta hiri gehienetan, drogamenpekoak Zurichera esportatuz. Kantonamenduak —Zurichekoa barne— diruz larri badabilta ere, orain dela gutxi arte ez zuten borondate politiko handirik erakutsi Zurich hiriko gobernu ez-kertiarrari laguntzeko. Gobernu federalak, azkenez, arazoak ditu gaurko drogen politika gainditzen dituzten kontzeptu alternatiboak bermatzeko.

kaintza handiegien logikak merkatuaren zabaltzera eramanez. Zuricheko enparantza eta kale zehatzetan droga-saltzaile usaina duen jendea ikusten da. Baden, Solothurn edo Oltenen banaketa-sare zuzenak eta merkatu ageriak sortu berriak dira herrietako politikari askoren izurako. Egoera honek beste ondorio batzuetara garamatza.

Itxurakeria nagusi

LETTENI buruz erabaki dena, itxura hutsezko erabakia da. Hartuko diren neurrien helburua, salmenta eta kontsumoa eremu publikoan nabarmenak ez izatea da. *Bistatik kampo, burutik at* alemanez jarritako leloan oinarritzen da politika hori. Jakina da, hala

ere, droga-zaletasuna ez dela mundutik at gelditzen drogen arazoa barreiatzeaz. Drogen menpean dauden gehienek momentuz ez dute mundu horretatik atera nahi. Jakina da, bestalde, desintoxikatu nahi dutenentzako beste azpiegiturarik ez dagoela. Eta hortik dator politikariek publikoki aitortzen ez dutena: leku zehatzetan salmenta eta kontsumoa isilean baimendu behar dela. Drogak kontsumitzeko instalazio bereziak aspaldi funtzionatzen dute kalean bizi diren drogazaleentzat. Drogamenpekoei babes soziala eta lasaitasuna emateko, informazioa eta HIESaren prebentziorako sortu ziren.

Gauzak horrela izanik, paradoxa dirudi nazioarteko

Drogen merkatua libanoar eta albaniarren esku izanik, *junkieek* bitxiak eta bestelako zerbitzuak eskaintzen dituzte droga lortzeko.

Polizia-sarekada Lettenen; azken lau hilabeteetan Zurichkoak ez diren 1.200 lagun kanporatuak izan dira bere jatorrizko bizitokitara.

drogen mafia gune horien hornitzaile izatea. Estatuak ez du horretarako konpetentziarik eta ez du lortuko ere, NBEren agiriak sinatu baitzituen. Zuricheko presioa medio, Bernak, urteak drogapean zeramatatzaten 250 laguni mediku-kontrolpean droga ordezkioak

ematea onartu zuen. Esperimentu honen emaitzak ikusita, partehartzaileen kopurua hedatu nahi da.

Politika horren alde agertzen direnen argudioek eremu desberdinak ukitzen dituzte. Nazioarteko drogen mafiaren etekinak ezertan geldituko direla diote. Dro-

gen merkatua desagertuko dela eta baita dirua lortzeko bortizkeria ere. Urteetan egoera larrian bizi diren adituen bizimodua hobetu eta lasaitu nahi dute, bizirik irauteko baldintzak eta lasaitasuna menpekotasunari aurre egiteko premiak baitira. Baina azken urteotako

gertaerek errepresio bidearen eta modan zeuden diskurtso populisten porrota erakutsi dute. Gertutik bizi den drogen arazoak iritzi publikoa aldatu du, apustu berri honen balioa etorkizunerako utziz.

IÑAKI MÜLLER

ZURE EUSKAL MUSEOA EZAGUTZEA ZURE JATORRIA EZAGUTZEA DA

EUSKAL

MUSEOA

ARKEOLOGIA, ETNOGRAFIA ETA KONDAIRA
MUSEO ARQUEOLÓGICO, ETNOGRÁFICO E HISTÓRICO VASCO
Miguel de Unamuno Plaza, 4 - 48005 BILBAO - Tel. (94) 415 54 23 - Fax (94) 479 06 08

MIGUEL DE UNAMUNO PL. 4 - 48005 BILBO TEL. (94) 4155423

Koldo Saratxaga, Irizar karrozeria kooperatibako lehendakaria

«Atzerriko zabalkundean Txina puntuetariko bat besterik ez da»

Autobusen batean ibili den edonork ezagutzen du Irizar, Ormaiztegiko kooperatiba. Dagoeneko 105 urteko bizitza du eta Europan izena egin ondoren Txinara joko du, bertan 1.500 milioi pezetako inbertsioa egitera. Koldo Saratxaga Galdakaokoa da, 47 urte dauzka eta jadanik hiru urte pasatxo daramatza Irizarreko zuzendaritzan.

Iaz, 1994an, Erresuma Batuan Urteko Autoaren saria jaso zenuten; ez da sari makala?

Century modeloarekin Europan lortu dugun mailaren adierazgarri da. Luxuzko autoa da, goi mailakoa. Gure eremua hori izan zitekeela ikusi genuen eta eredu horretan oinarritu gara. Gaur egun merkatuan dagoen lehen lerrokoa da. Kontuan hartu behar da Ingalaterran oso klasikoak dira autoen kontuan, eskuintetik gidatzen dutela eta beste hainbat bitxikeria... eta hala ere lortu egin dugu. Hori hor dago eta guretzat erabat pozgarria da, urteetako lanaren ondorioa da.

Orain baize oparoekin bazabiltzate ere, larri ere ibili zarete?

105 urteko 'abiaduran' de-

netarik gertatzen da eta. Horren urruti joan gabe ere, 1991n oso larri ibili ginen, hil edo biziko egoeran. Gure lanean zentratu beharra ikusi genuen, beraz ideia eta helburu zehatz batzuen inguruan lanean jarri ginen eta apurka gorantza egin dugu. **Zer helburu eta zer ideia dira horiek?**

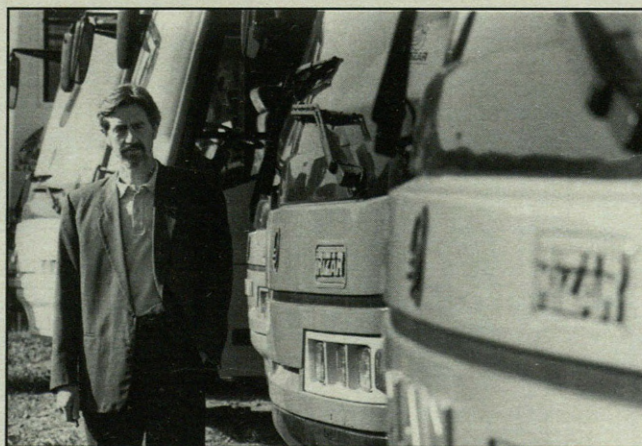
Batetik, ordura arte merkatu jardueran gure ekoizpena estatura begira zuzentzen genuen nagusiki. Orduan erabaki genuen esporta-

zioan oinarritu behar genuela eta, piskanaka, horrela egin dugu. Gaur egun gure fakturazioa % 7.200 milioi pezetakoa da (300 bat milioi libera), horietatik 4.000 esportaziokoak eta beste 3.200 Espainia mailakoa. 1993tik 1994ra jauzi handia izan genuen: 1993an 4.315 milioi pezeta fakturatu baikenituen.

Horrez gain, gure proiektuak lau ideien inguruan baino talde lanean oinarritu ditugu. Nik beti eman ohi diot garrantzi handia talde lanari, beti lan egin izan dut horrela eta aurreantzean ere horrela izango da. Arrakastaren gakoa, nire ustez, horretan dago. Gaur egun 345 langile gara, baina azken hiru urteetan horietatik 250 sortu ditugu.

Duela bi urte l'herdi abiatu zineten Txina aldera, bango merkatuan muturra sartzeko asmotan. Zergatik Txina eta ez, adibidez, Hego Amerika?

Egia esan, behin atzerriko merkatuak gogor jorratu behar genituela erabakita,

Koldo Saratxagaren esanetan, arrakastaren giltzarria lan-taldea sortzean dago eta, dioenez, hori lortua dute

« Irizar kooperatiban gure ingurunerako aberastasuna lortu nahi dugu eta hiru urtetan 250 lanpostu sortu ditugu »

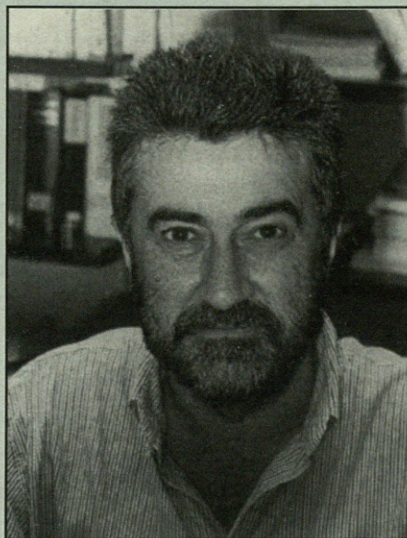
lehenbizi Hego Amerika aldera egin genuen, baina tartean, Asturiasko Alsia enpresa medio, Txinako aukera horrekin egin genuen topo, eta harrezkero Txinan ari gara buru-belarri.

Dena den, atzerriko zabalakundean Txina puntuetariko bat besterik ez da, eta Latinoamerikan ere lanean ari gara. Argentina, Txile eta beste herri batzuek aukera onak eskaintzen dituzte; alde batetik bestera distantzia handiak dauzkate, behar dute guk eskaintzen duguna, beraz, jorratu beharrekoak dira. Autobusen produktzio zuzenaz aparte, gure bigarren lan eremua goi mailako teknologiararen esportazioa da eta leku horietan horren behar handia dute.

Zein baldintzatan zoazte Txinara?

Txinan, Tianjin hirian kokatuko gara. Txinako kostaldean kokatua dago, 12 milioi biztanlerekin Txinako hirugarren hiria da eta portua ere garrantzitsua dauka. Irizar eta Alsaren artean enpresa berriaren akzioen % 51 izango dugu eta (% 35,7 guk eta % 15,3 Alsak) Tianjineko Autobus Lantegiak gainerakoa. Lantegiak 400 lanpostu izango ditu eta urtean mila bat autobus egingo dira, ez orain guk egiten dugun lehen mailako Centurya, lehen

DIRUAREN HOTSA

Nola hasi hala bukatu

BEHIN eta berriz errepikatu digute ekonomia hobera doala. Egia izan daiteke, baina norentzat izango da datorkigun onura hori? Ez gehiengoarentzat noski, ekonomiak hobera egiteko gehiengoak okerrago egon behar baitu. Hau da gaurrango kapitalismoaren kontraesan nagusia: guztiontzat nahikoa ekoizteko ahalmena izan, baina gutxi batzuei iritsi.

Urtero bezala, aurten ere, hasiera -hasieratik prezioak igo dizkigute: arginda-

rra, telefonoa, garraioa, gasolina, eta abar; oinarritzko ondasun eta zerbitzu hauez gain, BEZa ere igo digute puntu batean, eta honek ere prezioei bultzada emango die gorantz bidean; eta zeresanik ez interes tasen gorakadak. Beraz, gobernua- ren neurri hauek guztiek prezio igoera suspertu besterik ez dute egingo.

Azken urte hauetan guztietan beti entzun dugu langileen alokairuek inflazioa sortzen dutela, eta beraz alokairuen hazkundera kontrolpean ezarri behar zela. Orain alokairuak bareturik daude, baina prezioek lehen bezala gora egiten dute. Beraz, alokairuak kontrolatu orde, ez al litzateke errazagoa izango gobernua eta monopolioek sortzen duten prezio igoera kontrolpean ezartzea? Hau da, hain zuzen, gobernua egin behar lukeena, baina alderantzizko bidetik jotzen du.

Iragarritako hazkunde tasa geratuko omen da. Agian honela izango da, baina hazkunde tasa horri lanpostu berrien sorrerek ez badiote jarraitzen, gehiengoarentzat berdintsu izango da. Izan ere, banatzeko gehiago izango dugu, baina gutxiagoen artean banatuko da. Eta banaketa oker hau aldatu behar da.

Errentaren banaketa oker honez gain, estatuak ere gutxiago lagunduko digu, gizarte gastuak murrizten ari baitira. Beraz, errenta, hots, aberastasunaren adierazgarri ona, gutxi batzuen eskuetan erortzen ari da, eta ez dirudi inor prest dagoenik horri aurre egiteko, honelakorik ez da igertzen behintzat.

Balere Bakaikoa

EHUko ekonomia irakaslea

egiten genuen Everestak baidetik. Proiektua martxan da eta aste honetan bertan, hilaren 12an, lehenbiziko hogeitxinarrek etortzekoak dira Ormaiztegiara.

Bi urtetan jardun duzue negoziazioetan, zeintzuk izan dira izan dituzuen zailtasunik handienak?

Hango munduarekin eta bertako moldeekin topo egitea. Txinako enpresa munduan gauzak oso astiro

egiten dira, lan eremuan ez daude ohituta eurek erabakiak hartzera, erabakiak politikoei hartzen dituzte eta honek prozesu osoa arras leuntzen du. Kontuan hartu behar da sarritan hiru maila desberdinetan hitz egin behar duzula: lehenbizi enpresako zuzendaritzarekin, gero erregioko agintaritzaren politikarekin eta, azkenik, erregioko gainetik dauden agintari politikoei

ere hor daude. Ez dituzu ikusten baina hor daude.

Haiek ere ondo baino hobeto ohartzen dira honetaz guztiaz eta esaten dizute ulertu behar dela euren lan egiteko modua eta abar. Azkenean, gure arteko bilere- tan, barre artean guztiok aritzen ginen «Txinako herriaren ezaugarri bereziez».

XABIER LETONA

Danone lantegia ixteak bazterrak nahastu ditu Nafarroako bailara oparoan

Ultzama: behiak antzutzear

Azken 28 urte hauetan Danoneren lantegia Ultzamako behirik emankorrena izan denez, multinazionalaren erabakiak haran osoa astindu du. Milaka milioi pezetako mozkinak bildu arren, lantegia itxi nahi dute 174 langileri kale gorria edo

ULTZAMA eskualdeak garapen eta modernizazio eredu erakargarria eskaini dio Nafarroako mendialdeari. Inguruko haranetakoak baino handiagoak dira bertako baserriak, hiriburua gertu eta Danoneren lantegia hantxe duela 28 urtetik. Horrela eutsi dio Ultzamak biztanleriari landa nortasu-

na galdu gabe, herrialdeko iparraldea nahiz Iruñea inguruko herriskak jendez hustu diren bitartean.

Esne-behiak hazten dira baserri gehienetan. Eguraldi heze-epelari esker inguruko belar-soroak aberatsak dira eta goizero igarotzen da ka-

mioia esne bila. Bertatik bertara aritzeko asmoz jarri zuen Danonek lantegia Alkotzen 1966an eta horrela jarraitzen du oraingoz.

Garai hartako susperraldiak, ordea, ez zuen bakarrrik baserritarrengan eragin. Lantegiak laster hartu zuen

Alkotzen aritzen diren langile askoren etxeetan senideren batek esne behiak hazten ditu. Badago lan egiteaz gain behiak dituenik ere.

Inguruko herriskak jendez hustu diren bitartean, herrialdeko landa nortasuna galdu gabe, biztanleriari eutsi egin dio Ultzamak.

abiada bizia Ultzama lan indarraren zati handia bereganatuz. Ogibidea aurkitzeko herritik kanpo irteeta jadanik premiazkoa ez zenez, hainbat baserriko seme-alaba jaiotetxean geratu ziren.

Egun 174 langile aritzen dira Alkotzen. Hauetako askoren etxeetan senideren batek esne-behiak hazten ditu eta egon badago lan egiteaz gain behiak dituenik. Batzuen ustez, ia hiru hamarkadako loraldi ekonomikoak ultzamarren izaeran sakon eragin du: eskuindarrak direla eta orain arte ganaduzaleekiko elkartasun falta leporatzen diete, soldata ziburra izanik esnearen prezioaz ezer gutxi arduratu direla, alegia. Dena den, gehiegitxo esatea izan

daiteke herrialdeko beste eskualdeetako egoera soziopolitikoa kontuan izanik eta jakinda azken urteetan EHNE sindikatuak Ultzaman lortu duen afiliatu kopurua.

Edozein enpresa izanda ere, ez da harritzekoa hiru hamarkadotan une larriak topatzea. Danonek Ultzaman ezarri zuen lantegiak estuasunak jasan ditu, langileak beldur izan dira behin baino gehiagotan, baina oraingoa askoz ere gogo-

rragoa izan da, benetako lurrikara.

Multinazionalak Alkotzeko planta saritu zuen berri-tan ekoizpen kalitatea eta lanpostuetako segurtasun neurriengatik. Azken lau urteotan 800 milioi pezeta (33 bat milioi libera) inbertitu ditu Ultzaman. Estatu osoko mozkina, konparazio baterako, 6.072 milioi pezetetako izan zen 1993an. Langileen pozerako hainbat prozesu automatizatu ziren

plantila murriztu gabe (erretiro batzuk besterik ez), baina lan gogorrenak ezabatuz.

Danoneren Administrazio Kontseiluak azaroaren 2an jakinarazi zuen Ultzamako lantegiko ekoizpena estatuan (bereziki Madril eta Sevillan) dituen beste bost zentroetara bananduko zuela. Arrazoiak: *«Merkaturaren aurrikuspen kaxkarrak»*. Leku-aldaketa proposatu zaie langileei, ganaduzaleei esnea hartzeko konpromezua adierazi diete eta «garapen plangintza» burutzeko oinarriak eman dituzte. *«Erabakiak ez du bueltarik»*, dio oharrak.

Egonezina eta beldurra dira nagusi Ultzaman. Horren lekuko abenduaren 13an greba orokorrak izan

■ Edozein enpresa izanda ere, ez da harritzekoa hiru hamarkadetan une larriak topatzea. Danonek Ultzaman ezarri zuen lantegiak estuasunak jasan ditu, baina oraingoa askoz ere gogorrragoa izan da, benetako lurrikara.

Ultzamako 1.600 biztanleak larritu diren bezala, Anue, Odieta, Imotz, Lantz, Baztan eta Basaburuko baserritarrek ere kezka dute nagusi, eguneroko esnea biltzen dien lantegia badoalako.

(Argazkiak: Mikel Aldasoro).

zuen erabateko jarraipena, hilabete bereko 17an Iruñean burutu zen manifestaldi jendetsua edo laguntza psikologiko eske Osasun Etxera joan direnak. Udalak bat egin du langileekin, baita Nafarroako Gobernuak ere, hitzez; baina batak eta besteak ezer gutxi egin dezaketela onartzen dute.

Mozkin kopuru garrantzitsua lortu arren horrelako erabakia hartzea gehiegizkoa da enpresa batzordearen iritziz, are gehiago jakinda orain arte ez dela bestelako arazorik izan. Era berean, multinazionalak proposatzen duen «garapen plangintzari» ez diote inongo sinesgarritasunik ema-

lantegia bertan zegoenean baino harreman hobea eskaintzea ez da normala. Hala ere, uste dute esnea erosteko norbait beti egongo dela prest.

Enpresak uda aurretik itxi nahi du afera, beraz, datozen hilabeteetan larritasuna areagotu egingo da 174 langileen, 1.600 biztanleen eta

ten, alegia, zuri-keriarako keinua baino ez dela adierazten dute. Erakunde publiko nahiz pribatuen artean batzorde bat sortu eta adi-tuen iritzien laguntzaz enpresa berriak erakartzea ideia ona izan daiteke, baina antzeko aurrekariak zirrikitu gutxi uzten diote itxaropenari: makina-erreminta eta Gilletteren kasuan oso lanpostu gutxi sortu ziren, eta gainera behin-behinekoak.

Etorkizun argirik gabe, baina hasiera batean behintzat bertan geratzeko asmoa dute langileek, oraindik inork ez baitu toki-aldeketa eskatu. Anue, Odieta, Lantz, Imotz, Baztan eta Basaburukoak ez daude lasai esnea beti bezala, egunean 65.000 litro, bilduko dietela agindu arren. Kontratuak sinatzea proposatu du Danonek, baina baserritarrek susmo txarra hartu diote. Izan ere,

■ Egonezina eta beldurra dira nagusi Ultzaman. Horren lekuko abenduaren 13an eginiko greba.

ganaduzaleen artean. Danonerena da ia lantegi bakarra (tailer eta zerrategi txiki batzuk izan ezik), esne kupoei baserrietako ekoizpena mugatzen dute eta agindutakoarekin bakarrik ezin bizi.

Danone multinazionalak 6.077 milioi pezetako mozkinak izan zuen estatu osoan 1993an, eta ekoizpenaren berrantolaketaekin etekinak handitu nahi ditu, bati-pat mantenu gastuak gutxituz. Enpresako bozeramaileak esan zuenez, 1987. eta 1992. urteen artean merkaturak %42 haziko zela aurrizkuz, hainbat inbertsio burutu zituzten, urtero ekoizpena %9 igo ondoren, lau urteren buruan eskaera osoa asetzeko; merkatu osoaren %50 hain zuzen ere.

1993an merkatuaren hazkundeak moteldu egin zen. Oferta bereziek nahiz beste marka batzuk Danoneren merkaturak murriztu zuten eta multinazionalak hazkundearen aurrizkua 3ra jaitsi

Jon Aleman: «Hiriburuan lan egiten dutenen lotarako tokia bihurtuko da eskualdea»

ETXALEKUKO (Basaburua) irakaslearen ustez, Danoneren lantegia kentzeak Ultzama, Odieta eta Anue haranetan eragingo du gehien, «beste eskualdeetako langile gutxi daude».

Ultzamako enpresa garrantzitsuenak eta ia bakarrik aldegin ondoren, aurrizkuspun baikorrenak ere bat datoz langileak haranean bertan ez dutela lana topatuko adieraztean. Ultzamarrentzat, irtenbide gogorrena bertatik joan beharra izango dela dio Alemanek: «Gutxi batzuk bide hori aukeratu dute, baina gebienak geratu egingo dira. Hala ere, Ultzaman beste enpresa garrantzitsurik ez dagoenez, Iruñerria jo

beharko dute ogibide bila. Berezko bizitzarik gabeko barana izango da, hiriburuan lan egiten dutenen lotarako tokia». Gaur egun ere ultzamar askok Iruñean du lanpostua, baina Alkotzeko lantegiak nolabaiteko oreka bermatu izan du.

Igaro dira urte batzuk hiriburuan lan egin eta

lotarako leku atsegina bi-lutzen zutenentzat Ultzama toki erakargarria izaten hasi zenetik. Hainbat etxe berri eta eraiki dira han-hemen, baina kanpotarrek harreman gutxi dute bertakoekin. «Gaztelu bertsietan bezala» bizi direla dio Etxalekukoak. «Danone joan arren etxeak ez dira bustuko baina bertako barremanetan, giroan eta kulturen pobretasuna nabarmenduko da».

Udalak ere kontuak beregin beharko ditu. Pilotalekuan, igerilekuan eta eskoletan hainbat diru inbertitu ondoren sos iturri gutxiagorekin egingo die aurre zorrei, aurrezantzean Danonek ez dituzte zergak ordainduko eta.

zuen. Enpresako zuzendaritzak dio urtean 400.000 tona ekoizteko ahalmena eduki arren, eskaria 285.000 tonakoa dela, 115.000 tonetako gainekoizpena, beraz. Merkaturak hazten joango da, baina ez egun dagoen eskaintza asetzeko behar adina.

Berregituraketarekin gas-tu egonkorrak murriztu nahi dituzte ahalik eta gehien, mantenua bereziki, langileak beste lantegietara eramateko prest agertu dira eta. Guztira, lehenengo urtean 900 milioi pezeta aurrezteko espero dute neurri honekin.

Ultzamako lantegia ixteko erabakiak bueltarik ez duela berretsi ondoren, Danoneko ordezkariak azaldu zuenez, toki-aldaketa eta «garapen plangintza» baino ez dute negoziatuko.

MIKEL ALDASORO

Euskal Herria, 60. hamarkada. Pertsonaiak: liburu argitaratzailea, zentsorea...

emon *biar* yako

INIGO ARANBARRIEN nobela, **SUSA** literatur argitaletxeak plazaratu berria

Euskal Herriko aireportuen osasun ona agertu dute bidaiari kopuruak eta eskaintzek

Zeruko autobidean hegazkinak ugarituz

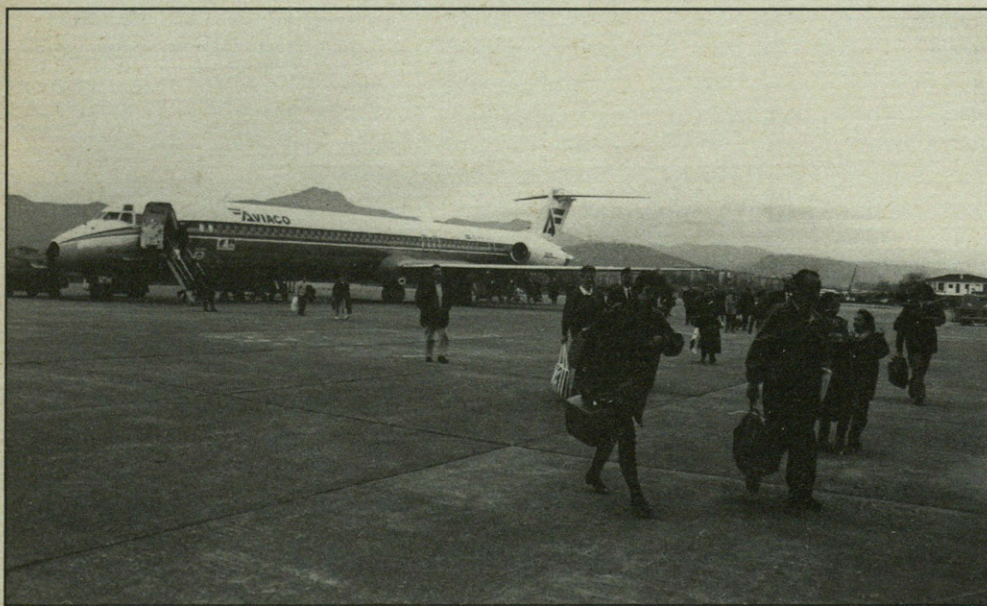
Gero eta bidaiari gehiago jasotzen dituzte Euskal Herriko bost aireportuek joan berri den urteko emaitzek diotenez. Honen aurrean, berrikuntzak eta eskaintza berriak dira nagusi Miarritze, Noain, Hondarribia, Foronda eta Sondikan. Nazioarteko hegaldien ugaritzea horren seinale.

MENDE hasierak ezagutu zuen Euskal Herriko lehenbiziko aireportua, Miarritzekoa hain zuzen ere. Hurrengo iristerako, Sondikakoa, gizaldi erdia igaro zen, 1950ean inauguratu baitzuten ofizialki. Bost urte beranduago gipuzkoarrei iritsi zitzaion Hondarribikoa eta Noain 1972an zabaldu

zuten. Gazteena Foronda dugu, duela hamalau urte eskas irekia. Espainiako administrazioaren menpe, Hegoaldeko aireportuak Aena (Aeropuertos españoles y navegación aérea) erakunde publikoak kudeatzen ditu. Lapurdikoa Syndicat Mixteren eskuetan dago, honen bi heren publikoak izaki.

Mugikortasuna errealitate gero eta nagusiagotzat duen gizartea da gurea; izan ere, hamarkada batzuk atzerago hegazkinen munduak sortarazten zuen mesfidantzak leku murrizta du orain. Airez handik hona bidaiatzeari beldurra desagertu eta prezioak egokitzearekin batera ezagutu dute aireportuek eskari eta bidaiari igoera nabarmena urteen buruan. Euskal aireportuen eskaintza gero eta zabalagoa da, ondorioz.

Sondikakoak mugitzen du bidaiari gehien: 94an, azaroaren amaierako datuen arabera, milioi bat eta hirurehun mila lagunek jo zuten bertara. Miarritzeko Parme

Sondikakoak mugitzen du bidaiari gehien: 94an, azaroaren amaierako datuen arabera, milioi bat eta hirurehun mila lagunek jo zuten bertara. (Argazkia: Alberto Elozegi)

Hondarribiko aireportuko ordutegi murrizari irtenbidea eman nahi diote, inguruko jendeak Sondika edo Miarritzera joan beharra izan ez dezan. (Arg.: Alberto Elozegi)

dugu honen ondorengo kopuruari dagokionez, milioi erdi bidaiari pasa biltzen baititu urtean. Foronda, berriaz, 250.000 inguruk aukeratu dute azken urtean bidaiatzeko. Iruñekora 153.000 hurbildu ziren eta Hondarribiko aireportua izan da, aurrean ere, bidaiari kopuru txikiena edukitakoa, ia 127 mila lagunekoa. Honen arrazoia, bertako zuzendaria den Jose Pintoren arabera, «*une honetan dagoen ordutegi murrizta*» da. Arazo honi aurre egiteko, proposamen berriak aztertzen ari dira Gipuzkoako aireportuan. Ohizko bidaiariak enpresariak direnez, Hondarribiko aireportuko ordutegia ez da beren beharretara egokitzen, eta horregatik hainbat beste aireportuetako zerbitzuak erabili beharrean izaten direla uste du zuzendariak. Ordutegia zabaltzeaz gain, irratilaguntza sistema ezartzekotan dira, larrialdi kasuetara-

	Pasaiari kopurua urtean	Konpainia kopurua	Pistak	Sorrera Urtea
Sondika	1.300.000 / 1.400.000	7	2.000 x 45 m 2.600 x 45 m	1950
Miarritze	530.000	2	-	1919
Noain	153.000	1	2.207 m	1972
Hondarribi	127.000	1	1.700 x 45 m	1955
Foronda	243.000	3	3.500 m	1980

ko. Eraikinaren berrikuntza ere aurrean egina dute.

Hobekuntza eta aldaketak, Hondarribian ezezik, nagusi dira gainontzeko Euska Herriko beste aireportuetan ere. Eskari zabalari dagokion eskaintza eman nahia, nonbait. Sondikako aireportua da une honetan aurrekontu handie-

naren jabe, datozen bi urteetarako 6.730 milioi pezetaz (280 bat milioi libera inguru). Datozen urteetarako aurrikusitako berrikuntzak, plataforma eta ibiltzeko kalea, 3 milioi pertsona jasotzeko adinako eraikina eta kontrol-dorre berria dira, besteak beste. Miarritzek ere pista berria estreinatu du

aurrean, aurretik zegoena handituz. Honekin batera bidaiari gehiago, milioi bat, biltzeko gai diren bi bide berri egin dituzte.

Eskaintza zabalkundearen adierazgarri berezia, azkenaldiko nazioarteko hegaldien igoera da. Euskal Herrian Miarritze eta Sondikakoak bakarrik dira hauek

Orain arte Miarritze izan da atzerriko bidaietan jaun eta jabe euskaldunen artean.

Honelako lehenengo hegaldia egin zenetik hiru hamarkada igaro dira. (Arg.: Alberto Elozegi)

jasotzen dituztenak.

Orain arte atzerrirako bidaietan Miarritze izan da jaun eta jabe euskaldunen artean. Nazioarteko lehenengo hegaldiak egin zituztenetik ia hiru hamarkada igaro diren honetan, ordea, hauen sendotzea errealitate bat da Sondikan. Iparralde eta Hegoaldearen arteko ohizko desoreka ahultzen

behintzat hasi da, beraz. Hori bai, Hegoaldean kanpora airez joateko aukera Bizkaian bakarrik da erregular-ki, Hondarribia eta Foron-

dan ez baitute Estatutik kanpora hegaldirik eta Noain-goak txarterrak izan ohi dira. Dena den, atzerriko bidaien eztanda batez ere 1990. urteaz geroztik izan da Sondikan, Lufthansa, Sabena eta Swissair konpainiek Frankfurt, Brussela eta Zurichera bidaiak ezarri zituztenean. Lar eta Tap konpainia portugesez ere delegazioak ireki zituzten bertan.

Aukera zabala

EGUN aukera zabala dago helmuga kanpoko herrialde bat dutenentzat: Frankfurtera ia egunero bidaiaria bi Lufthansa eta Iberiaren eskutik, Londresera ere beste bi British Airways eta Iberiak eskainita. Brusselara joateko berriz, egunero dago aukera, baita Zurichera ere. Bestelakoak Roma, Milan eta Paris dira. Europa, izan ere, gero eta hurbilago du Bilbok. Miarrizetik, berriz, Londresera bidaiatzeko hurbiltzen dira batez ere euskaldunak, bertan dagoen eskaintza zabalarik helduz.

Nazioarteko hegaldiei dagokienez ez da aukera zabaltasuna izan azkenaldiko aldaketa bakarra, hauen egituraketa Nafarroan aldatu egingo dela ere iragarri du Noaingo aireportuko zuzendari den Alberto Fernandezek.

Europako Batasuna da, batez ere, azken berrikuntzen eragilea. Izan ere, orain arte bidaiak banatzeko irizpide bakarra estatu barnekoak edo kanpokoak izatea bazen ere, egun Europa sail-

Eskaintza zabalkundearen adierazgarri berezia da azken urteetan emandako nazioarteko hegaldien hazkundea

■ Egun aukera
zabala dago
helmuga kanpoko
herrialde bat
dutenentzat:
Frankfurtera eta
Londresera ia
egunero bidaia bi
daude.

kapen horren erdian kokatu behar dugu, estatu barneko, Europako eta nazioarteko hegaldiak diren arabera sailkatuz. Estatuetatik kanpoko esparrua, agerian denez, pil-pilean dago gure aireportuetan.

Pribatuak indartuz

EZIN aireportuez hitz egin aire-konpainiak aipatu gabe. Hegoaldean aipagarriena, euskal aireportuen erabilpenari dagokionez, konpainia pribatuek aurten izan duten igoera dugu. Hau izan da, hain zuzen ere, azken urteko bidaiari kopuruaren igoeraren eragile nagusieta-ko bat.

Miarritzen linea erregularrak Air Inter eta Air Littoral konpainia frantsesek jartzen dituzte. Linea erregularrek Frantzian zehar, Geneva eta Londresen dituzte helmu-

ESTATU eta nazioarteko mailako konpainiez gain, badira eta izan dira Euskal Herri mailan hainbat ekimen esparru txikiagoko hegazkin konpainiak sortzeko. Azkena Lineas Aereas de Navarraren sorrera izan da. Datorren udaberriarri jarriko da martxan Nafarroako enpresari talde baten ekimenez eta Nafarroako Gobernu eta CANen (Nafarroako aurrezki-kutxa) partehartzeaz sortu den konpainia. Orain arte Nafarroan bakarrik zen Aviadori konpetentzia sortu zaio, ondorioz.

Air Truck konpainiarekin akordioa sinatu dutez, honek zerbitzua ku-

gak. Hegoaldean, bestalde, aukerak gero eta gehiago konpainia pribatuek eskaintzen dituzte. Aviador lau aireportuetan ditu hegaldiak; Hondarribia eta Noainen, gainera, konpainia bakarra da. Estatuaren mugetan barne ibiltzen dira bertako hegazkinak, Madrilera batez ere. Diru arazo

deatuko du eta bi hegazkin emango dizkie, bakoitzak 40 bidaiarirentzako lekua izango duela. Konpainia berria egunean 16 hegaldi antolatzekotan dabil eta hauek Madril, Bartzelona, Valentzia eta Vigorekin lotuko dute Iruñea. Gainera, konpainiako arduradunen helburuen artean hegaldien ordutegia helmugetako nazioarteko hegaldietara egokitzea da, eta horretarako hegaldiak goizez, eguerdiz eta gauzez izango dira.

Enpresaren partehartzea Nafarroako Gobernu eta Nafarroako aurrezki-kutxen artean banatuta dago, 35 milioi pe-

zeta (milioi terdi libera) lehengoak eta 25 milioi bigarrenak

Ez da Nafarroa izan, ordea, horrelako ekimenen sorleku bakar. Euskal Autonomi Elkartearen 1989ean Euskal Air ize-neko egitasmoa jarri zen abian, batez ere txarter hegaldiak antolatzen zituena. Izan zuen jardueraren laburrean bidaiari kopuru ederrak erdietsi zituen arren, bertan behera gelditu zen egitasmoa, oraingoz tajuzko segidarik gabe. Asmoak asmo, soilik Nafarroakoa da Euskal Herrian bizirik den proiektua. Udaberri aldera edo, bizitzen hastera doana.

larriz dabilen Iberiak-aurten 25 urte beteko dira sortu zela- Bilboko aireportua aukeratu du Euskal Herrian.

Nazioarteko konpainiei dagokienez, Lufthansa alemanaren hegazkinak Bilbotik abiatzen dira Frankfurtera, baita British Airways-koak Londresera, Sabena konpainiakoak Brusselara

eta Swisssairekoak Zuriche-ra. Sondikakoa da, beraz, Hegoaldeko aireportuen artean atzeritarrek aukeratutakoa. Besteak ere, ordea, indartuz doaz atzerapausorik gabe.

AINHARA ZUAZABEITIA

ARANTXA ERASUN

JUAN LUIS ZABALAREN ipuin liburua, SUSA argitaletxeak plazaratu berria

SAKONETA

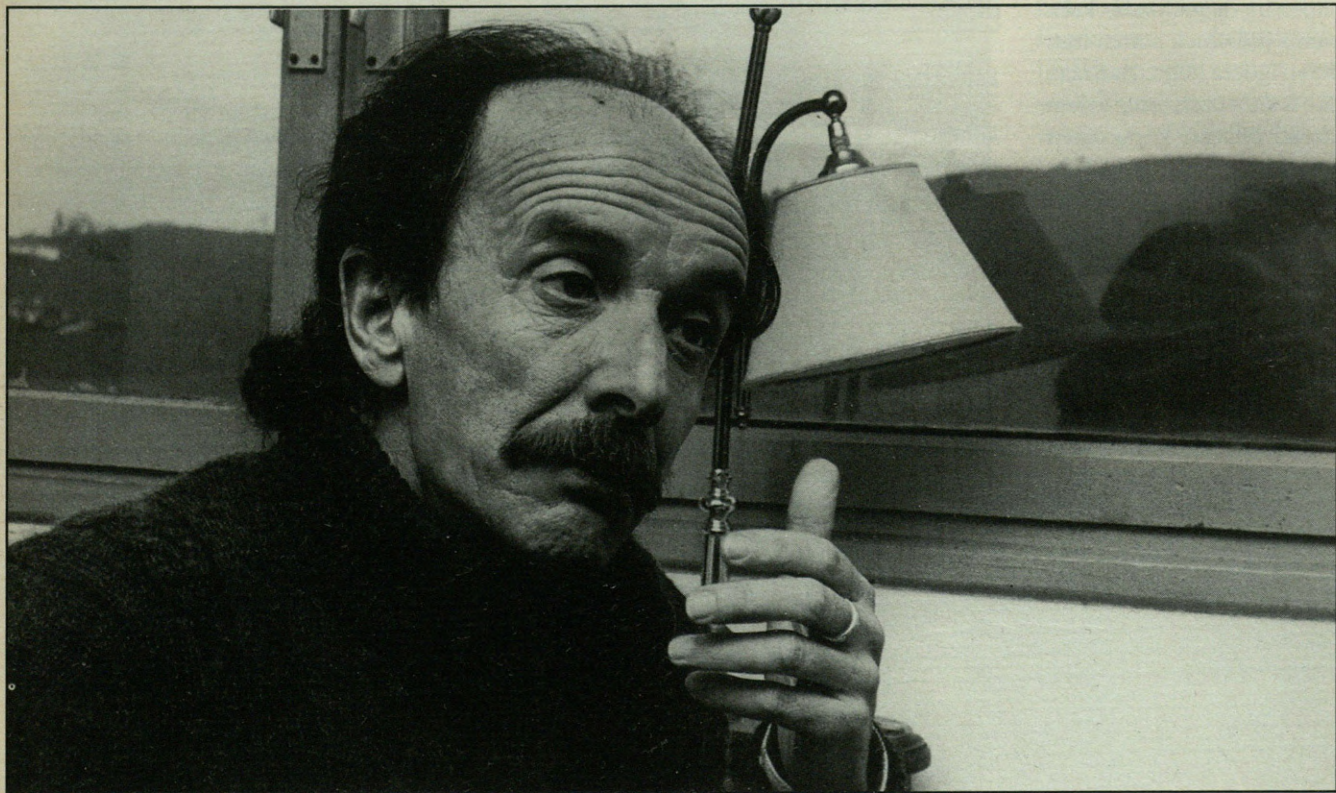
11 ipuineko bilduma, 176 orrialde; liburutendetan salgai: 1.300 pezeta

«Ikusten ez den argia era eder batean erakustea da olerkarion eginkizuna»

Mundua gizonarentzat egina da, baina gizona ez da munduarentzat» izeneko ikuskizuna estreinatu berri du Joxean Artze olerkariak Donostian. Aspaldian ez du ezer argitaratu, baina orain azken zazpi urteotako lana bilduko duten bi liburu hasi da prestatzen. Bere liburu bat frantsesera itzuli du Edurne Alegria lehengusuak. Azkenik, Jean Schwarz musikari akustikoa, Beñat Axiari eta bere anaia Jesusekin Goñiko zaldunaren ipuina eskaintzen du. Ez da gutxi.

Zein da zure ustez ikuskizun borren berrikuntza handiena?

Aspaldidanik talde batekin lan egiteko gogo nuen, iruditzen zitzaidalako beste posibilitate batzuk ematen zituela olerkiak irakurtzeko eta koroak errezitatzeko. Bila hasi ginen, baina ko-

«Lanbide tradizionalen sinbolismoa erabili nahi nuen, horregatik sartu dut irulea ikuskizunean, kosmosaren hariak adieraztearren». (Argazkia: Alberto Elozegi).

roek ez zuten nahi, zuzendariei interesgarria iruditzen zitzaizen, baina koroei ez, lan asko izango zela eta. Zumarraga eta Urretxuko kultur taldea edo poeta gazteak ezagutu eta burura etorri zitzaidan beraiei proposatzea. Lana latz egin zuten. Gero Ines Elorza ere sartu genuen. Nahi nuen lanbide tradizionalen sinbolismoa erabili eta hori agertzearen sartu genuen ehule bat, irule bat. Ehungintzan alde batek daude hari zutak, mugitzen ez direnak, eta bestaldekik hari mugikorrak, zeharrik, eta bien artean osatzen dute oihala. Kosmo-sean ere lege finkoak, aldaezinak daude alde batek, eta bestetik halako askatasun bat, gauza aldakorrez eta koloretsuz egina. Eta hari finko horiek ez dira ikusten, baina irazki horiek eusten diote oihalari. Ikusten dena kanpoko da, bilbea deitzen zaiona, kanpoko estalia. Horiek dira berrikuntzak. Eta olerki guztiak berriak dira aurreko ikuskizunetik.

Kandelak erabiltzen dituzu emanaldi guztietan.

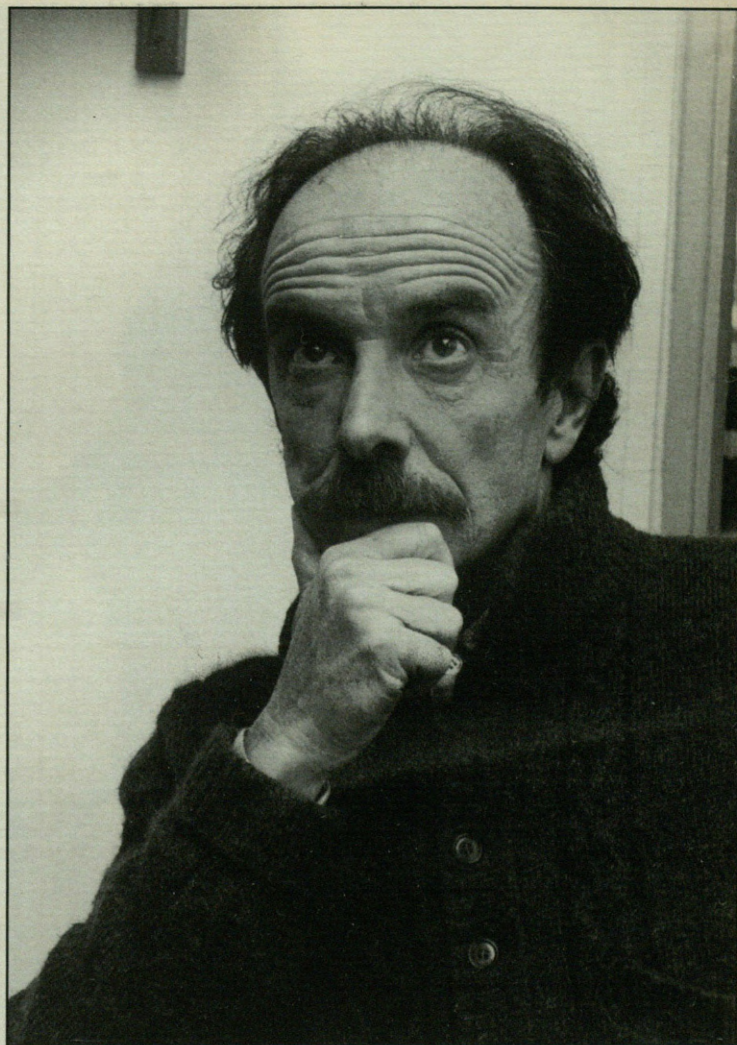
Erdiko olerkiak poemarioaren izenburutik abiatzen dira normalean. Horiek oso erdiguneko olerkiak direla esango nuke. Eta horiek irakurtzea gustatzen zait, eta jeneralean dira gainera mikrokosmosa eta makrokosmosaren edo mundu txikia den gizona eta gizon handia den munduaz hitz egiten duten olerkiak. Hori adierazteko kromletx bat egiten dut, kromletx unibertsal bat, eta harriekin egin beharrean egiten dut izarrekin. Orduan horren sinbolismoa bestea baino unibertsalagoa da oraindik. Nolabait esan zera eta lurra bat egingo banitu bezala da eta horregatik

egiten dut kromletxa eta horren erdian irakurtzen dut zerbait beti. Hori eta arrosa loratua, bihotz loratuaren seinale bezala ere. Eta olerki hori aurrekoaren jarraipena da («Gizon handia da mundua eta mundu txikia gizona»).

Nola ikusten duzu euskal poesiaren osasuna?

Zail da erantzutea. Nik uste dut euskal poesiarena eta mendebaldeko poesiaren osasuna, eta artearena oro har, berdintsuak direla. Alde batetik euskal poesian hizkuntzak beste hizkuntzetan baino inportantzia handiagoa dauka, gure egoeragatik, eta hizkuntzaren aldetik, zenbait gauza hobeto erabiltzen dira. Orain, zer esate aldetik, mendebaldeko poesiaren zuloan sartuta gaude. Alegia, zer esan ez dakigula. Nola beharbada, nahiz eta ematen du kontraesan bat, nola esan zer ez baldin badakizu? Irukitzen zait zer esan ezinean gabiltzala. Eta hor jotzen dugu bakoitzak bere txokoke-riak, eta bere bazterkeriak, gauzarik bitxiak. Mendebaldeko artearen noraeza tankera horretan dago. Osasuntsu esango nuke baldin eta mendebaldeko oler-

«**Mendebalde osoan zuloan gaude, zer esan ez dakigula gaude olerkariok**»

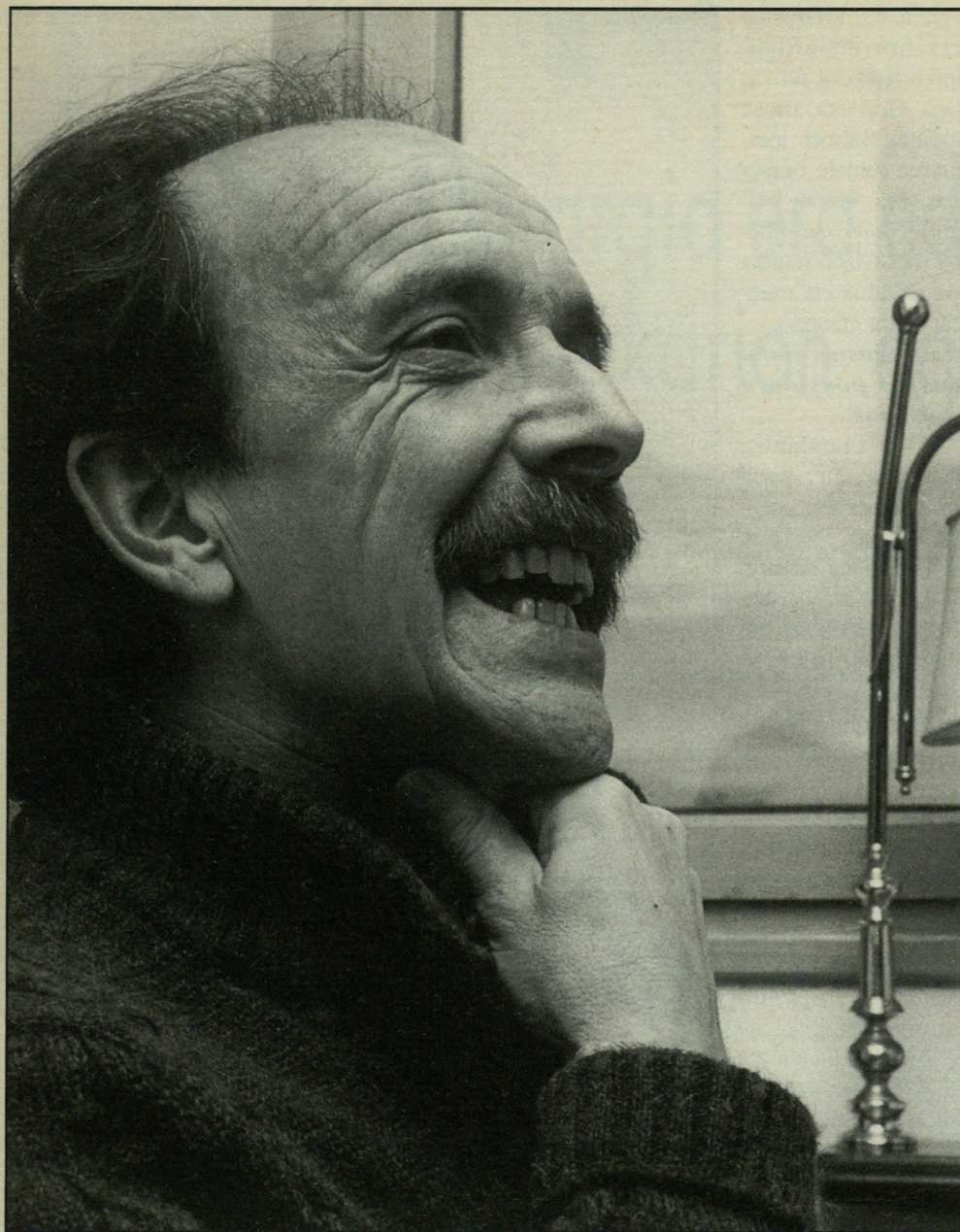

kiaren egoera osasuntsua baldin bada, euskaldunarena ere hala dela, eta alderantziz, ez bada osasuntsu, hemengoa ere ez dela. Gauza nahiko orokorra da, mendebaldean behintzat. Sortaldean ez dakit.

Poesia beti sintzeroa izaten al da?

Nik uste dut behar lukeela behintzat, baina ez sintzeritate psikikoa, baizik eta sintzeritate ontologikoa esango nuke, gure izaerarekin zerkusia duena. Alegia, garenak izaten erakutsi behar lukeela edo nor garen erakutsi beharko lukeela. Eta horrek egiten du bere arte hori hain kaotikoa izatea, hain ulertezin izatea. Autis-

«**Mundu txikia den gizona eta gizon handia den munduaz hitz egiten duten olerkiak irakurtzeko, izarren kromletxa egiten dut kandlekin, eta erdian irakurtzen ditut.**»
(Argazkia: Alberto Elozegi).

«Guggenheim kolonizatuaren konplejoan dagoen baten amets txarra da. Horrela baserritar herri eskas bat ez garela izango uste dute, kanpotarrei erakusteko zerbait izango dugula».
(Argazkia: Alberto Elozegi).

mo lan batera iristen gara. Batek egiten du, eta bai, polita edo arraroa da eta horrekin konforme. Pinturan eta eskulturan hori ikaragarria da eta abangoardiako musikan iristen zara puntu batzuetara.

Zein da, beraz, poesiaren funtzioa?

Gizarte bakoitzean bakoitzak izaten ditu bere lanak: nekazariaren lana lurra lantzea da, arotz batek edo zurgin batek zura lantzea,

eta oihalgintzan dagoen batek oihalak egitea, eta eltzegile batek eltzak egitea. Nik uste dut bakoitzak betetzen duela bere eginkizuna, bere nortasunaren araberako lanbidearen bidez.

«Euskalkietatik abiatuta, forma anitzeko batua egin beharko genuke, bakoitzaren jatorriaren ukitu hori bereiztuko lukeena»

Abereak ikusten duena bakarrik ikusteko, gizonak ez luke behar adimenik. Orduan adimenduen artean, olerkariaren eginkizuna dela uste dut, besteek ikusten ez dutena edo ikustezin hori ikustera ematea, edo esanezin den hori esatea, olerkien bidez, bere olerkietan. Ikusten ez den argi hori erakustea era eder batean. Ez da erraza, baina lanbide guztiak dira zailak, sakon-ean egiteko. Axalean egiteko dena da erraza.

Euskara ederra erabiltzen duzu zure lanetan.

Nola ikusten duzu normalizazio prozesua?

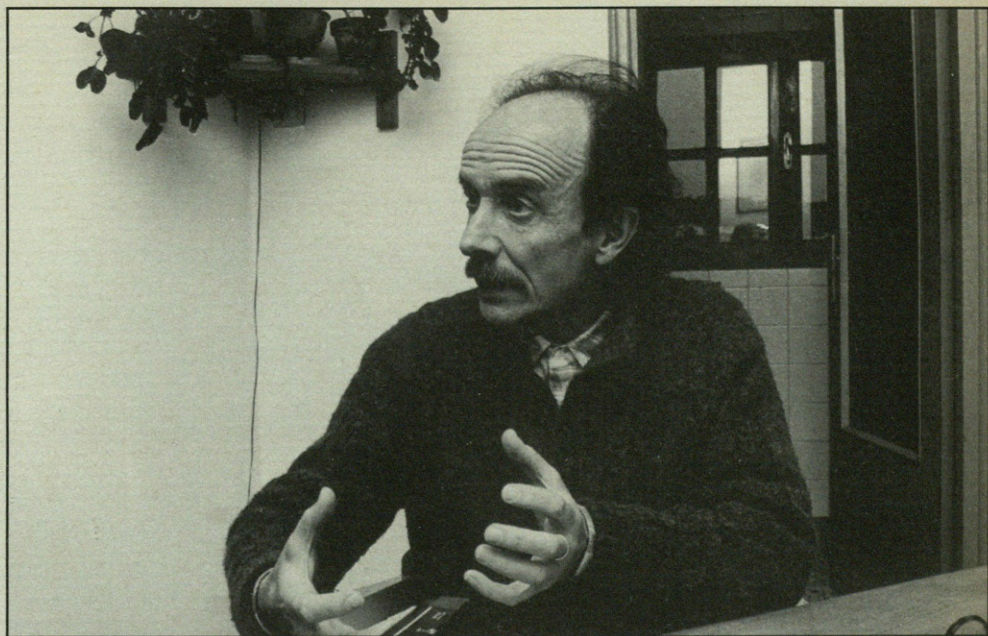
Alde batetik interesgarria da euskara batuaren zera hori, bide hori eta egin behar hori; baina beste aldetik euskalkiak bazterturik daudela iruditzen zait, alegia, beste euskalkien aberastasuna ez dela baturako bide horretan sartu. Eta batez ere bizkaierarekin ikusten dut e! Bizkaitarrek beti gipuzkerara edo sasibatura jotzen dute. Eta bizkaieraren aberastasuna handia da. Alde batetik uste dut euskalkiak gehiago zaindu behar direla. Nola eta hori ez dakit, badakit zaila dena; euskalkien itxitasun hori eta... Nik uste dut batuan txertatu behar dela nolabait, bere euskalkitik abiatuta lan egin behar du bakoitzak. Batua bai, baina batu forma anitzekoa izango litzateke, alegia, bereiztea nongoa den, ukitu hori izatea. Nik uste dut ikastoletan eta euskalkiak ere erakutsi

«Autismo batera iristen ari gara: gauza arraroak egin inork ez ulertzeko»

beharko liratekeela. Bestela arriskua dago sekulako altxorra hor bidean galtzeko, eta gainera hizkuntza motela eraikitzeko. Hizkuntza pobretzen ari da. Jiroak, esateko erak, doinua galtzen ari dira. Besteen euskalkiak zerbait jakinez eta interes piska bat jarritz, konturatu gabe musikook erabiliko genuke bata bestearen ondoan, konturatu gabe joango ginatke batua aberatsa eginez.

Guggenheim, Kursaal, Euskalduna jauregia martxan daude. Kultura horrelako leku erraldoietan kontzentratu behar da ala barreiatzearen aldekoa zara?

Zentro horiek gehienbat politikoen amets txar batzuk dira, handikeria txar baten fruitu. Horiek ez dira kulturaren beharrak eragindakoak, inongo herri bateko errealitatearekin ez daukan muntai handia, negozioa, turismoa, kanpoko indar batzuk eraginda. Hortik kanpo nik uste oso subertsiboa dela hori, hain xuxen bertakoak garenok eta bertan zerbait baldin badaukagu, hori garatzeko posibilitaterik ez dio utziko, horrek aginduko duelako zer egin behar dugun. Hori da subertsiboa. Kolonialismoa da, kultur kolonialismoa. Guggenheim bat eduki eta unibertsal bihurtuko gara, ez gara izango baserritar eta artzain herri eskas bat, baizik eta Bilbon izango dugu

eta kanpotarrei erakusteko. Herria zapaltzeko eta bere nortasuna desitxuratzeko ekarritako zerbait izango da. **Zu kultur arduraduna izango bazina, zein alternatiba proposatuko zenuke?**

Era apalagoan behintzat, garenak izanik eta geure neurria emanez, barrura begira lan eginez. Eta kanpokoek ikus behar bagaituzte, gure barreneko gauzak agertuz. Adibidez, herrietako lanbide tradizional horiek guztiak. Gauza bizi eta

beharreko bezala hartu eta makinari muga jarri, herri batean bizitzeko ez dago horren beharrik, bestela antzutu, moteldu, hil. Hemen artea luxu bezala ulertzen dugu, ez artea gauza beharrezko bezala. Gure kutzak halako apaindurarekin egiten bazituzten, ez zuten egiten politagoa egiteagatik, ez. Edertasuna beharrezkoa delako, gorputzak jan behar duen bezala, arimak edertasuna behar du. Adimena egiaz bazkatzen den bezala, gauza beharrez-

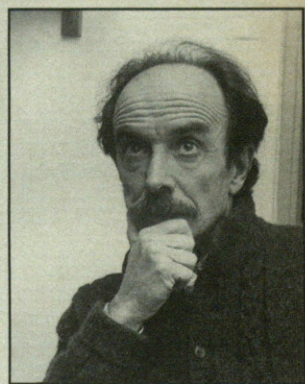
«Diruari interesatzen bazaio, enfrentamendu zibila izango da eta interesatzen ez bazaio ez». (Argazkia: Alberto Elozegi).

NORTASUN AGIRIA

Usurbilen jaioa, 55 urte ditu ● Txalaparta du beste zaletasuna ● Esna dagoen denbora guztia lanean egiten du ● Naturako hotsak eta barroko garaiko musika ditu gustuko,

baina batez ere gregoriarra ● Oskarbi taldearen Eguberrietako diskoa eta Thomas Tallisena oso gustora entzun berri ditu ● Pello

Errotaren bizitza, kantu zaharrak, Xalbadorren bertsoak eta metafisika liburuak (Ibn' Arabi kasu) irakurtzen ditu ● Zinemazale amorratua zen, baina «Bajo el volcán» ikusi zuenetik zinema iraingarria, ustela, degradantea iruditzen zaio

«Agintean dagoen partiduari komeni zaiolako kanporatu dira azken ustelkeriak kasuak. Ez dut ikusten zuzentasunare kontura hainbeste urtetan islpean eduki diren gauzak kaleratu dituztenik».

(Argazkia: Alberto Elozegi).

koa da edertasuna, eta hori eskulanez bakarrik lortzen da. Hori salbatu eta hortik etorriko da kultura. Hori beharrezko bihurtzen badugu eta beharrezko baldin bazaigu, gauzarik ederrena izango litzateke. Gure zibilizazio industrial eta mekanizista, automatiko, robotizatu honetan etorriko da hori. Herri bat desagiteko, jakinez ez nuke esango, baina oharkabea hori egiten dute, herri bat desegin.

Euskal gizartean gero eta gehiago aipatzen den enfrentamendu zibila nola ikusten duzu?

Hor diruari zer interesatzen zaion ikusi behar da, diruari interesatzen bazaio enfrentamendu zibila izango da eta interesatzen ez bazaio ez. Honekin badirudi dirua ab-

«Adimena egiaz bazkatzen den bezala, arimak edertasuna behar du»

solutizatu egiten dudala, ez? Baina dirua agintzen dutenak nahi balute, gauza hau aspaldi bukatu zen. Eta dirua esaten dudanean ez dut esan nahi bakarrik kapitalista handiak, agintea eta boterea ere bai. Herria bera enfrentamendurako ez dago, herriaren gehiengoak espektadore gisa dago.

Orain kanporatu diren ustelkeria kasuak?

Ez dute gauza berririk esan; agintean dagoen partiduari komeni zitzaizolako kanporatu dute orain. Ez dut ikus-

ten zuzentasunaren kontura edo justiziaren izenean hainbeste urtetan islpean eduki dituzten gauzak kaleratu dituztenik.

Herriar guztiak ez dira espektadore. Hainbat herri mugimendu bor ari dira lanean.

Hori da herriaren aldetik alderdi aktiboa, gehiena era pasiboan dago, baina kokoteraino dagoen jendea badago gatazka honekin eta nolabait ere parte hartu nahi du buka dadin. Elkarri-n jatoriki jokatu nahi duen jendea badago. Talde euskalduna da, beste batzuk ez nuke esango euskaldunak direnik, ez ditut ezagutu ere egiten, baina usainagatik esaten dut.

JOXEMI SAIZAR

**PIRINIOTAKO SUMENDIAK,
HARTZAK, MENDI-GIDARIAK
ETA BESTE HAMAIIKA ISTORIO**

Sarda Taldea

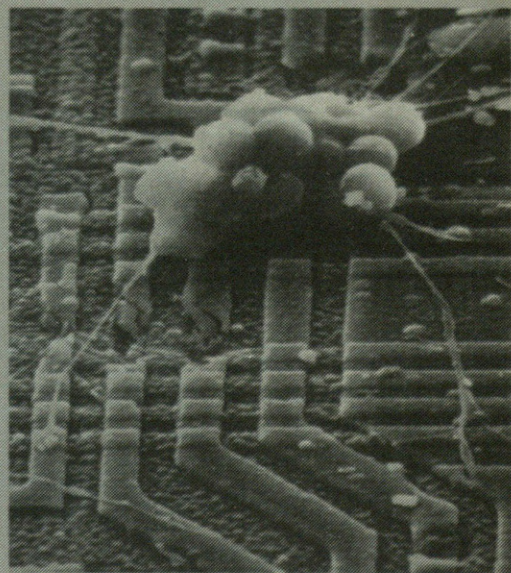
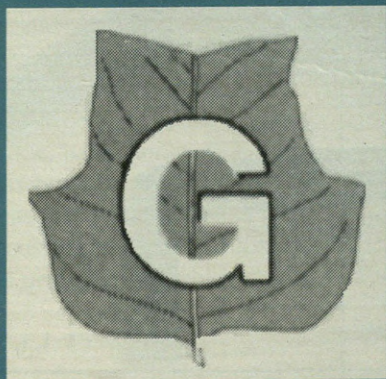

**ARTZAIN-KOMUNITATE
EUSKALDUNA (I)
(BORTUKO INGURUA)**

Sandra Ott

***DURANGOKO AZOKAN
SALDUENETAKOAK***

***GABONETARAKO
OPARI BIKAINAK***

**OINARRIZKO EHUN
GALDERA ZIENTZIARI
BURUZ**

Isaac Asimov

GAIK ARGITALDARIA

Urte berriko muga zaharrak

EUSKARAZKO irratigintza errefusatzeko errezetak salgai jarri dituzte Nafarroan. Epaila jaunak Euskalerrria irratitari emandako ostikoaren ondotik, minutako gorputz atal horretan (euskaldun kontzientziaren atal minberetan) ostikoka jarraitzeko bolondresik agertu zaigu. Agian, eta horretaz ohartu dira, euskararen izaera ahularren zioz, oso erraz min hartzen dugun pertsonak baikara. Zaurian ozpinez igurtzitako argudioak mahaieratu dituzte, oraingoan, Radio 5, Irrati Telebista Espainiarraren esku dagoen kateko arduradunek. Euskarazko programazioa eteteko arrazoen gainean IU alderdiak egindako galderari erantzunez, «informazio erritmoa hausten duelako» izan dela ihardetsi dute. Alegia, erdaraz dantzan jartzen dituzten entzuleak lo hartu eta irratia itzaliko duten beldurrez dira euskaraz arituz

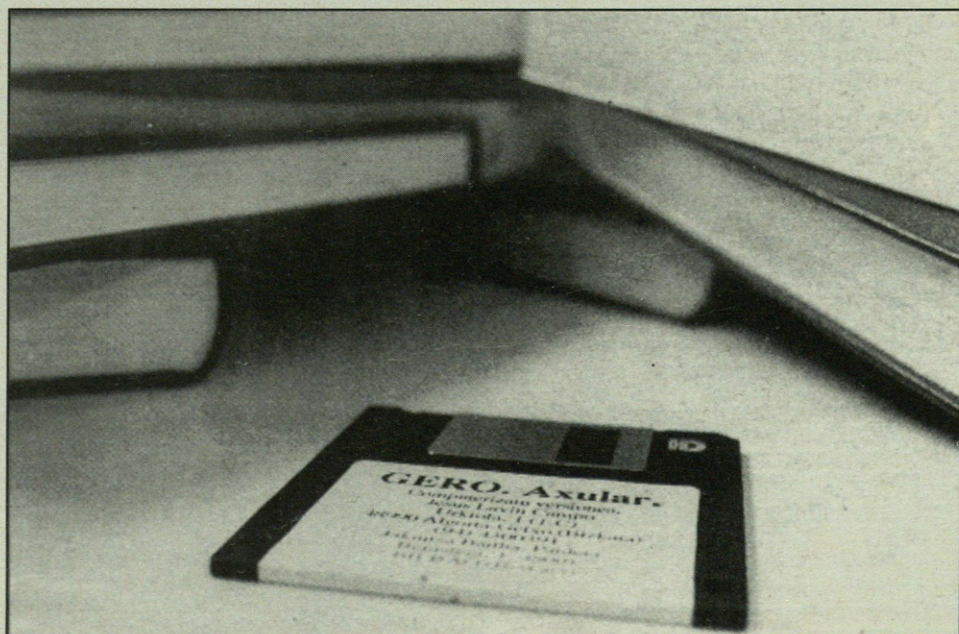
gero: «Euskaraz berriak tartekatzeak erditik ukituko luke programazio berria, Nafarroan euskara ezagutzen ez duen entzulegoaren gehiengo irratia itzaltzera behartuz». Eta tamainako astakeria egin aurretik, nahiago izan dute moztu, hori bai, formularen bat edo ikertzen ari zaizkigu datozen urteotako emisioari begira eta «euskararen interes kultural nahiz linguistikoari erantzuteko». Eskerrak...

Aurretik zegoena moztu eta datozen urteei begira euskararen interes kultural... eta besteez hitzegiten hasteak amarrua (amorrúa) dakar berarekin, hots, ziria sartzeko azpikeria darabilten susmoa. Euskalerrria irratitari lizentzia ukatzen zaio (eta besteri ere), Nafarroako Auzitegi Nagusiak diskriminatzailea deitzen du gainera bere jarduna, eta orain, informazio erritmoa haustea leporatu diote euskarari. Ez

dirudi errezeta hauekin asko gizendu daitekeenik euskarazko irratigintza Nafarroan, alderantziz, lehendik ere hezurretan dagoenari bizirauteko argudioak ere lapurtu nahi zaizkiola dirudi, alegia, diskriminazioa pairatzen duena diskriminatzaile bilakaraziz eta erdal entzulegoaren izenean euskarazkoa gero eta bazterrerago eramanez.

Diskriminatua
diskriminatzaile gisa
aurkeztu nahi dute
Nafarroan, eta erdal
entzulegoaren izenean
euskarazkoa baztertu
bertako irratietan

Ordenadore eta informatikaren munduak gero eta zer esan gehiago dauka euskara eta euskal kulturaren munduan. Azken berria jakintza Baitha elkarteko Paideia sekzioaren eskutik dator: euskal literatura klasiko osoa konputerizatu eta diskete bidez zabaldu nahi du (eta CD-Rom-ek jarraian). Lehen emaitza, Axularren «Gero» liburua, amaitu dute dagoeneko eta 2.400 pezetatan (96 libera inguru) salgai jarriko da. Informatikaren aroa hasi baino ez da egin (Argazkia: Jon Urbe).

100 egun

Koipe honetako argudioak ez dira alabaina, errealitatearen gainetik nabarmentzen, eta hori salatzea etorri dira sei alderdi politiko Nafarroan: HB, EA, IU, EAJ, Batzarre eta Euskadiko Karlista Alderdia Nafarroan. Indar abertzale eta ez abertzaleak euskara eta euskal kulturaren alde batera ikustea ez da eguneroko ogia, eta gose denak ondo eskertzen duen iniziatiba dugu. Iniziatiba puntual ez gain, Nafarroan adostu daitezkeen minimoe-tara zabal daitekeena. Manifestua sinatu dute oraingoan, Nafarroako Auzitegi Nagusiaren epaia salatu eta bertan ematen diren argudioak irauliz: «Alegazioei jaramonik egin gabe bere kasako argudio bideetan luzatzen da, begi-bistakoak direnak ere ukatuz; demandaren izatea, Iruñerriko euskaldunen populazioa, komunikazio eta kultur tresna izateko euskararen balioa...». Euskarazko irratigintzak eta euskal kulturak erronka handiak ditu begi aurrean aurtengo urteari begira eta aurrerapausoak bideratzea ezinbestekoa da. Iniziatiba honek eta sortzen diren beste guztiek zentzu honetan egin dezaketena oso kontuan hartzekoa izango da. Hala bedi.

IPAR Euskal Herrian ere tamainako eguratsa dute. Toubon Kuntura ministroak Europako Bulegoari aitatu dienez, Frantziako Estatuak ez du Europako Hizkuntza Minoritarioen Ituna sinatuko, «Konstituzioak dituen printzipioengatik». Hala ere, Lamassoure Europako Gaietako ministroak gehitu duenez, Gobernuak eta justizia munduko zenbait adituk gai honen inguruan batzorde bat osatuko dute, txosten bat landu eta lehen ministroari helarazteko: «Berak aztertu eta erabakia hartu beharko du: Touboni jarraitu edo batzordearekin bat egin».

Ikusteko dago batzordeak zer bide egingo duen, hainbaten nahiak baretzeko edo benetan postura aldaketa baten ispilu gerta daitekeen. Bien bitartean, euskararen ofizialtasunaren zatitza ez da urte onik Iparraldean.

J.J. PETRIKORENA

AIZE berriak iritsi dira Jaurilaritzara eta, irakurri, entzun eta ikusi dudaren arabera, ez dirudi oraingoan esaera zaharrak, alegia aurrekoak on bilakatuko dituenik etorriko dela dioenak, arrazoirik duenik. Baina ez dauzkate denak neurekin. Fede kontuak, adiskidea, fede kontuak dira eta ekintzak, laguna, ekintzak dira.

Ez dut iraingoan ehun eguneko konfidantza neurri ohiturazkoaren beharrik somatu. Kortesiak aurre hartu du apirilera beharrik gabe, kantatu du gobernu osatu berri honen alabantza. Aurre hartzen hasita gobernu osaketari berari ere aurre hartu dio. Hain sakona eta zulokoa ote zen oraindano euskaldunen lantua?

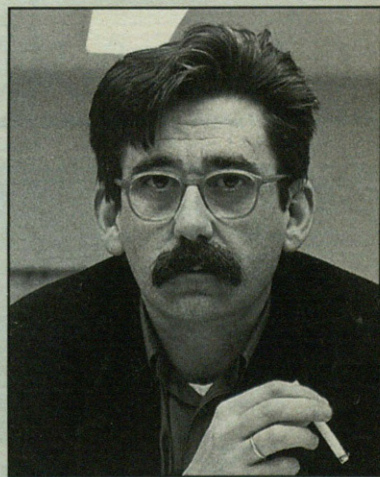
Azkenik, lortu da, beste sailak diru kontua besterik ez izaki eta dirua berriz gauza zikina eta ditzirarik gabea, Kultura Saila eta Hezkuntza Saila, arau idatzi gabeko baina zorrotz sentitutako ortodoxotasunaren arabera, abertzaleen esku gelditzea, baldin eta, komenientzien arabera, inoiz, abertzale hoiak ez direla abertzaleak esateko lotsa ere aspalditik galduta dautzagun.

EZ dakit iritzi hori duen jendea konturatzeko den sail hoietako gaiak abertzale ez diren esku jartzekotan hauek zertaraino behartuko lituzketen, zenbaiten teorian maite ez dituzten gauzak, euskara adibidez, benetan maitatzera. Inork ez du bere jesterioaren balantzea egiterakoan zenbakien porrotik maite. Aldiz abertzaleak horren arduran jartzean, euskara eta euskal kulturarekiko atxekimendua berezkoa duela iruditzen zaigun jendearen jartzean, ez dakit konturatzeko diren jende hoiak etiketatzen gain ezer gutxi eskainiz bizitzeko aukera osoa duela. Abertzale erdaldun askori, existitzen direla luze frogatu da, euskarak ez abertzale erdaldun hainbati adina enbarazu egiten dio. Taktika guztiz erresistentzia-koa da, nere iritziz beharrezkoa denean erasokoa.

Horregatik da agian harrigarria, oraindik lanean hasi ere egin ez denean, ezker abertzaleko iritzi ugari alai azaltzea Mari Karmen Garmendia andrearen izendapenarekin. Alderdi eskuindar bateko kide izateak berak ere ez du inor ikaratu, zer ikaraturik ere ez agian. Arregiren garaile izatea edo euskara kontutan adoretatu izate hutsa ez dira ezereen berme, Arregi ez genuela maite eta euskararen alde gaudela besterik ez du esan nahi, baina hori ez da Kultura Sailerako programa bat eta gutxiago kanpaiak bueltan jartzekoa. Utz dezadan argi hala ere iritzi hori dela harritzen nauena eta ez Mari Karmenen izendapena, ehun egun, eta zer bait gehiago ere bai, emateko prest nago.

BERDINA gertatzen da Inaxio Oliverirekin, lehen, ez hain aspaldi, sailburu izan zenean Ikastolen Konfederazioak historiako sailbururik okerrera zela esan zuen jaun horrekin. Aurreko legealdian irentsi ez zuen legea kudeatu beharko du, legealdi horretan bertan bere alderdiko jendeak, Urola bailarakoak adibidez, haize eman, harrotu eta legearen kontra jarritako jendea aplikatu beharko die gainera. Nola? Txaloak zaparradan jotzen ari direnek esan beharko dute. Baina inork ez dezala esan, gauzak ongi daudenik gauza hoiak egileak abertzaleak diren neurrian, lehen txarrak zirela egileak ez abertzaleak zirelako esan zuten bezala. Beste ehun egun Inaxiori.

Eta guztiek, ondu ditzatela aurrekoak, ez da inoren kalterako izango eta.

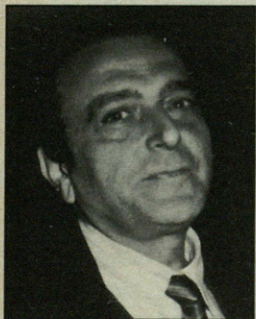
RAMON ETXEZARRETA

TXUTXU - MUTXUKA

BIDEAN ELKARTEA SORTZERA DOA

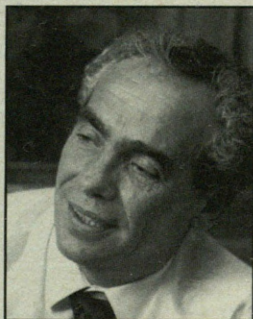
MUGAZ goitiko hainbat kulturzaleren iniziatibaz, Bidean elkarteak abian da. Txema Egiguren izango da bertako lehendakaria, eta buruan dituzten hainbat egitasmoren artean, Ipar Euskal Herrian hainbat musika kontzertu antolatzea litzateke lehena. Urtean hiruzpalau egin nahi dituzte, euskal talde bat eta kanpotarren bat bilduz, beti ere. Otsailaren 25ean emango diote hasiera ekimenari, eta lekua zehaztu gabe badute ere, Urtz eta Ludwig Von 88 taldeek elkarrekin jardungo dute. Bigarren diskoa atera berri du Urtzek, eta talde frantziarra berriz, ezagun eta arrakastatsua bilakatu da, baita gure artean ere.

NOR - NORI - NOR K

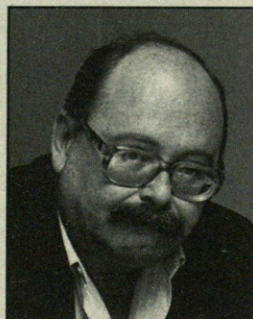
ANTON LARRAURI

konpositorearen «Crónica» bere azken obra estreinatuko da urtarrilaren 13an Madrilén, Orkestra Nazionalaren eskutik eta Theo Alcantararen zuzendaritzapean. Igor semeak narratzaile gisa jardungo du. Egungo gizartearen egoera kaotikoaren kronika egin du Larraurik, musika diferenteak bilduz. Martxoaren 30 eta 31n Bilboko Orkestra Sinfonikoak hiriburura ekarriko ditu «Crónica»-ren doinuak ●

JOSE MARIA AGIRRERI

tokatu zaio Mari Karmen Garmendiaren bizkarrak zaintzea. Eustateko zuzendari lanetan aritua eta gestiogintzan trebatu dena Kultura Saileko kontseilariordea izango da. Inazio Oliverik berriz, Eneko Oregi, HAEEn Itzulpen Zerbitzuko zuzendaria orain artean, hartu du Hezkuntza Saileko kontseilariorde gisa. Biak ekonomilariak, alorrotako zenbakiak eta ildo nagusiak neurtzera datoz ●

M. PEREZ ESTREMERAK

ezusteko galanta eman du Donostiako Zinemaldiko zuzendari kargua uzteko hartu duen erabakiarekin. Arazo pertsonal hutsek bultzatu dutela dimisioa eskatzera eta aholkulari gisa jarraitzeko prest dagoela adierazi du. Bere lekua betetzeko Diego Galan aholkulari nagusiaren izena aipatu da (aurretik zuzendari izana), Zinemaldiak hartu duen bideari eutsi nahi zaiola eta horretarako pertsona egokiena delakoan ●

TEILAK

■ «ALTZATEKO JAUN» OBRA

LAMIXINE BAT (Berako Antzerki Tailerra) taldeak «Altzateko Jaun» bere lehen obra estreinatu du. Pio Barojaren «La leyenda de Jaun de Alzate» eleberrian oinarritua, istorioak Euskal Herrian kristautasuna sartu zeneko garaia du kontagai eta gertaera honek orduko gizarte paganoan izan zuen eragina. Taldekideek beraiek prestatu dituzte gidoia, jantziak, eszenografia eta zuzeneko musika, eta kutsu bereziko muntaia mamitu dute, jantzi koloretsuak, bi zatitan banaturiko taulatua, eta hainbat elementuren haritik. Ikusleak ere parte zuzena hartzen du ikuskizunean. Pio Barojaren kontakizuna Beran kokatua dago, eta horrexek bultzatu ditu taldekideak gaiak aukatzerara, eta hainbat mezu zabaltzeko eman dien aukerak: «Euskal kultura galtzen ari dela dio, eta gu ere zerbait egin behar dugulakoan gaude». Sabin Sarasua, Pili Eskudero, Beatriz Vivanco, Arantxa Iraundegi, Marian Biurarrarena, Silvia Ibargoien, Maitane Garcia, Monica Cidrian, Jon Abril, «Hugues», Antoni Etxeberria, Lander Arburua eta Joxelu Berasategi ditugu antzezleak, eta zuzendaritza lanetan Ramon Albistur eta Maria Agirre BAI Teatro Irungo talde profesionaleko kideak aritu dira. Duela bi urte sortu zen Lamixine BAT, eta lehen antzezlan burutu aurretik gogor ekin diote antzerki munduan ikasi beharrekoak ikasten. Euskarazko bidea hartu du taldeak, eta alde honetatik begira ere azpimarratzekoa da ahalegina, are Nafarroako antzerkigintzan euskarak betetzen duen leku eskasa kontuan harturik.

Orain 75 urte hil zen Txomin Agirre

Eleberrien aita pontekoa

Euskal literaturaren historian miatuz Txomin Agirreren izena ezin ahaztu. Egutegia astinduz, ostera, data aipagarria, 1920ko urtarrilaren 14a, ondarroar eleberrigilea hil zen eguna. Orain 75 urte.

1897-AN «Euskaltzale» aldizkariak antolaturiko sari-keta literaria aurkeztu zuen Txomin Agirrek bere lehen eleberria, «Añamendiko lorea» «Rictrudis» izen-burupean. Urte hasieran antolatu zen sari-keta eta urte amaieran oraindik ez zen garailearen berririk. Urduritasunak bultzaturik, Agirrek Azkue «Euskaltzale» aldizkari-ko zuzendaria eta bere adiskidea ere zenari eskutitz zenbaitetan hartaz galdetu zion: baina zer esan behar

Hiru mende laurden igarota, egungo munduan horrela ikusten du Mattin komikilariak Domingo Agirre idazle klasikoa.

didazu nere «Rictrudis»-ez? «Agirre nabiko beldurtia zen; gaixorik eman zuen ia bizitza osoa, hori ere egia da», adierazi digu Augustin Zubikarai idazleak.

1898ko urtarrilaren erdialdean jakin zen «Añamendiko lorea» saritu zutela. Honekin batera, «Kresala»-k (1906an idatzia) eta «Garoa»-k (1912koa) osatzen

dute Agirreren eleberrigintzaren testigantza. Laugarren bat idazteari ere ekin zion, «Ni eta ni» baina ez zuen amaitu. «Kresala»-rekin zeresan asko izan zela, Brixarrak baserretu... eta ez zuen honekin berdina gerta zedin nahi. Ziur naiz Agirrek ez zuela sekula inor mintzeko intentziorik izan, ezagutu zutenek oso pertsona ona zela diote, argitu digu Zubikarai.

Hiru eleberri

HAREN lanaren inguruan makina bat hitz egin eta idatzi da. Ana Toledo EUTGko irakaslea, 1982an hasi zen Agirrek idatzi hiru eleberriei buruzko doktoretza-tesia prestatzen. «Euskal lehen eleberrigilea da, hori ez dago zalantzan jartzerik eta besterik gabe erreferentzi puntu biburtzen da etorkizunerako». Ana Toledoren aburuz, gertaera ez da kasualitatearen ondorio, ordu-rako eleberrigintzaren esparrua zabaltzen hasia baitzegoen: «Hala ere, bera da testu tipo boni sorrera eta jarraipena eman ziona».

Ana Toledok esandakoari jarraiki, hiru eleberriak patroi berdinez eraiki zituen

Txomin Agirre, egungo ondarrutarra

Agirrerena lelo errepikatua dugu euskal literaturan. Noizean edo lantzean behin, bere urtealdiak bete edo betetzekoak direla, komunikabide euskaldunek abade eta idazle ondarrutarren gomuta ekarri ohi digute.

Aipamen horiek etengabe dihardute batetik bestera, batzuetan haren euskara eder eta txukuna gogoratuz eta besteetan, ordea, Agirrerren pentsamolde kontserbadore eta baserrizalea azaleratuz, beti ere, ondarrutarren lana klasikitatzat joaz.

Unibertsitateak ere, azken urteotan, tesis doktoral eta lan zenbaitzuk eskaini dizkio euskal elaberriaren aitaponteko dogun gure ondarrutarri.

Non gelditu zaigu, beraz, Azkueren garaiko alboherri-

kidetar honen arrastoa? Il-doa, esan beharrik ez dago, jarraitzekoa izan du Agirrek. Besteak beste, Eusebio Erkiaga lekeitiarrak eman zion segida, Bizkaiko itsasalde gertu-gertuan, ondarrutarren lanari. Jas beraren emaitzak ditugu «Kresala» eta «Arranegi». Aldian aldi-koak aintzat hartuta, jakina. Biongan Euskal Herri itsas-tarra. Biongan, baita ere, euskararekiko kezka eta herriarekiko grina. Orrialde multzo bitzuetan, era be-rean, euskal gizarte tradi-zionala, oraintsu artekoa.

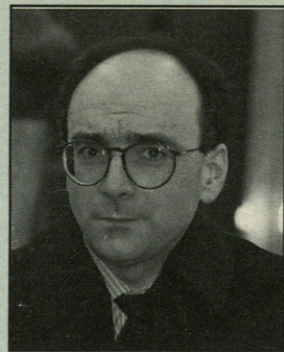
Arestian esandakoak na-hitaez garamatza letra hauen izenburura, hau da, Txomin Agirre gure eguneko zein neurritan izan genezakeen horretara.

Galdera hori, barbarako, Ondarroan bertan planteatu

bagenu, erantzun anizdun kaleidoskopioa eskuratuko genuke, ziurrasko, ondarrutarren esanetatik.

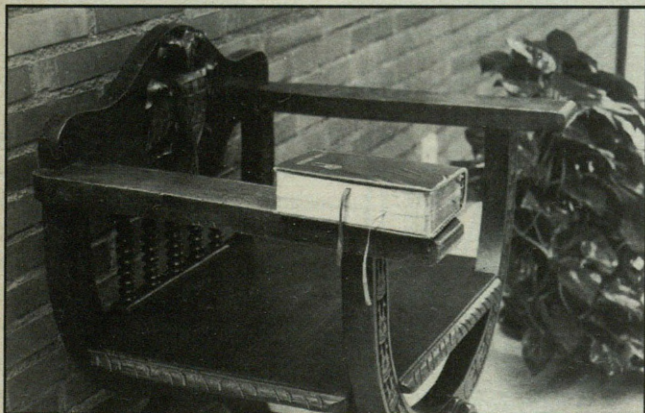
Batzuek Agirrek marrazturiko gizartearen gogomina erakutsiko ligukete, gure barnean «Kresala» idaztiak sorturiko zirrara ahaztezina gogoan dutela; besteek, agian gaztetxoagoek, joandakoaren usai atsegina eta sotila antzemango liokete Agirretarraren idazmoldeari; enparauek, oster, mundu moderno honek ekarri dizkigun eguneroko kezka eta larrietatik oso aparte batean utziko lukete haren obra, hari, hala ere, euskal hitza-ren indarra aitortuz.

Esanak esan, Agirrerren ekarria eta legatua, hizkuntza eta ohitura bizi batzuen idazte eta jasotze euskaldun horretan dagoela esango

Andres Urrutia
Euskaltzain urgazlea

nuke nik, gizarte korapilatsu baten isladan baino. Hone-tan, duda izpirik nimiñoena ere gabe, eskuragoak dituz-te gaurko «Tramana» eta «Brix»-ek-orain- dik orain, euskaldun peto-petoak iza-ten jarraitzen dutenak- Al-dekoa baten (gogoratu «Gran Sol») itsastarren bizi-moduak, Agirrerren «Kittolis»-a baino.

Zumaiako moja karmeldarren kaperau izan zen urte askoz; bere eserlekuak hantxe dirau. (Argazkia: Alberto Elozegi).

Agirrek. Kontalari orojaki-lea, iruditegi topikoz horni-tuak, mintzaira eskuragarria eta nekazari eta arrantza munduaren isla. «Hitz bitan adierazteko -dio Anak-, per-sonaia tipifikatuak dakar-tza eta giro tipifikatuan le-

kututa». «Kresala», behin baino gehiagotan errealis-moz beteriko eleberria dela azpimarratu den arren, Ana Toledo ez dator bat. Bere hitzetan, adierazten duten bizimodua errealista izan daiteke baina errealismoaz

hitz egitean bizitza orde-zkatzeko modua da garran-tzitsuena. «Kresala'n per-sonaiek estuasunak jasaten dituzte, lana gogor egin... baina hori ez da sekula gatazka-iturri izan; oso per-sonaia konformaerrezak dira».

Arrantzaleen gorabehe-rak izan zituen hizpide «Kresala»-n eta nekazari mundua, berriz, «Garoa»-n. «Añamendiko Lorea»-k zaz-pigarren mendea erakusten duela, ezinbestekoa zitzaion nekazari bizitza islatzea. «Kresala» eta «Garoa», aldiz, bere lehenaldi hurbilari da-gozkion eleberriak dira. «Ne-kazari munduak liluratu egiten du Agirre; geldirik dagoen mundua amesten du». «Euskal Eleberriaren Sorrera» tesiaren egilearen

hitzetan, Agirrek lehenari eutsi nahi zion aldaketa guztien gainetik. «Kresala'n, esaterako, arbolek liluratzten dute, aldaketari ihes egiten diotelako».

Mugimendu handiko be-launaldiaren seme izan zen Txomin Agirre. Abertzaleta-sun sentimendua ere indar-tuz ari zen. Augustin Zubi-karaik dioen eran, «Txomin Agirre ez zen borretan sar-

«Euskal lehen eleberrigilea da Txomin Agirre, horretaz ez dago inolako zalantzarik»

AUGUSTIN ZUBIKARAI

Ana Toledok
Txomin Agirrek
idatzi hiru
eleberrien
azterketa bildu
du doktoretza-
tesian.
(Argazkia:
Alberto
Elosegi).

tzen. Bera euskaltzalea zen gauza ororen gainera eta baliabideak euskaraz erabiltzearen aldekoa». Ana Toledok aztertutakoaren arabera, garbizalea zen oso Agirre. «Añamendiko Lorea»n Larramendiren hiztegia darabilen arren, bestalde, gerora hizkuntza herrikoia goaren eredu hau-tatu zuen. «Euskararen baliabideak hartu zituen bizperriak osatzeko. Era be-rean, baina, bizperriak ondo ulertzeko moduaren atzetik abiatu zen, oin oba-rrak zirela...», dio Anak.

Ondarroan askok Txartxa abadea deitzen omen zio-ten; izatez, Txomin Agirre-ren aita, Mutriku eta Ondar-roa tartean dagoen Txartxa baserrikoa baitzen. Zu-maiako karmeldarren kape-raua izan zen Txomin Agir-re. Augustin Zubikaraik gogoratzen duenez, «esku-titz zenbaitetan mojek lan handia ematen ziotela eta

kexu zen, oso lotuta senti-tzen zelako». Ana Toledok Mikel Zarateren esanak go-goratu dizkigu estiloaz mintzatzerakoan. Zarateren iritziz, zenbait kapituluren eraketan nabaria da apaiz-gaitegiak ikasketen az-tarna: «Agirreraren zenbait kapitulu berbaldi diskurtsi-boarekin hasten dira, hori tesia litzateke; argumen-tzioaren atalean, gogoeten zabalitzea letorke eta azke-nik korolariora».

Domingo Agirre, euskal literaturaren klasikotzat hartua izan da. Augustin Zu-

«Nekazari munduak liluratu egiten du Agirre, geldirik dagoen mundua amesten du, aldaketari ihes egiten diolako»

ANA TOLEDO

bikaraik ez du honetaz inolako zalantzarik. «Azkue baino askoz ere idazle bo-bea izan zen. Azkuek elebe-rrigintzan idatzirikoak be-randuago kaleratu ziren. Txomin Agirre izan zen euskal lehen eleberrigilea». Baieztape hori indartzera dator Ana Toledo ere. Berak azaldutakoaren arabera, Agirrek ezarritako patroiak mende erdi luzera arte iraungo du, 1957ra arte gutxi gorabehera. Urte honetan, eleberrigintza heterogeno-tasunean irabazten hasiko dela argudiatuz. «Agirrek bi-zi izan zuen garaia eta gurea oso desberdinak dira. Berak islatzen duen mun-dua tinkoa da; guk, aldiz beste kezka batzuk ditugu», argitu du Anak.

Gerra ostean, eta lehenbi-ziko urteetan batez ere, isil-tasuna nagusituko da. Ge-roago Buenos Airesen le-henengo eleberririk argita-ratzen hasiko dira. Gomuta

moralisten indarra ahuldu eta kontalariaren presentzia areagotu egingo da. Ana Toledoren hitzetan, «Joanesen moduko pertsonaia erral-doiak abaztu egingo dira, gizatiarrago bihurtuz. Agir-reren pertsonaiak, Kristo-ren argia dutenez ez dira okertzen. Ez zaio axola euskaldunaren existentzia, nola bizi diren... baizik eta esentzia».

«Rictrudis» hura literatur sariketara aurkeztu zuenetik, abalegin ugari egin zi-tuen Txomin Agirrek euskal eleberrigintzari jarraipena ematerakoan. «Leizarragak prosari sorrera eman zion; Etxepare, lehen euskal libu-ruarekin elkartu behar du-gu, 1545ean. Agirre, beraz, euskal eleberrigintzaren ai-tzindari dugu», horrela diote bere lana aztertu eta gertutik ezagutzeko parada ukan zutenek.

MAITE ARTOLA

ETBk eta Bertsolari Elkarteak doinu berean asmatzen ez

Lazkao Txikiri urtarilaren 7an egindako omenaldiaren inguruan bertsolari asko bildu bazen ere, taulatuan ez zen bertsorik entzun. Telebistako bertso programaren auzia azaleratu du gertaerak, Euskal Telebista eta Bertsolari Elkartearen artean programa aurrera eramateko jokoan dauden bi eredu eta diferentzia nabarmenak. Arrazoiak aztertu ditugu, alde bateko eta besteko doinuak zertan diren arakatzuz.

HAINBAT omenaldi jaso ditu Lazkao Txikik, baina urtarilaren 7koak marka utziko du, ETBk eta Euskadi Irratiak zuzenean eman behar zuten saioa korapilo

handi baten ispilu gertatu baita, bertsolariak bertan parte hartzeari uko egin eta telebistako bertso saioaren konponketa eske zabaldutako eskaerak direla medio.

Ondotik jakin da Bertsolari Elkarte eta ETBren arteko negoziaketak geldituan daudela eta «Hitzetik Hortzera» saioari jarraipena eman behar liokeenari bu-

ruz bi eredu daudela mahai gainean, doinu eta neurri oso diferenteetan tajutuak. Eta honen guztia atzean, korapiloaren sorburuan, Elkarteak aurrera begirako proiektuak gauzatzeko dituen oztopoak eta loturak aurki daitezke. Guztia lotu da oraingoan.

Zuzendaritza, eredia eta dirua

TESTUINGURUA askatzetik has gaitezke. Bertsolari Elkarteak hainbat erronka baditu begi aurrean, halanola bertsogintza irakaskuntzan txertatzea, bertso talde eta eskolak sustatzea, fenomeno hainbeste zabaldutako ez den herrialdeetan eragitea edota Dokumentazio Zentroa, eta Jon Sarasuak esan digunez, «*orain arte ez da egon administrazioaren lehenetsunetan proiektua laguntzeko inongo asmorik, eta horren aurrean aurrera jarraitu nahi dugu egun bizi dugun arrakastatik finantzabideak ziurtatuz. Bi era ditugu: txapelketak eta telebista.*

«Hitzetik Hortzera» saioarekin orain artean egindako bidea erditik eten da, ordea. Inaki Muruak eman dizkigu arrazoiak: «*Udazkenean*

Bertsolariak Euskal Telebistako bertso saioa diseinatzeko orduan elkarlana eta adostasuneko ereduak landu daitezkeen zutik jarri dira. (Argazkia: Leire Arzuaga).

Luis Alberto Aranbarri: «ETBren programa guztien ardura gurea da, ez beste inorena, eta ez dugu honetan amore emango inoiz»

Lazkao Txikiren omenaldiak telebistako bertso saioaren auzia kaleratu duela eta, deitzen dizut.

Ez dut bien arteko erlaziorik ikusten; zuk bilatzen al diozu?

Bertsolariek horrela adierazi dute.

Erlaziorik badu, zergatik eman genuen Araba-Bizkaiko finala?

Baina programaren negoziazioaz ari dira bertsolariak, omenaldiak erdi-erditik barrrapatu duela.

Nik ez diot erlaziorik aurkitzen, eta baldin badago, esplikatu diezadate. Araba-Bizkaiko finala emateak erlaziorik ez bazuen, honek zergatik bai? Ez dut ulertzen.

Oraintxe iritsi zaigu 26 bertsolarik sinatutako fax bat, non «Hitzetik Hortzeraren jarraipen adostasuna lortu bitartean telebistaz zuzeneko emanaldian ez kan-

tatzea erabaki genuela» dioten.

Bakoitza libre da nahi duena egiteko, baina zilegi bekit ez ulertzea. Nik dakidanez Andoni Egañak ez zuen erabaki bertsorik ez kantatzea Gabon Zaharreko programan. Noiz hartu da erabakia?

Zer gertatzen da programarekin?

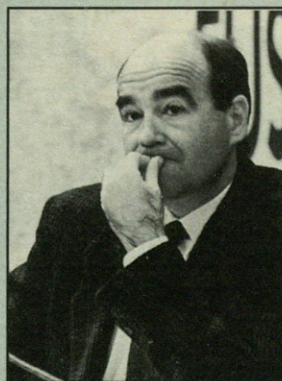
Negoiazioak daudela eta ez gatzela bat.

Finantzaketa eta programaren ereduak?

ETBk ematen dituen programa guztien edukien ardura gurea da, ez beste inorena, eta ez dugu honetan amore emango inoiz. Azken batean Euskal Telebistari eskatzen zaizkio kontuak eta ez beste inori.

Finantzaketari dagokionez, guk oraingo baldintzei eutsi nahi diegu eta prest gaude KP1a igotzeko, baina ez zaie nahikoa eta gehiago eskatzen dute.

Ez daukagu dirurik. ETB 1991ko aurrekontuekin ari

da, eta Bertsolari Elkarteak 1991koaren bikoitza jasotzen du. Jakina, guztiekin horrenbeste egin izan bagenu ez zitzaigukeen dirurik geratuko. Denok asumitzen dugu krisia dagoela, ETBri ez zaiola dirurik ematen, baina gero bakoitzak bere aldetik gehiago nahi du.

Elkartearekin elkarlanean eraman duzue orain arte programa...

Nola elkarlanean?

Elkarrekin adostuta.

Ardura beti izan da gurea.

Baina Bertsolari Elkarteak ere zer esanik izan

du programa aurrera eramateko orduan...

Eta horrela baldin bada, zergatik uste du berak eskatu behar duela orain arte izan duen hori?

Hori galdetzen dizut.

Berari galdetu behar. Hau da, berak orain arte ez du izan eta izan ez badu ez du eskatzerik, eta eskatzen badu baldintzak aldatu nahi dituelako da. Beraz, horrek esan nahi du orain arte izan ez duen zerbaite izan nahi duela.

ETBren edozein programaren ardura Euskal Telebistarena da, eta hori da ere euskararen normalizazioa eta gure gizartearen normalizazioa.

Zer baldintzatan egin daiteke aurrera?

Gure aldetik eta orain arte irizandako baldintza berberetan prest gaude jarraitzeko. Guk interesa daukagu bertso programa telebistan emateko, eta lehengo lepotik jarraituko genuke.

zerbait hitzartu behar zela eta galdezka hasi ginen eta erantzunik ez genuen jaso; eta programa bukatzeaz zela, gurekin batere hitz egin gabeko proposamena jarri ziguten mahai gainean». Proposamena aurkako ez-tarritik sartu zaie bertsolariei, Jon Sarasuak esan digunez: «Gurekiko elkarlana serio hartzea nahi genuen eta beraiek guztiz aurka etorri dira, zuzendaritza ETBren esku dagoela eta guk ez daukagula hitzik

esanez. Zuzendaritzarako nor daukaten ere ez digute argitu. Guk puntu hau eta saioaren ereduak adostu behar direla diogu eta hurbilpenik ez dagoenez, serio jokatu dugu».

«Gurekiko elkarlana serio hartzea nahi genuen eta beraiek guztiz aurka etorri dira, zuzendaritza ETBren esku dagoela eta guk ez dugula hitzik esanez, eta guk elkarrekin adostu behar dela diogu»

JON SARASUA

Lazkao Txikiren omenaldia tartean suertatu da, «eta ikusirik telebistarekiko harremanak ez direla bideratu, ez zaigu batere zuzena iruditu normalizazio itxuraz eman nahi zen zuzene-

ko saioan parte hartzea, azpian gatazka dagoenean», Xabier Amurizak adierazitakoaren arabera. Horrela gertatu da kortozirkuitua.

Saioaren ereduari dagokionez, kasik erabat bertsoz osatua eta adierazpen gutxi-koa egin nahi duela adierazi dio ETBk Elkarteari. «Lazkao Txikiren omenaldiarekin egin duten legez, telebistaren markoan bertso saioak antolatzeari beldu nahi diote, lau edo sei bertsolari hartu, herrietara joan eta

Jon Sarasuak esan digunez, «Elkarteak momentu honetan bertsolaritza osoa harrapatzen du, batasun bat badugu eta administrazioarentzat elkarlanerako erreferentzia ezin hobea gara».

saioa bere horretan eman. Lehen ere probatutako bidea da eta ez du aurrerabiderik. Puntu honetan ere, Elkartearen proposamenak entzutea eta eztabaidatzea guztiz beharrezkoa iruditzen zaie: «Garbi dago telebistak distorsioak sortzen dituela, antologia bat ematen delako eta jendeak ez duelako benetako bertso maila zein den jakiten; gero, bertsolari batzuen prestigioa asko markatzen du. Neurri zuzentzaile batzuk

sartu behar dira ereduari, hain izarzalea eta antologiazalea izan ez dadin eta bertsoaren erraiak gehiago ezagutu daitezkeen. Ez gaude telebistan urte batzuetan

«Telebistaren markoan jaialdiak antolatu eta bere horretan ematea okerreko bidea da»
IÑAKI MURUA

erretzeko prest, proiektua epe luzeagorako baita. Murua gehitu duenez, «programak ez du izan behar zaleak ase eta aspertzeko, eta arrisku hori izan dezake eta horregatik ez dugu nahi telebistan daukagun aukera hau bertso gehiegiz bete eta jendea erretzerik».

Programaren zuzendaritza eta ereduarekin batera diruaren gaia dago zintzilik. «Telebistan gure maila berean dauden beste programa batzuk askoz ere gehia-

go ordaintzen dira eta gehiago tokatzen zaigu jasotzea Elkartea bezala dugun proiektua lantzeko, bots, bertsolariok ez dugu txakurtxiki bat jasotzen hortik eta prest gaude horrela jarraitzeko. Azken batean, nabikoa baliabide ez dugu, Eusko Jaurlaritzak ez du eman nahi, ETBtik ez dugu behar adina ateratzen eta programaren arrisku batzurenkin ez geunden gustora, eta gainera enbidoka! Beste biderik ez dago, akordio on bat nahi dugu».

Erabateko batasuna

HONEN guztia gainean bertsolariek eztabaida zabala egin dutela batzarren bidez eta Elkartearen baitan guztiak bat datozela hartutako bideari eutsi eta telebistari zor zaiena eskatzeko aitatu digute. «Administrazioa beti ari zaigu gizarte zibilararen antolakuntzaz hitz egiten. Momentu honetan Elkartea hori da, bertsolaritza osoa harrapatzen du, batasun bat dugu eta administrazioarentzat elkarlanerako erreferentzia ezin hobea gara. Egin diezagutela kasu».

J.J. PETRIKORENA

gaur
express
mezulariak

- Hiri barruko zerbitzuak
- Nazionala 10 ordu
- Nazioarteko zerbitzuak
- 3.500 kg arteko kamioi zerbitzuak

Donostia: 472438 - Tolosa: 6519 96
Beasain: 888938

Arteszenak antzezlan berria estreinatuko du Arriagan urtarrilaren 13an

«Mephisto», faxismoaren itzala

Arteszenak, bigarren obran, «Mephisto»n, 1920ko Alemaniara jo du, antzerkilari hainbaten arrastoari heldu eta garai hark ekarri zuena hiru ordutan ispilatu asmoz.

URNIETAKO Sarobe zentroko kafetegian hainbat aktore kafea eskuan solasean ari dira. Bigarren pisuko bulegoan, produkzio taldea ispilu baten bila, ero moduan. Bertako leihora hurbildu eta, eszenatokia aurrez-aurre: Pere Planella zuzendaria, argi gutxiko taulatuari, bi maleta eta bost aktoreren erdian, hurrengo eszena prestatzen. Urtarrilaren 13an Bilboko Arriaga antzokian egingo den estreinuaren itzalak betetzen du giroa. Arteszena, Gipuzkoako Teatro Publikoaren «Mephisto» obra irakiten iritsiko da bertara, su handitan egosi zen 1920ko hamarkadako Alemaniari begira.

Hogei aktorek parte hartzen dute obran, eta guztira berrogeita hamar lagunengue inguruan mamitu da lana, Pere Planella zuzendariaren gidaritzapean. (Argazkia: Manuel Díaz de Rada).

Hamburgoko antzoki bat. 1923ko azaroa. Emanaldiaren ondoren, Hendrik Höfgen aktorea, Fenix Gorria kabaret iraultzaileko zuzendaria, ikusleei mintzo zaie,

Hitlerren estatu kolpea hutsen geratu dela eta bere poza agertuz. Horrela hasten da Klaus Mann idazleak gertaera errealean oinarriturik idatzitako obra itur-

buru duen antzezlan. Hiru ordutan zehar, Höfgen protagonistaren bilakaera ispi-lutzen du «Mephisto»-k, Hirugarren Reichen eszenatoki nazional-sozialistaren buru bihurtzeraino egindako bidea. «Denok ezagutzen dugun aro historiko batekin egingo du topo ikusleak, eta antzerkiarekin harremana duten gizon eta emakume batzuen istorioak azalduko zaizkio, eta erregimen fa-

«Europar faxismoa eta xenofobia hartzen ari diren indarraren aurrean, gure kezka azaldu nahi genuen, eta antzerki publikoa gaia jorratzeko tresna egokia da»
PERE PLANELLA

«Nahiz eta kanpotik antzerkilarien istorioak direla ematen duen, edozeini gerta lekioketena kontatzen da», Patxo Telleriak esan digunez. (A: Manuel Diaz de Rada).

xistan egin zutena. Batzuek beren ideologia azkeneraino eramango dute eta beren burua salduko besteei. Tartean, Alemaniaren egoera kritikoaren historia egiten da, bizi zituzten problema guztiekin», mintzo zaigu

Pere Planella. Obra zergatik aukeratu duen aipatu digu jarraian: «Europar faxismoa eta xenofobia hartzen ari diren indarraren aurrean, gure kezka azaldu nahi genuen, eta antzerki publikoa gaia jorratzeko tresna ego-

kia dela iruditu zait».

Hogei aktore ari dira bere esanetara. Patxo Telleria, Magnus Gottchalk Hamburgoko teatroko zuzendariaren paperean ikusiko dugu: «Sozialdemokrata eta Alemania 'zuriaren' orde-

karia, neurri batean gertatu zenaren arduraduna naiz». «Mephisto-ren mamiari buruz: «Nahiz eta kanpotik antzerkilarien istorioak direla ematen duen, ez da horrela, edozeini gerta lekioketena kontatzen da, gaur egun ere faxismoaren arriskua gainean dugula gogoratu». Ane Gabarainek Theresa Von Herzfeld-en aurpegia erakutsi digu: «Ni Fenix Gorria konpainiako aktore eta eszenografo komunista naiz. Esker oneko lana suertatu zait, momentu dramatikoak nabiz komikoak biltzen dituen». Obra oso mamitsua dela dio, sentimentu eta diskurtsuari dagokienean «bihotzera jotzen duena». Mireia Gabilondok Erika Brückner-ena beteko du: «Nire senarrak naziekin bastea erabakitzen duenean banandu eta iraultzarekin bat egingo dut. Oro bar karga handiko obra da, emozioz bete».

Landu duten emaitza es-

«Konpromenezuzko antzerkia da gurea»

EUSKARAZ estreinatuko da «Mephisto» Arriagan, eta erdaraz taularatuko bigarren egunean, urtarrilaren 14an. Alabaina, euskarazkoari lehentasuna ematea du helburu Arteszenak, bere lehen obra-ekin, «Kakatua berdea», egin zuen moduan. Euskal Herrian zehar egingo duten bira maiatzean amaituko da, Iruñean. Dagoneko 48 funtzio loturik dituzte, eta besteak beste, Arrasate, Azkoitia, Basauri, Gasteiz eta Iruñen ari-tuko dira. Zintzilik dute,

oraingoz, Donostiako zita, Victoria Eugenia antzokia konponketetan baitago, eta Euskal Herritik kanpora egin ditzaketenak. Muntaiarako 36,5 milioi pezeta (1,4 milioi libera) eta Gipuzkoako birarako beste 22 milioi pezetako aurrekontua dute, Gipuzkoako Foru Aldundiak bere gain hartzen duena. Aurrekoan egin zen legez, arreta berezia jarriko da eskola munduan.

Zentzu honetan, gazteentzat gogoeta puntu inportantea gerta daite-

keela obra dio Maribel Belastegi Arteszenako arduradunak, «garai bat eta kultura baten berri jasotzeko aukera dutelako. Azken batean konpromenezuzko antzerkia egiten saiatzen gara, kontatzen duen borretan zentzua izan dezakeena».

Antzerkiaren alorrean orain arte egin duten bigarreni buruz, «eremu profesionalean egon zitekeen iritzia aldatu dela» uste du, «ez garelako oztopo izan. Beraiek jorratzen ez duten alorra da gurea».

Arriagan estreinatu eta maiatzean amaituko dute Euskal Herrian zeharreko bira. (Argazkia: Manuel Diaz de Rada).

pektakulu kultutzat jotzen du Pere Planellak: «Ez dut esan nahi zaila denik, baina ikusleak garai historikoaz duen informazioaren arabera gebiago edota gutxiago gozatuko du».

Baliabideak eta anbizioa

PATXO Telleriak ez dela dibertitzera joateko moduko antzezlanari ihardetsi du: «Talde txiki bidez egin ezin daitekeen zerbait ekarriko du, eta askorentzat lezio bat. Anbiziotsua izan behar da eta horrela jokatu da obrarekin. Ikusleak orain arte ez du tankerako lanik ikusi, ez baitzaio es-

kaini, eta eskaintzen zaion neurrian ohituko da».

«Edozein taldek baino produkzio baliabide eta funtzionatzeko aukera hobea ditugu eta Arteszenari maila goitik eman dezan eskatu behar zaio», erantsi dio Pere Planellak. Berak goitik jarri du langa: «Mephisto'k teatro publikoaren proiektua sendotze bidean jar dezakeela uste dut. Estatuko beste edozein produktorekin lehiatzeko modukoa da eta Euskal Herri-tik kanpora ere abalika eta leku gehienetara zabaldu behar dugu».

J.J. PETRIKORENA

La Casa del Café

— Juan Irujo S.A. —
DONOSTIA

■ «JOLASTU LEIHOAN» SAN TELMON

UMEAREN sentsibilitatea landu nahian osatu den «Jolastu leihoan» erakusketa otsailaren 12ra arte zabalik egongo da Donostiako San Telmo museoan. **Ikertze taldeak jorratu du saioa, hemezortzi artistaren laguntzaz.** Duela lau urte sortu zen Ikertze kolektiboa eta denbora honetan 6-10 urte bitarteko 4.000 mila gazte-txorekin lanean aritu da arte munduaren alorrak jorratzen. Erakusketa honetan Euskal Herriko hainbat eskultore, pintore eta idazleren lanak eta umeenak agertzen dira.

M. A. Lertxundi: «Euskaldun baten ikuspuntutik egiten den artea munduan erakutsi dut»

ARGIA. *Euskal Herri-ritik kanpora denbora luzez aritu zara eskulturak egiten. Zerk eraman zaitu horretara?*

MIKEL ANJEL LERTXUNDI.

Zortzi bat urte aritu nintzen Euskal Herrian zehar bira egiten, eta bide batez liburu bat aurkeztu nuen. Ondoren, erbestetik bira handia egitea ere interesgarria izan zitekeela iruditu zitzaidan, eta horrela hasi nintzen, Estatu Batuetan, Alemanian, eta orain Japoniara noa. Hamar bat urte bete nahi ditut kanpoan, euskaldun baten ikuspuntutik egiten den artea munduaren aurrean erakusten.

A. *Kanpokoa ezagututa, nola ikusten duzu dagoela hemengo artea?*

M. A. L. Euskal Herrian arte plastikoak beti izan du indarra, eta gaur egun ere badago ondo prestatutako jendea, lan onak egiten dituenak, munduan edozeinen aurrean jar daitekeena.

A. *Olaetxeko aretora zure lanak ikustera joaten denak zer ikusiko du?*

M. A. L. Hamar edo hamabi urtetan landu ditudan serie ezberdinen bildumak ikusiko ditu. Neurri txikiko lanak dira gehienbat.

■ ORORRIA MAISUAREN ERRETAULA BERRITUA

BILBOKO Arte Ederretako Museoak Ororria maisuaren «**Santa Lucia, San Cosme eta San Damian**» erretaula zaharberritu eta jendaurrea ekarri du, urtarrilaren 31 arte. Museoeko Kontserbazio eta Zaharberritze Sailak burutu du lana, Ana Sanchez-Lassa de los Santos en zuzendaritzapean eta «El Corte Inglés» etxearen babesean.

URTARRILAK

16

astelehena

■ «TAKIAN POTIAN» EKITALDIAK

EIBARKO Udaleko Euskara Batzordeak «Takian Potian» deitu ekitaldiak abiatu ditu, urtarrila eta otsailean zehar. Txalaparta, komikigintza, gazetxoentzat soziolinguistika eta gorpuz espresio-ko jolasak eta antzerkiari buruzko ikastaroez gain, **Bizkaiko Golkoko kostaldeko ekosistemaren inguruko erakusketak (urtarrilaren 16tik 29ra) eta hitzaldiek osatuko dute egitasmoa.** Urtarrilaren 16an, Bizkaiko kostaldeko ekosistemaz Zarauzko Izadi taldeko ordezkaria mintzatuko da. Urtarrilaren 19an, Zigor Arteaga biologoak Euskal Herriko inguru naturalez jardungo du. Urtarrilaren 24an, Martxel Aizpurua erleak eta ingurugiroa gaia izango du mintzagai. Urtarrilaren 26an, Euskal Herriko itsasadarrez arituko da Mikel Estonba biologoa. Hitzaldiak Udaletxean izango dira, arratsaldeko 7etan.

■ JOXE LEGARRETA BERTSO LEHIAKETA

HERNANIKO Udaleko Euskara Zerbitzuak V. Joxe Legarreta Bertso-Paper Lehiaketa aurkeztu du. Hiru maila bereizi dituzte: gaztetxoena, 14 urte bitartekoentzat (gutxienez 4 bertso eta sei gehienez); gazteena, 15etik 18ra bitartekoentzat (gutxienez 6 bertso eta gehienez 10); eta hiru-garrena, helduena, 19 urtetik gorakoentzat (gutxienez 8 bertso eta gehienez 12). Gaztetxoek «oporak iristeko irrikitan nago» gaiari heldu beharko diote eta besteek aukera libre izango dute. **Partehartzaile bakoitzak nahi adina lan bidal ditzake. Bertsoak jasotzeko epea otsailaren 1etik martxoaren 10era luzatuko da.** Epaia apirilaren 15ean emango da.

URTARRILAK
19
osteguna

■ EUSKADIKO ORKESTRA BARAKALDON

BARAKALDO Antzokiak urtarrila ekitaldiz gainezka hasi du urtea. **Urtarrilaren 19an, Euskadiko Orkestra Sinfonikoa** izango da bertan, **Günter Nenhold-en** zuzendaritzapean. Urtarrilaren 21 eta 22an berriz, «Traspasos» dantza talde garaikideak bere azken obra estreinatuko du, Mikel Gomez Segura eta Alain Grutadurie-ren koreografieta oinarritua.

URTARRILAK
22
igandea

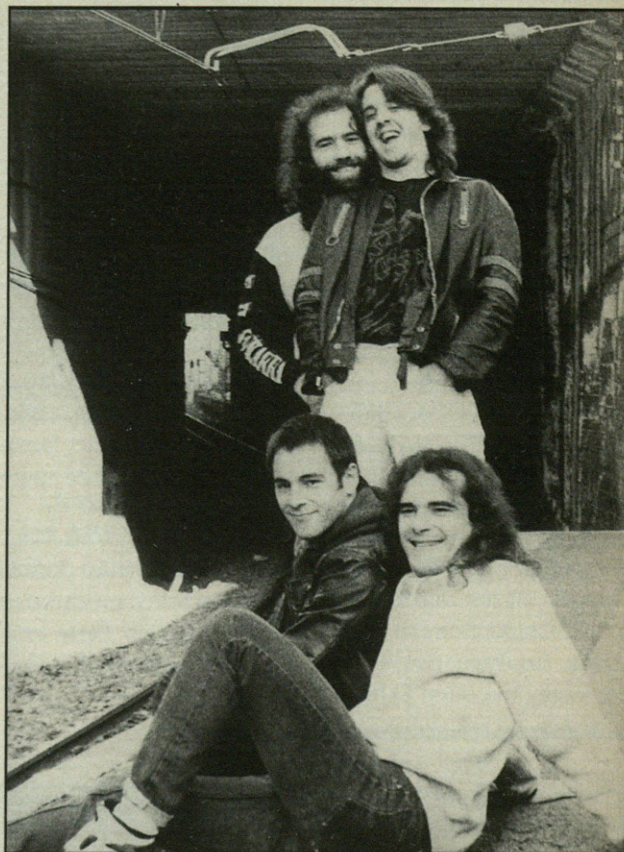
■ MARTA ASTFACK-VIETZ PHOTOMUSEUMEAN

ZARAUZKO Photomuseumean Angel Quintas argazkilari esperimentalaren lanak ikus daitezke urtarrilaren 22ra bitartean. Ondoren, Marta Astfack-Vietz argazkilari alemaniarrari egingo diote lekua, otsailaren 21ra bitartean. **Duela gutxi hil zen artista, 90 urte zituela, eta okasio honetan bere lehen argazkiak eskegiko dituzte, 1926-32 bitartekoak.** Duela hiru urte zabaldu zen Photomuseuma, eta erakusketez gain, aurtan, Argazki Bilera antolatuko dute, apirilaren 7tik 30era, Euskal Herriko argazkilarien topaleku bihurtu asmoz. Dagoeneko egitaraua zehazten dihardute antolatzaileek.

URTARRILAK
24
asteartea

■ M. A. LERTXUNDI OLAETXEA ARETOAN

MIKEL Anjel Lertxundi eskultorea denbora luzez Euskal Herriatik kanpora Estatu Batuetan eta Alemanian aritu ostean, gure artean da berriro, Donostiako Olaetxea aretoan, urtarrilaren 24ra bitartean. **Azken hamabi urteetako lan txikien bilduma ekarri du bertara artista ondarroarrak,** egurra, harria eta burdinazko irudiez osatua. Denbora eta gizakiak naturan duen eragina gaitzat harturik landu ditu obra hauek.

SU Ta Gar taldeak Euskal Herriatik kanpora kontzertuak egiteari heldu dio, eta Espainia, Europa eta Latinamerikan zehar arituko da aurtan. Lehen bira Canker andaluziar taldearekin batera egingo du, Andaluzian (Malaga, Granada eta Sevillan) eta Euskal Herrian. Urtarrilaren 19an Arrasateko gaztetxean izango dira, 19.30etan. Urtarrilaren 20an, Algortan joko dute, Gwendoline aretoan, 23.00etan. Urtarrilaren 21ean azkenez, Nafarroa Behereko Arrutako herriko salan emango dute azken kontzertua, 21.00etan. Ondoren, Aviles (Quattro aretoan, urtarrilaren 27an), Zaragoza (Devicio aretoan, otsailaren 3an), Vilafranca (polikiroldegian, otsailaren 4an) eta Leridan (Cotton Club aretoan, otsailak 5ean) arituko dira eibartarrak. Merkatu berriak zabaldu beharraz ohartuta eta euskal rockaren errealitatea zabaltzeko xedez heldu diote erronkari.

ARGITALPEN BERRIAK ZORIONAK BILDUMA

- 1.- IPUIN UNIBERTSALAK
- 2.- ZIRKUKO ITZALAK

Pasiotarrak - 48290 ● EUBA ☎ 6308036 FAX: 6308028

L I B U R U A K

**KOLDO MITXELENA
SARIA.
ESKOLARTEKO
BOSTGARREN
LEHIAKETA****DONOSTIAKO UDALEKO
EUSKARA PATRONATUA**
64or.

D eta E kategorietan 1.994ko Koldo Mitxelena saria irabazi duten ipuin, olerki eta bertsoak biltzen ditu liburu honek. Olerki alorrean, «Hirregatik jarraitzen diat idazten» izenburua duen Ekhiñe

Egigurenen lana saritu dute. Bertsoei dagokienez, Leire Belokiren «Presondegiko oinazea» eta Manex Mujikaren «Aita baten-heriotzean» lanek jaso dute lehen saria. Oihane Peña eta Jasone Benaventek eskuratu dute ipuin saria.

Aipatutako lan sarituez gain, epaimahaiko kideei argitaratzeko modukoak iruditu zaizkien beste zenbait lan ere biltzen dira liburuan ●

**PIRINIOTAKO
SUMENDIAK,
HARTZAK,
MENDI-GIDARIAK ETA
BESTE HAMAHA
ISTORIO****SARDA TALDEA**
GAIK 300 or.

Inoiz kontatu ez den Pirinioen historia sakona eta bitxia kontatzen da liburu honetan. XIX. mendean erromantikoek, ur termalaren moda zela eta, milioi urtetan zehar garatutako

ingurune naturalaren berraurkitze prozesua agertzen da. Pirinioetako 300 milioi urteko bizitza geologikoa ere aztertzen du liburuak: sumendien leherketak, Bizkaiko golkoaren zabalkuntza, aldaketa klimatikoak...

Naturzaleek osaturiko Sarda taldea 1989an azaldu zen euskal letretara. Lan ugari argitaratu ditu azken urtean eta azkena da esku artean duguna ●

B E G I - B E L A R R I

D I S K O A K

Andoni Egaña: kantugilea, kantaria

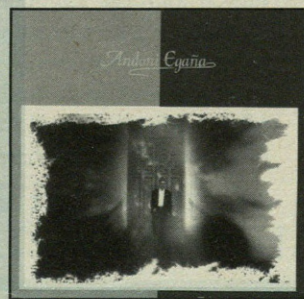
Bertso jarritik kantura dagoen aldea, bertso beraren aurkezpen eran datzana da. Makilaian, dekorazioan. Bai, dekorazioan bereziki. Bertsoa egoki jantzi eta egokiro kantatua aurkezteak, beste produktuaren aurrean jartzen gaitu.

Iparragirre kantugile eta Xenpelar bertsolari. Eta nola definitu Amuriza bere diskoetan? Zer da, bertsolari ala kantugile? Ala biak? Eta Xalbador zenaren bertsoz eginikoak? Horiek zer dira, bertso kantatuak ala kantatuak? Eta Xabier Letek bertso klasikoz —egituraz ari naiz— hornitutakoak? Bertsolarien ahotsez entzundakoak, bertsoak omen, eta kantariari entzunez gero, kantatuak, testoa, doinua eta erritmoa berberak izanik ere.

Horrela saldu zaizkigu orain arte

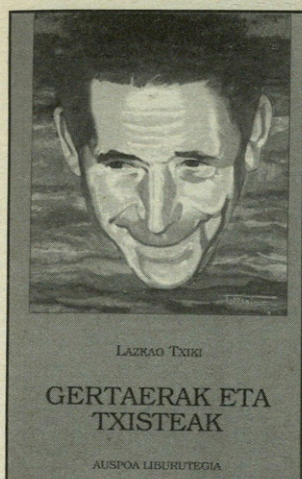
behintzat. Eta lan honetan, Andoni Egaña kantaria da, hain zuzen ere, ezustean hain zuzen ere. Jokoz kanpo. Nik uste baino txukunago egiten du kantuan, askatasun dexentez migitzen baita bere barne norabideetan. Erritmoa, arazoa baino lagungarri du Andonik berea luzitzeko, bere kantari sena alegia.

Mixel Ducauk ongi bete du bere dekoradore lana, eta Andoniren bertsoei laguntzeko aukeratutako langileek —Mixel Longaron, Txema Garces, Karlos Gimenez, Karlos Rosat, Josean Goikoetxea, Joseba Tapia, Luis Camino eta Baionako Jazzaband taldeak— ez dute arazorik izan Andoni arkitektoak eta Mixel dekoratzaileak diseinatutakoa gauzatzen. Diskoak eskaintzen dizkigun bederatzi kan-

TXIMELETAK SABELEAN
ANDONI EGANA
IZ

tuetatik lautan Andonirekin batera egile azaltzen den Jose Inazio Anso-renaren ukitua ere nabari da lan osoan zehar. Ofizio guztietan estimatuak izaten dira ofiziale onak.

JOXE MARI OSTOLAZA

GERTAERAK ETA TXISTEAK

LAZKAO TXIKI
SENDOA 260 or.

Lazkao Txikiren beste zenbait liburu argitaratu dira eta horietatik harturiko bi zatirekin, gertaera eta txisteak, alegia, beste liburu hau osatu du Sendoa argitaldaria. Bertsozale guztiek ondo ezagutzen duten bertsolariaren zelebkeria eta pikareska bildu nahi izan da Lazkao Txikiren liburu honetan. Kontatzen diren pasadizoek barre algara gozoa eragingo diote irakurleari. Bertsolariaren bizitzako egun bereziak ere aurki daitezke Auspoa Liburutegiko liburu honetan, jaio zenetik gure ondotik alde zuen arte.

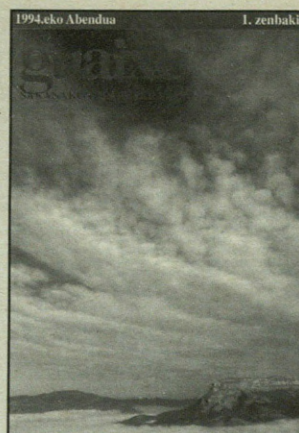

PIRINEOAK II-1000 IGOERA

MIGUEL ANGULO
ITZULTZAILEA: IMANOL TAPIA
ELKAR 326 or.

Pirinioetan ibiltzeko 1.000 igoera biltzen dituen liburu-saileko bigarren honetan, Mendebal Pirinioetako 200 ibilbide aurkeztzen ditu Miguel Angulok, Somporteko mendatetik Vignemaleko mendikateraino. Edozein ibiltarik erraz egin ditzakeen ibilbideez gain, mendizale trebatuei interesatuko zaizkienak ere erantsi ditu egi-leak.

Testuarekin batera egi-leak eginiko koloretako 200 argazki baino gehiago dauka, baita igoera bideak kokatzen laguntzen duten igoera-krokisak eta mapak ere.

GUAIXE SAKANAKO HILABETEKARIA

BIERRRIK ELKARTEA 30 or.

Sakanako Mankomunitatea eta Nafarroako Gobernua-ren laguntzaz, euskal hila-betekari berria sortu da Bierrrik elkartearen eskutik. Pasatu den urteko abenduan atera zuen lehen zenbakia. 3.000 aleko tirada duen aldizkari honek duen ezaugarri aipagarriena da Sakanako euskalki eta hizkera desberdin guztiak biltzen dituela. Hau hala izan dadin, erredakzio bateratu bakar baten orde, herri bakoitzean, bertako euskalkian idatziko duten berriemai-leak ditu Guaixe aldizkari nafarrak.

LE BASQUE

JOSE INAZIO ANSORENA GOR

Makina bat sari irabazi dituen Donostiako Udal Txis-

tulari bandaren zuzendari den Jose Inazio Ansorenak bere hirugarren lana kale-ratu du. Marin Marais, Federico Corto, Luis Aranburu, Aita Hilario Olazaran, Jose Antonio Santesteban, Fernando San Jose eta Jose Inazio Ansorena beraren ha-maika gai biltzen ditu lan berri honek.

Diskoa 1.994ko irailean grabatu zen IZren estudio berrietan. Karlos Gimenezek egin ditu moldaketak.

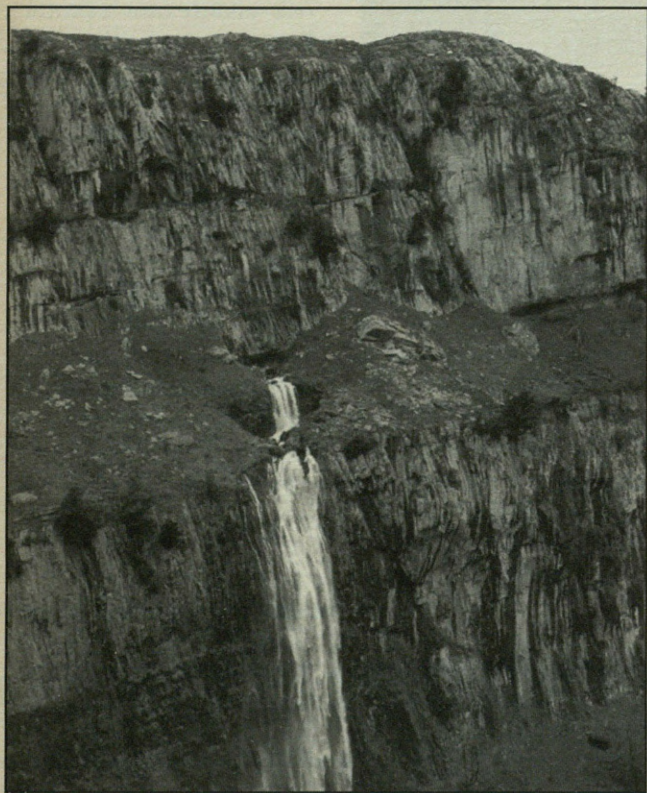

Hontza
LIBURUDENDA

Okendo kalea, 4
Tel. 42 82 89 Faxa: 43 12 56
20 004 DONOSTIA

PAUSOZ PAUSO

Ur-jauziak, glaziarren aztarnak, zuhaitz ikusgarriak... Hamaika gauza interesgarri ikus daitezke Kantabriako Ason-Gandara haranean zehar txangoa eginez gero.

Euskal Herritik Kantabriara

Gure lurraldetik kanpo, Euskal Herritik gehiegi urrundu gabe, leku eta ibilbide anitz eta ikusgarriak topa ditzakegu. Kantabriako Ason-Gandara harana esaterako, Bizkaitik oso gertu dago eta txoko bitxiak ditu.

Ibilbide desberdin ugari egin daitezke Ason-Gandara eskualdean, inguruko haranek baino askoz ere aukera gehiago eskaintzen ditu.

Alisas izeneko portutik abiatzen da ingurune honetan egin daitekeen ibilbide nagusia. Jaisten hasi aurretik, hegoalde eta mendebaldera begiratzuz, zatika berdeguneak dituen harakitz zuri handia ikus daiteke. Alisasetik Arredondora abiatu, eta bidearen eskuinera, artadi handi bat dago.

Arredondon bigarren mai-

lako ibilbide batean sartzen gara. Riba, Matienzo eta Fuente de las Varas portura doan bideari jarraituz, Matienzoko zokogune izugarri eta inguruko harri karstikora iritsiko gara. Fuente de las Varas portua da hau ikusteko lekurik aproposena.

Arredondora bueltatu eta ibilbide nagusiari jarraiki, Ason errekaaren parean jaisten garen heinean, harana estutuz joango da. Bertatik, errekaaren jaiotza eratzen duen urjauzia ikusiko dugu.

Portillo de La Siarantz jarraitu eta bidean forma glaziarrek ikus daitezke. Ikusteko leku aproposena, La Siara iritsi aurretik errepi-deak ematen duen azken bihurtunea. Soba haranarantz doan bidea hartu eta Veguilla ondoan, ondo kontserbatua dagoen eta txangoak egiteko leku aproposa den basoa dago.

Gandara errekaaren ibilbidea Ramaleseraino jarraituz, Pilas eta Fresnedotik pasatzen den bigarren mailako ibilbidea egin daiteke. Hegoalderantz jarraitu eta Tornos portutik, Kantabriak Bizkaiarekin duen mugan, Calera errekaaren haranaren panoramika ederra ikus daiteke.

Bizkaitik igarotzen den bigarren mailako ibilbidea ere egin daiteke. Gibajatik atera eta Karrantza erreka jarraituz, Bizkaiko Turtziozen sartuko gara. Bide erdian, Mollinedo herritik gertu, harizti izugarria dago ■

ESPARRUAK HEDATUZ

Paisaje aberatsa

Elementu morfologiko ugari, erliebearen konplexutasuna eta landareen erakuntzen eraginez, paisaje benetan ikusgarriak dauzka Kantabriako Ason-Gandara aranak. Bertan dauden eraikuntzak gutxi izateak ere areagotu egiten du haranaren aberastasuna.

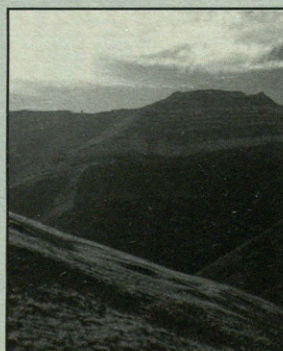
Topologia oso gogorra izatea da eskualde honen ezaugarriarik garrantzitsuena, aldapa eta tontor

garaiak topa daitezke edonon. Jatorri glaziarra duten forma, mehakak ere ugariak dira.

Landaretzari dagokionez, belartegi zabalak daude kosta inguruan. Mendiak igo ahala, kantabriar artez jositako ingurunea topatuko dugu. Narriadura geldiarazten ez bada, galdu egingo dira zuhaitzok.

Arrantza egiteko ere ez da batere leku txarra. Ason erreka amuarrain eta izo-

kinez josita egon da, baina zuhaitzen antzera, hauek ere galtzen ari dira ■

HURA OTORDUA!ARITZ LOPATEGI
Bertsolaria**Ohizkoa zein berezia, dena gustuko**

Sukaldera sartuz gero, tortilatik gora gehiago egiteko ohiturarik gabekoa dugu Aritz, eta hau egitekotan nahiago duena patata-tortila da. Beraz, lagunei afaria prestatzeko aukera izanez gero, nahiago du berak egin baino nonbaitetik ekarri.

Denetatik jaten badu ere, ez dago ezinbestekotzat jotzen duen gauza berezirik. Era berean, gorrotatzen duen jakirik ere ez. Jatun on tradizionala, alegia. Gainera, sukaldaritza ohizkoa maite du bitxikerien gainetik. Hala ere, onartzen du ireki berri duten txinatar batean bertako janaria das-tatu ondoren gogobete atara dela bertatik. Probatzeari muzin egiten ez dion horietakoa dugu, beraz, bertsolaria.

Etxekoa 'ziurragoa' dela uste duen arren, otorduak kanpoan egitea ere atsegin du, gustura irteten omen da zerbait jatera. Ez du, beraz, bazkalorduetan inongo arazorik izango muxikarrak, etxean eta kanpoan, tradizional eta berezi guztia baitu gustuko.

Elikaduraren ondorioz sortzen diren alergia asko sortarazten dituen molekula zein den aurkitu dela jakin-razi da orain dela gutxi. Uste baino elikagai gehiago dira jendearengan alergia sortzen dutenak.

Duela gutxi jakin da Gi3 izeneko proteina aurkitu dena. Giza gorputzak naturalki sortzen duen proteina honek histamina askarazten die zelulei eta honen ondorioz, alergiaren sintomak sortzen dira.

Gluten izeneko proteinari alegia dioten lagun ugari ere badaude. Alergia mota honek ez du sendabiderik eta gaixoek duten irtenbide bakarra, molekula hau bizitza guztian ez jatea da. Arrazoa nahiko larria da, elikagai anitz egiteko erabiltzen baita molekula hau; pastak, ogia, galletak eta gozoak besteak beste.

Eginiko azken ikerketek agertu dutenez, gaixotasun hau duten heldu gehienek ez dakite dutenik. Euren seme edo alabak gaixo daudela ikusi eta frogak egin ondoren jakiten dute gehienetan. Inoiz jakiten ez dutenak ere ugari dira. Glutena jatean gaizki sentitzen dira, baino ondoeza ez diote jandakoari atxikitzen, beste edozein arrazoiri baizik.

Gero eta alergia gehiago ikertzen ari dira, baina adituek argi dute elikaduraren ondorioz sortzen direnak guztiz ezezagunak direla.

Arrautza, arraina, esnea, lekariak, laboreak, kakaoa,

Alergia sortarazten duten proteina berriak aurkitu dira, baina proteina hauetatik gain, etxe guztietan aurki daitezkeen gai ugariak sor dezakete alergia.

fruituak, barazkiak eta fruitu lehorrak dira alergia gehien sortzen duten elikagaiak. Aspaldidanik jakina da elikagai berberak sintomatologia desberdina sor dezakeela pertsona bat edo beste izan. Nolanahi ere, lagun bakoitzak erantzun berdina izaten du, beti, elikagai jakin baten aurrean.

Zergatik alergia hauek guztiak? Zenbait kasutan gaixotasuna gurasoengandik jaso izana da arrazoa,

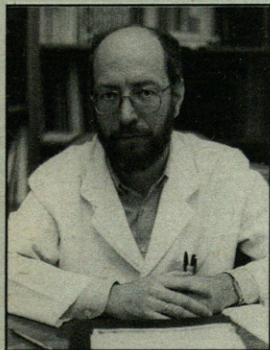
baina adituen ustez, ohitura aldaketak zerikusi handia du plaga berri honekin. Giza sistema immunologikoa betidanik izan diren infekzioen aurka borrokatu behar ez duenean, arrotz balira bezala tratatzen dituen etxeko elementuen aurka agertzen da.

Alergiak sortzen dituzten elikagaiak ugaritu egin dira, eta gaur egun bizi dugun estresak alergia areagotu egiten du ■

BATA ZURIA ERANTZITA

J. M. RODRIGUEZ

Elhuyar-eko kidea

ARGIAtik «Elhuyar»era

Garai batean aurrerapen zientifiko eta teknologikoak ez ziren eguneroko bizitzarekin oso lotuta egoten. Zientziaren kasuan batez ere, berrikuntzak eta teoria berriak nekez zabaltzen ziren herritarren artean. Garai hori gainditututa badago ere, orain zalan-tzarik gabe, kontrako portae-ra nagusia da. Egunkarien eta telebisten bitartez batez ere, aurkituntzak, era dibulgatibo batean, berehala zabaltzen dira. Era berean, oso aldizkari espezializatuak bitartez, iker-tzaileek beste laborategietan lortutako emaitzak ezagutzen dituzte. Hau da, zientzia eta teknologiaren inguruan, mota desberdinetako informazioa sortzen da egunero.

Euskararen ikuspuntutik, informazio-mota hau ere ezin da baztertu. Zientzia eta teknologiarik buruz idaztea ez da erraza izaten. Kasu batzuetan, era dibulgatiboan idatzi behar den bitartean, besteetan gaia askoz gehiago landu behar da. Ildo honetan, ikerlan baten ondorioz lortutako emaitzak ere, non eta nola argitaratu behar diren erabaki behar da. Batzuei ia arlo guztietan idaztea egokitzen zaigunez, zenbait erabaki hartu behar izaten dugu.

Maila dibulgatiboari dagokionez, idazlana edozein formazio duenari zuzenduta da goela kontutan hartu behar da. Une honetan funtzio hori ARGIAk eta «Egunkaria»-k betetzen dute. Horietan argitaratutako artikulak nahiakoa errazak izaten dira eta kasurik gehienetan zientzia eta teknologiaren inguruan sortzen diren albisteak za-baldu egiten dituzte. Maila dibulgatibo batean, baina beharbada, patxaran irakurtzeko, Elhuyar Zientzia eta Teknika aldizkaria dugu. Hilero argitaratzen da eta nire ustez ondo betetzen du bere funtzioa.

Idazlan unibertsitate-mailakoa baldin bada, Eusko Ikaskuntzaren inguruan dauden argitalpenak kontsidera daitezke (RIEV aldizkaria batez ere). Hala ere, argitalpen horietan kasu gehienetan euskara ez da hizkuntza nagusia izaten. Bestalde, maila honetan ere UEUK argitaratzen duen «Uztaro» aldizkaria kontutan har dezakegu. Amaitzeko, ikerlan baten emaitzak argitaratzeko, aldizkari egokiena nire ustez, «Elhuyar» aldizkaria da. Aldizkari hau bitan argitaratzen da eta urtean zehar bai zientzian baita teknologian ere, Euskal Herrian garatutako azken ikerkuntzen emaitzak argitaratzeko egokia da; hau da, puntako eta oso espezifikoak diren gaiak kontutan hartu beharko lirake.

Laburbilduz, ARGIAtik «Elhuyar»-eraino, euskaldunok gaur egun badaukagu zientziaz eta teknologiaz idazteko eta irakurtzeko nahikoa esparru zabala. Kasu batzuetan horrez gain, ikerkuntza-mailan bereziki, emaitzak onak baldin badira, idazlan horiek ere ingelesez nazioarteko aldizkari berezietan argitaratu beharko lirake. Azken erabaki honek, ez luke euskaraz idazteko beharra baztertu behar, baina gaur egun, zoritxarrez, hori askotan gertatzen da.

Nakarrezko hezurrak

Kirurgia alorrean etengabe ari dira aurrerapauspak ematen. Ostretatik lortutako nakarra edota koral mota zehatz batzuetatik ateratako gaiak erabiltzean datza eman berri den azken pausoa.

Frantziako eritetxe askotan, konponketa-kirurgia alorrean izugarritzko iraultza ekar dezaketen aurrerakuntzak ematen ari dira arlo honetan. Baldintza zehatz batzuk oinarri direla, giza-hezur zati bat ordezkatzeari gain, zenbait hezurren luzapena ere eragin dezake ostren barneko nakarrak.

Orain arte, hezurak berritzeko zeuden kirurgia teknikak oso urriak ziren. Autotxertaketa izan da terapiarik erabiliena, baina teknika honen erabileran arazo bat sortzen da, autotxertaketarako lor daitekeen ehun dimentsioa oso murrizta dela, alegia.

Beste emaitseengandik ere lor daiteke ehuna, baina hartzailearengan ukapena sor daiteke.

Arazo hauek direla eta, guztiz garrantzitsuak dira

nakarrak dituen abantailak. Hezur arazoak konpontzeko erabiltzen diren materialak betirako gorputz barruan gelditzen diren bitartean, hezurra berregituratu ondoren nakarra desagertu egiten da.

Ostretatik ateratzen den material hau ez da hezur arazoak konpontzeko erabiltzen den lehen gai biodegradagarria. Gure hezurren osagai berberak, fosforo eta kaltzioa, dituen marfila erabili zen nakarra erabiltzen hasi aurretik. Baina material honek agertzen zuen eragozpena bere hauskortasun maila handia zen. Hasiera batean, inolako arazorik sortzen ez zuela uste-bazen ere, marfilak ere eragozpenak bazituela ikusi zuten adituek. Beraz, gai hau erabiltzeari utzi eta teknika aurreratuagoak bilatzeari ekin zioten.

Azken ikerketa hauek aurrera jarraitzen badute eta tartean eragozpenik azaltzen ez bada, mahai gainean ezezik, eritetxeetan ere aurkituko ditugu ostra prezia-tuak ■

Hezur arazoak konpontzeko marfila erabiltzen hasi ziren; orain, nakarrak gizakiongan sor ditzakeen onurak ari dira aztertzen.

Landare afrodisiakoak

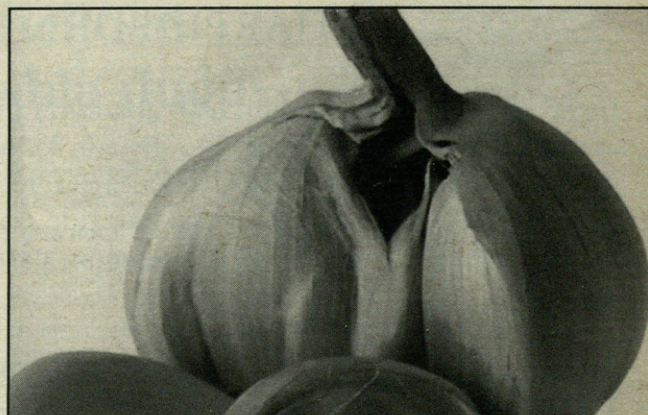
Beharrak asetzeko konponbideak bilatzen ditu egungo gizarteak, eta sexuari dagokionez ez da atzean gelditzen.

Euren zeregina askotan psikologikoa den arren, gero eta errazagoa da belarrendetan afrodisiakotzat jotzen diren esentzia, landare eta belarrak aurkitzea. Hauetako produktu askok eragingarri edo odolaren ibilbidearen pizgarri moduan jokatzen dute. Landare hauen aurrean gizakiarengan sortzen den erantzuna maiz psikologikoa izaten da,

bilatutako erantzuna lortzen dela da garrantzitsua.

Afrikan European baino ezagunagoak dira landare afrodisiakoek dituzten efektuak. Hitzaren zentzu estuan, landare afrodisiakorik ez dagoela esan daiteke, baina landare hauek hartu ondoren, espero zen erantzuna lortzen dela frogatua dago. Lasaitu egiten dute, eta hau dela eta, sexuak grina handiagoa sortzen da jendearengan.

Edozein hiztegitan afrodisiako hitza bilatuz gero, geure sukaldean egunero erabiltzen ditugun hamaika gairen izenak topatuko ditugu: coca, guarana, ginseng, tea, kafea... guztiak dira afrodisiakoak, bere

Zernahitarako onuragarriak diren produktu guztiek bezala, landare afrodisiakoek salmentek ere gora egin duten azken urteotan.

neurrian hartzen badira behintzat. Bizigarriak direnez, gehiegikeriaz hartzen badira guztiz aurkakoa izango da gorputzaren erantzuna.

Espezia naturalei dagokienez, jenjibrea, kanela eta iltzekanela gomendatzen dituzte adituek. Baita baraxuria eta tipula ere ■

OSASUNA

Bitaminekin ere kontuz

Bizi-modu osasungarria izateko oso mesedegarriak direla edonork daki, baina bitaminek izan dezaketen alde txarra nahiko ezezaguna da. Beharrezkoak ditugun gai hauen onurak gureganatu nahi baditugu oso kontuan hartu beharrezkoak dira gaindosiak dituen arriskuak. Orain artean zabaldu diren joera-naturistek ziotenaren kontra, egunean miligramo gutxi batzuk hartzea nahikoa da bitamina nagusiek gorputzarengan izango duten eragina ziurtatzeko. Gomendatzen dena baino dosi handiagoan hartuz gero, ordea, bitaminak kaltegarri bihurtzen dira.

Esaterako, D bitamina-gaindosiaren ondorioak kaltebre eta deshidratazioa izan daitezke egunean 0,1 miligramo edo gehiago hartuta, dosi hori gorputzak behar duena baino 10 aldiz handiagoa baita.

A bitamina neurritz kanpo hartzeak ere ondorio kaltegarriak eragin ditzake, halanola buruko-mina, nekea, hemorragiak eta gorakoak, besteak beste.

Hala ere, kontuan izan behar da bitamina gutxiegi hartzea ere oso kaltegarria izan daitekeela. Egun kontrolpean ditugun gaixotasun ugari bitamina faltak sortzen zituen. Katarrorik ez hartzeko edo daukagunean sendatzen laguntzeko, oso komenigarria da laranja jan edo zukua atera eta edatea, C bitamina asko baitute ■

LABAYRU IKASTEGIA

Durangoko Liburu eta Disko Azokan

ARGITARAPEN BERRIAK:

Askoren artean

"Nire musika liburua" 1, 2 eta 3

Adolfo Arejita-Igone Etxebarria-Jaione Ibarra
"Mendebaldeko Euskal Baladen Antologia"

Juan Manuel Etxebarria

"Gorbeia inguruko Etno-Ipuin eta Esandak"

"Idatz & Mintz"

Literatura Aldizkaria

Seve Calleja

"Haur Literatura Euskaraz"

ARGIA

ASTERO ETXEAN

ARGIAKO HARPIDEDUN IZAN ZAITEZ

ARGIA etxean hartzeak abantaila guztiak ditu.
Zenbaki guztiak jasoko dituzu, kalean baino %20 merkeago.
Euskal Kulturaren Urtekaria etxera iritsiko zaizu.
ARGIAzaleen elkarteko partaide izango zara.
ARGIAren eskaintza berezietan parte hartu ahal izango duzu.

ETA ARGIAREN 75. URTEURRENA OSPATZEKO
KONPAKTO EDO LIBURU BAT DOHAINIK ZURETZAKO
AUKERA EZAZU 6 OPARIOTAKO BAT

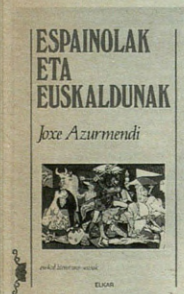
BITTOR AIAPE
Bittor Aiape

**LAJA eta
LANDAKANDA**
Gure Oroitgarri

**TXIRRI; MIRRI;
TXIRIBITON**
Jolasean, ze
arraio!

**JOXE
AZURMENDI**
Espainolak eta
euskaldunak

**BERNARDO
ATXAGA**
Gizona bere
bakardadean

ITXARO BORDA
Bakean ützi arte

ARGIAKO HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT
marka ipini diodan oparia eskuratuz

HARPIDETZA TXARTELA		(943) 37 15 45		FAXA: (943) 36 10 48	
IZENA	1. DEITURA				
2. DEITURA	HELBIDEA				
TFNOA	HERRIA				
POSTA KODEA	HERRIALDEA				
BANKU EDO AURREZKI KUTXA					
SUKURTSAL HELBIDEA	SUKURTSAL ZKIA				
KONTU KORRONTEA/LIBRETA	Entitatea	Sukurtsala	K.D.	Kontu zenbakia	
ARGIA: Zirkuitu ibilbidea 1 eta 2 LASARTE-ORIA 20160					

HARPIDETZA SARIAK
(BEZ barne)
Hego Euskal Herria
11.600 pzta
Ipar Euskal Herria
685 libera
Espainia 11.600 pzta
Beste Atzerriak
15.100 pzta
Airez 23.850 pzta

Nestor Fuente: «Ahotsik gabekoen ahotsa izaten jarraitzeko nahia dugu»

G abon Zahar Azoka egunean egin zuen 10. urteurrena Elgoibarko Zazpiki irratia. Saio bereziren bat kenduta, gainontzeko guztiak euskaraz egiten dituzte irratiko kideek. Bertan zortzi urte daramatzan Nestor Fuenterekin mintzatu gara urteurren honen inguruan.

ARGIA. *Nolakoa izan zen duela hamar urteko Urtezahar gauean egin zenuten lehen saio hura?*
NESTOR FUENTE. Eztabaida

batzuk hasi ziren gazteen artean, ukitzen zituzten gauzak eztabaidatu zituzten. Zerbait alternatiboa egiteko ideia sortu zen eta orduan

zegoen irrati libreen 'boom' hura aprobetxatuz horrelakoa sortzea erabaki zen. Urtezahar gaua hurbil zegoez, eta herrian egun berezia izaki, lehen saioa egiteko aukeratu genuen.

A. Urte horien buruan, nola ikusten duzu Zazpiki irratia ren etorkizuna?

N. F. Guk orain arte bezala jarraitzeko asmoa dugu. Irratia sortu zeneko idealekin segitzen dugu, hau da, ahotsik gabekoen ahotsa izateko nahiarekin.

A. Zein barreman duzue beste irrati libreekin?

N. F. Noizbehinka elkarrekin egoten gara eta egoera aztertzen dugu. Koordinadora bat martxan jarri zen, baina hura nahiko ezerezean gelditu zen, irrati libre ezberdinetatik mugitzeko nahiko eragozpen baitaude.

A. Hamar urte betetzen dituzuela eta, irrati an al daketarik egiteko asmorik ba al duzue?

N.F. Guk berdin jarraituko dugu, urteurrena dela eta ospakizunak besterik ez ditugu egingo. Astean hoge saio baino gehiago ditugu, gehienbat aste bukaeran zentratuta daudenak.

A. Irrati libreek, etorkizuna badutela uste duzu?

N. F. Baietz uste dut. Irrati komertzialak hortxe daude eta maila guztietan presio handia egiten dute, baina irrati libreek beti hor jarraituko dutelakoan nago.

«Irrati komertzialak hor dauden arren, irrati libreek bizirik jarraituko dutelakoan nago». (Argazkia: Alberto Elozegi).

IKUSITAKOAK
IKUSITA

«Firin Faran»

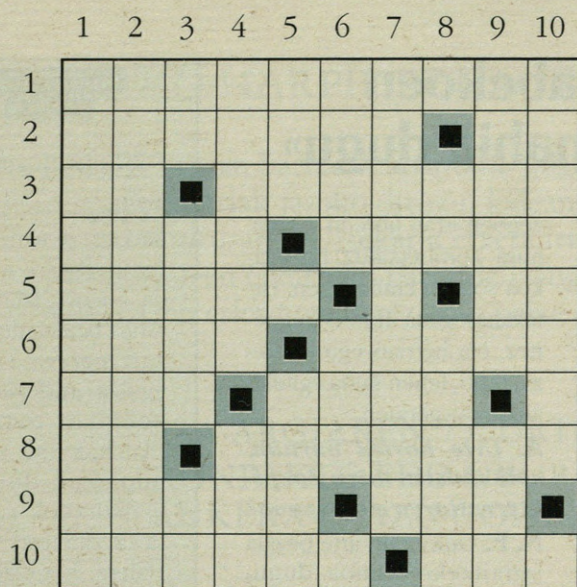
EZ eidazu galdetu zer aurkitu diodan «Firin Faran» delako eztabaida saioari. Izena txaranga batena du eta ez zait batera erraz egokia iruditzen. Dekoratuan tonu marroiskak eta eskola pupitreak diruditen mahaitxoek ordenu falta ematen diote. Halere, horrelako deba teetan egon ohi dena baino errealizazio ausartagoa somatzen da. Kamara kopapenak, enkuadreak eta konposizioak ondo daude. Errealizazio arina, plano motzak gehienetan. Ez dakit. Ez diot betegarri gisa baino bestelako funtziorik ikusten dekoratuaren atzekaldeko tabernari. Eztabaidaren mamia ahultzen denean beraiek zertan ari diren fijaszen naiz. Mahaian esertzen direnekin antzera gertatzen zait. Detailetan galtzen dut atentzioa. Berba jarioak nola betetzen duen. Esaten denaren atzetik dagoen aurpegi trazak duen garrantzia. Euskaraz trakeskeriak zein erraz onartzen ditugun euskaraz diralakoa, omen. Total, eserita segitzen dudala, sarri, eztabaida zertaz izan den jakin gabe.

EDORTA ARANA

ARANTXA ERASUN

Denborapasa

Gurutzegrama

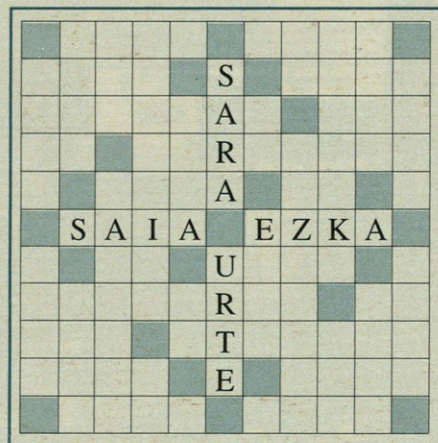

EZKER ESKUIN: 1.- Kantu saioak. 2.- Hiltzailea. Jainko egiptiarra. 3.- Zamorako ibilgailuetan. Banatu. 4.- Txori mota. Alai, bizi. 5.- Sails. Berrogeita hamar. Interjekzioa. 6.- Etxeko atala. Begirada. Tona. 7.- Turkiar ofiziala. Baneuzka. 8.- Alderantziz, iridioaren sinbolo kimikoa. Itauna. 9.- Detektagailu. Duda partikula. 10.- Dardarak. Niri.

GOITIK BEHERA: 1.- Kezkatzeko arrazoia ematen digun zera. 2.- Araudiak. 3.- Nafarroako ibilgailuetan. Arrantzagune. Dago. 4.- Barazki mota. Su. 5.- Gabarra. Lehenengoa. Antzinateko luzera neurria. 6.- Gorpilik gabeko gurdia. Saldu aditzaren infinitiboa. Potasioaren sinbolo kimikoa. 7.- Fruitu arbola mota. 8.- Bat. eriaeren erdian. Donostiako auzoa. 9.- Barazki mota. Garraio mota. 10.- Aurkitua. Iodoaren sinbolo kimikoa.

Kate hitzak

Letra kopuru desberdineko hitzak ageri zaizkizu ondoan. Helburua zera da, eskuineko taula osatzea, puzzlea bailitzan. Pasa ezazu hitz bakoitza dagokion lekura, kontuan harturik hitzok ezker eskuin eta goitik behera joan daitezkeela.

8 letra

Enekoitz
Bazkaria
Batzarra
Karoabiak

4 letra

Abel
Aizu
Ardo
Azak
Erro
Ezak
Ezka
Goia
Iela
Iman
Inka
Izen

Laia
Lana
Oboe
Otia
Saia
Sara
Sona
Ukan
Urki
Urte
Zati
Zila

7 letra

Dakizki
Etorkin
Gaitzak
Mazelak

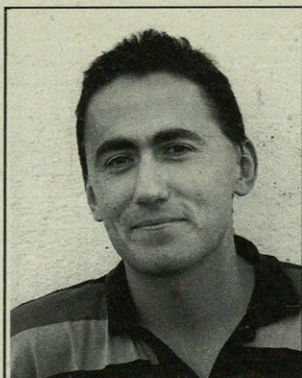
3 letra

BEZ
Ken
Kin
Oiz

2 letra

Ae
Ak
Az
It
Ka
Ko
Rz
Zo

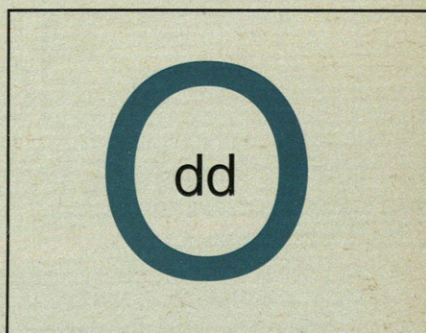
ERANTZUN zenbakidunak bete ondoan, pasa ezazu letra bakoitza dagokion goiko taulako laukira eta grabatuan ageri den pertsonaiaren izena, irundar abeslari baten izena ageriko zaizu.

1	2	3	4	5	6		
7	8	9	10	11	12	13	14

Zein eratan		Maiz, askotan		Gaisoa		Urania	
Planta		Bizkaiko herria		Irekigunea			
Jolastoki		Ibarak		Handi		Esnea biltzeko zurezko ontzia	
Gorapatzeko ekintzak		Automata		Zaude		4	
9				6			
Lore, hitz elkarketan		Galdetara eta ezezkotatzen		Bokala			
Haitz-ebakia		Röntgen		Dauka			
				Zezen zikiratu			
				Aragotzeko partikula			
Ospea				Toka, baduzu			
Halere				Zareten horiek		3	
		Ortzi				Bokala	
		14 Lehen biak				10 ... de Janeiro	
Bokala		Pertz kon-pontzailea					
Eguzki		5 999		8			
		Zerga ezaguna		Interjekzioa			
		Bokala		Bat		2	
Haur		7		Landare mota		Ogi, hitz elkarketan	

Hieroglifikoa

Non ikusi zenuen filme hori?

Aurreko asteko soluzioak

MIKEL									
GARMENDIA									
●	B	●	Z	●	L	●			
S	A	B	E	L	A	K			
●	M	●	S	●	H	A	R	A	N
B	E	T	E	K	I	Z	U	N	A
●	N	A	●	E	T	A	●	T	●
I	D	U	N	●	U	R	K	E	T
●	I	P	A	R	R	A	●	G	U
A	Z	A	R	O	A	●	A	I	T
●	A	D	A	N	●	I	R	A	U
E	L	A	M	●	B	A	R	K	A
●	E	K	A	I	T	Z	A	●	K

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN: 1. Itzulpenak, 2. Zaurak, 3. Ur-
DI, Aita, 4. Kota, Erru, 5. Atakipena, 6. I. Elo, Ekar,
7. Toka, Eni, R. 8. Zai, Or, Aho, 9. A. Argazkia, 10.
Korrika, Kk.
GOTTIK BEHERA: 1. Inukaitzak, 2. Tarot, Oa, O. 3.
Zu, Txekiar, 4. Urdaia, Rr, 5. Lili, Ko, Ogi, 6. Pa, El,
Erak, 7. Ekarpen, Za, 8. N. Irekiak, 9. Astuna, Hik, 10.
Kea, Arroak.

Hieroglifikoa:

Errepidean.

Kate hitzak

I	H	A	R	B	A	L	A
I	B	I	L	Z	D	I	R
B	I	L	U	Z	I	K	G
A	A	K	A	L	A	M	U
R	D	E	M	A	O	R	U
S	A	R	A	E	Z	I	N
E	R	I	F	I	K	A	S
H	E	R	A	B	E	T	I
U	R	A	E	D	E	N	D
N	A	I	Z	E	A	I	T
K	O	K	O	A	K	T	A

Bosteko ttipiak

A 1. Alegia, 2. Emeki, 3. Igela.

4. Ikasi, 5. Jaikia.

B 1. Iezama, 2. Zakur, 3. Bakea.

4. Mutil, 5. Harila.

Bosteko ttipiak

1. Mendialde ezaguna
2. Gurasoen ama
3. Anai-arreben seme-alabak
4. Neba
5. Ekar arazi

	1		3		5
1		2		4	
	2				
3					
	4				
5					

1. Bizkaiko herria
2. Gorputza
3. Pl. Txori mota
4. Laponiako aintzira
5. Biziduna

Zenbaki bakoitzeko hitz bat eta bera

	1		3		5
1		2		4	
	2				
3					
	4				
5					

Joxi eta Joxean

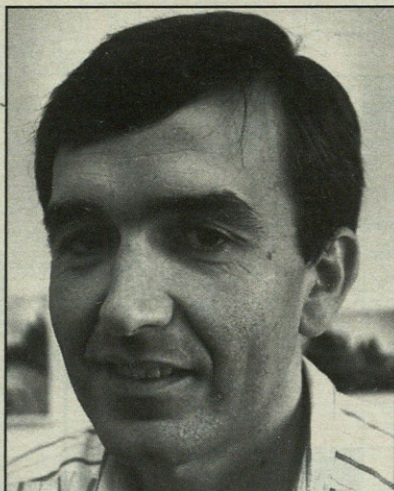
1981-EKO martxoaren 3an Ignacio Iturbide eta Ladislao Zabala atxilotu zituzten; 1985eko ekainaren 11n epaia eman zuen Entzutegi Nazionalak, eta epaitu bakoitzari 200 urtetik gorako zigorra ezarri zion, Batallón Vasco Español izenekoak beregain hartutako zazpi hilketen egile izateagatik. Behin eta betiko itxita geratu zen epaitegietan Estatu espainiarreko ezkutuko talde ilunek Euskal Herrian, 1977tik-1981era, izan zuten ekinaldien garaia, eta izen bakar batera eta lurralde jakin batera ('Heriotzaren Hirukia' izeneko edo Hernani-Andoain ingurura) mugatu zuten taldeen iharduera, hilketa eta eraso gehienak argitu eta zigortu gabe geratu baziren ere.

Entzutegiko epaiak, Estatuak nahi zuen bezala frogatutzat eman zuen Iturbide eta Zabala «beren kabuz» iharduteko erabakia hartua zutela eta edozein eratako egituratik kanpo zeudela.

BAINA inork ez zuen sinistu BVE taldea Iturbide eta Zabalak soilik asmatu eta eratu zutenik, eta Estatuaten saretik kanpo zegoenik; horregatik, bi horiek atxilotu eta handik urte t'erdira GAL taldea azaldu zenean, ekintza haien kontrako manifestazioetako buruetan Lasa, Zabala eta Marey «PSOEak bahituak» izan zirela zioten esaldiak irakur zitezkeen.

Nola edo hala, herriaren senak esaten zuen GAL taldearen sorrerak lekuri bazuela gobernu sozialistak ezker abertzalearen kontrako borrokan garaipen politiko-militarra lortzeko prestatua zuen egitasmoan, hala ikus baitzitezkeen PSOEak, 1982ko hauteskundeak irabazi ondoren, hartu zuen bidean:

- PSOEak erepresioari buruz egin zuen

IÑIGO IRUIN

Abokatua

lan teorikoan, eredu europarra edo legeen arabera eratutakoa proposatu arren, CIAk Hego Ameriketara eta Er-tamerikan erabilitako ereduak ez zituen baztertzen.

— Casinello eta Danborenearen ideien eragina eta garrantzia handia zen. Aipagarria da Danboreneak berak 1984ko urtarilean argitaratu zuen «La encrucijada vasca» liburua, eta «santutegi frantsesaren» gaiaz eta «Le GAL» erakundeaz, berak deitzen duen bezala, ematen duen iritzia.

— ZEN izeneko egitasmoa prestatu zuen 1983ko udaberrian.

Bestalde, GAL taldearen ekintzak, goi mailako interes politikoei lotuta estuan azaltzen zirenez gero (1984an eten egin ziren estradizioen garaian; eta 1986an errefuxiatuak kanporatzen hasi zirenean erabat desagertu ziren), garbi geratu zen ekintzak egiten zituen GAL baten ondoan, beste GAL «politikoa» ere bazela, nahitaez gobernu sozialistaren egituran kokatua egon behar zuena.

1991ko irailaren 20an Entzutegi

Nazionalak Amedo eta Dominguez zigortzeko epaia eman zuenean, gehienok uste izan genuen horiek ere GALeko Iturbide eta Zabala berriak izango zirela, eta, garai hartan bezala, 1983-1986 bitarteko urteetan gertatutako hilketa asko ere argitu gabe geratuko zirela, besteak beste, lehenengoa eta talde horrek beregain hartu ez zuena, Lasa eta Zabala gazteena, hain zuzen ere.

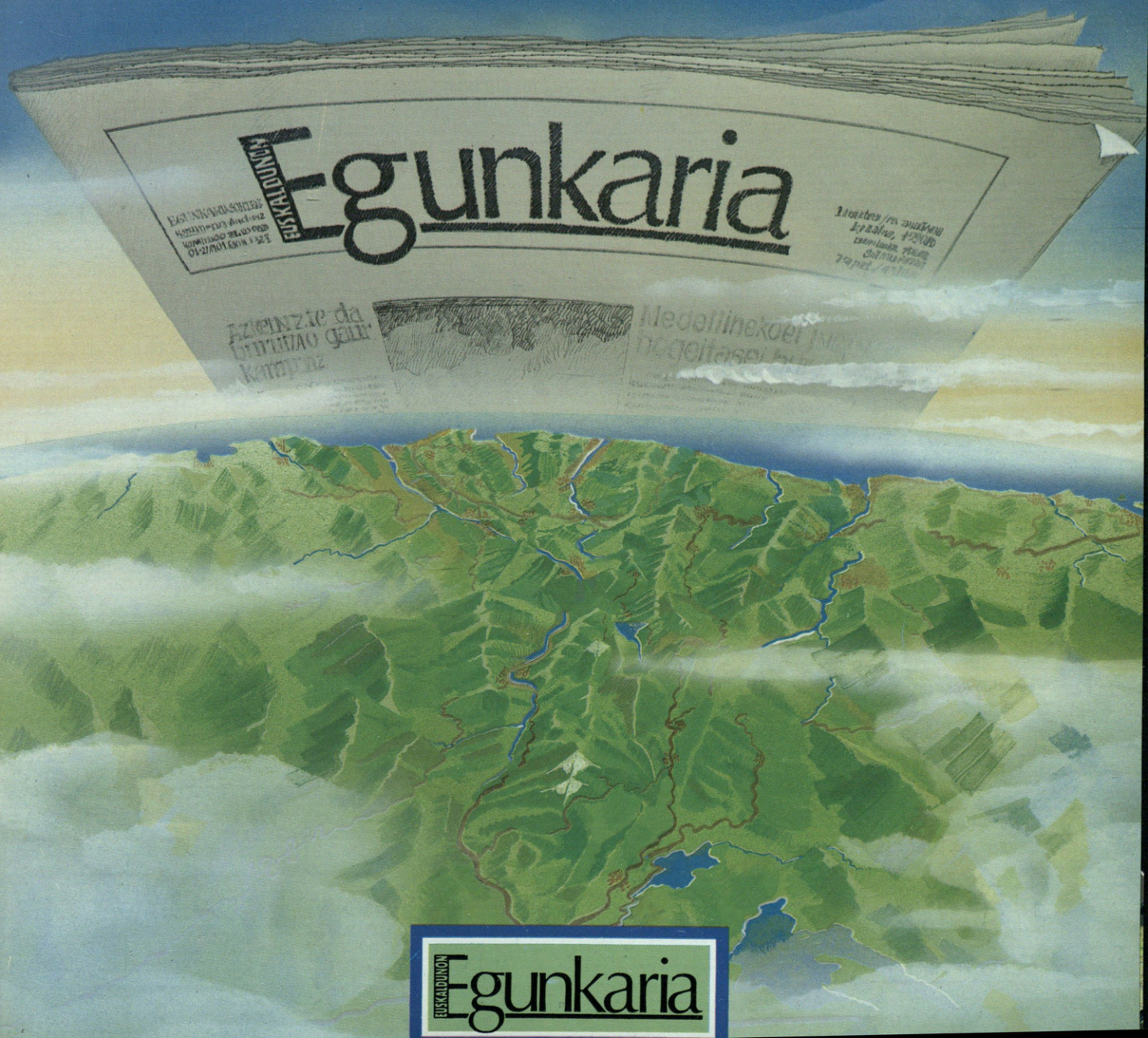
ORAIN GALi buruzko epaitegiko ikerketak berriro ireki dira, neurri batean, gertaerari buruzko usteak eta ikuspegia aldatu egin dira, eta senideek Joxiri eta Joxeani 1983ko urriaren 15etik aurrera gertatu zitzaiena jakiteko zuten itxaropena berritu egin da. Donostiako epaitegi batean irekita dagoen sumarioko datuak urriak badira ere, ondorio ziur samarra erakusten dute; gertaerak Segundo Meyren bahiketaren modus operandiarekin antza handia du, bi ekintzetako egileak berberak direla dirudi eta biak garai beretsuan gertatu ziren.

Dena dela egileen izenak ezagutzea, iparraldetik txalupaz egindako bidaia, Hondarrabiko etxebizitza edo beste egoitzaren batean egon izana edo beste zenbait xehetasunen gainetik, ikerketaren helburu nagusia Joxiren eta Joxearen gorpuak aurkitzea da, eta gaur egun arte ezagutu den aipamen bakarra Ibardineko gainarena da.

Beraz, lerro hauek akuilu izan daitezela helburu hori lortzeko, gertatutakoa ahaztu eta historiaren oromena eten nahi dutenei aurre egiteko. Eta alde berean, ondorengo egunetan Joxiri eta Joxeani gertatu zitzaiena argitzeko helburuarekin sortzen hasiko den talde zabal berriari bultzada bat emateko.

Euskal Herriko Egunkaria

Zure Egunkaria

EUSKALDUNON
Egunkaria

VIAJES

BIDALIAK

SKI 95

PAS DE LA CASA

15etik 21-01era
22tik 28-01era

25.500 pta
27.300 pta

Barne: autobusa + egoitza 6 gau +
apartamentuan 6 pax + forfait 5 egun

BAQUEIRA-APARTAMENTUAK

15etik 22-01era
22tik 29-01era

34.700 pta

Barne: autobusa + egoitza 7 egun +
apartamentuan 6 pax + forfait 6 egun

BAQUEIRA-VIELLA HOTELA

15etik 22-01era
22tik 29-01era

41.600 pta

Barne: autobusa + egoitza 7 gau
(bakan edo bikoitza + apartamentuan
6 pax + forfait 6 egun+ egunero
pistetara hurbiltzea

SESTRIERE

13tik 22-01era
20tik 29-01era

39.100 pta
41.700 pta

Barne: autobus litera + egoitza 7 gau
gela eta pax+ forfait 6 egun + izarak
+ tasak

VAL THORENS

13tik 22-01era
20tik 29-01era
45.900 pta

Barne: autobus litera + egoitza 7 gau
gela + 6 pax + forfait 6 egun+
asegurua eta tasak

LES MENUIRES

13tik 22-01era
20tik 29-01era

38.200 pta
43.200 pta

Barne: autobus litera + egoitza 7 gau
apartamentua 8 pax + forfait 6 egun

VAL D'ISERE

13 tik 22-01era
20 tik 29-01era
46.700 pta
59.300 pta

ESKI EGUNEZ

IRTEERA: Larunbat eta iganetan
CANDANCHU: 3.800 pta
GIYRETTE: 3.800 pta
Barne: autobusa + forfait

ASTEBURUAK

BAQUEIRA

13tik 15-01era
15.200 pta

Barne: Bus + forfait 2 egun
+ Hotela 2 gau pentsio erdia

DONOSTIA BEREZIA

20tik 22-01era
18.900 pta

Barne: autobusa + forfait
3 egun + hotela pentsio erdia

CANDANCHU

7.900 pta

Barne: 2 gau apartamentuan
+ forfait 2 egun

Autobusa aukeran:
Donostia 2.200 pta
Bilbo eta Iruñea 2.500 pta

TEP BIDALIAK

SAN MARCIAL 1
TEL. 420071
DONOSTIA

TEP BIDALIAK

ERRESERBAK
TELEFONOZ
(943) 461608

TEP BIDALIAK

URBIETA 59
TEL. 460688
DONOSTIA